

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI

SİNOLOJİ ANABİLİM DALI

BATIL İNANÇLARIN ÇİN TOPLUM YAŞAMINA ETKİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Burcu Meydan

Ankara-2013

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI
SİNOLOJİ ANABİLİM DALI

BATIL İNANÇLARIN ÇİN TOPLUM YAŞAMINA ETKİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Burcu Meydan

Tez Danışmanı

Prof.Dr. Bülent Okay

Ankara-2013

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI (SİNOLOJİ)

ANABİLİM DALI

BATIL İNANÇLARIN ÇİN TOPLUM YAŞAMINA ETKİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof.Dr. Bülent Okay

Tez Jürisi Üyeleri

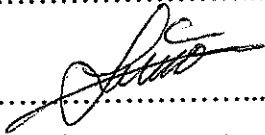
Adı ve Soyadı

İmzası

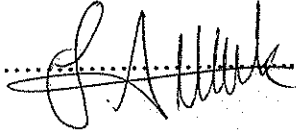
Prof. Dr. Bülent OKAY.....

Yrd. Doç. Dr. İnci ERDOĞDU.....

Doç. Dr. Sabire ARIK.....

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM	
1.1.Batıl İnanç Nedir?.....	3
1.2.Batıl İnanç Kavramı	6
1.3.Batıl İnançların Oluşum Nedenleri ve İnsan Yaşamındaki Yeri.....	8
1.3.1. Batıl İnanç Nasıl Oluşur?	8
2. BÖLÜM	
2.1.Modern Dünyada Batıl İnançların Yeri	19
2.2.Batıl İnançların Toplum Sınıfları Üzerindeki Etkisi.....	24
2.2.1. Kadınlar mı Erkekler mi Batıl İnanca Daha Eğilimlidir?	24
2.2.2. Gençler mi yoksa Yaşlılar mı Batıl İnanç ve Davranışlara Daha Eğilimlidir?	25
2.2.3. Eğitim ve Batıl İnanç İlişkisi Nasıldır?	26

3. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE VE DÜNYA'DA BATIL İNANÇ ÖRNEKLERİ..... 28

3.1.Ruh, Mezarlık, Türbe ve Ziyaret Yerleri ile İlgili Bazı Batıl İnançlar	28
3.2.Ocak ve Ateşle İlgili Batıl İnançlar.....	29
3.3.Tarım ve Bitkilerle İlgili Batıl İnançlar	30
3.4.İnsanve Vücuduyla İlgili Halk İnaçları.....	30
3.5.Karanlık ve Işıkla İlgili Halk İnançları.....	31
3.6.Bereketle İlgili Halk İnançları	32
3.7.Evle İlgili Halk İnançları	32
3.8.Cinsiyetle İlgili Halk İnançları	33
3.9.Türklerdeki Batıl İnançlarda Şamanizm Etkisi.....	33

4. BÖLÜM

ÇİN'DE BATIL İNANÇLARIN TOPLUM YAŞAMINDAKİ YERİ..... 40

4.1.Tarihten Günümüze Çin'de Sosyal Yaşam	40
4.2.Çin'de Batıl İnanç Kavramı ve Doğuş Nedenleri	43
4.3.Çin'de Tarihten Günümüze Öne Çıkan Batıl İnanç Örnekleri	45
4.3.1. Çin'de Erkekler Neden Kırmızı Giyer?	45
4.3.2. Tibet'te Ölü Uğurlama İnanççı	46
4.3.3. Çin'deki Erkeklerdeki Tırnak Uzatma İnanççı	48
4.3.4. Geleneksel Çin Düğümü	50
4.3.5. Çin Uçurtması	51

4.4.Çin’de Evlilikle İlgili Batıl İnançlar	53
4.5.Çin’de Doğumla İlgili Batıl İnançlar	56
4.6.Ölüm ve Cenazeyle İlgili Batıl İnançlar	61
4.6.1. Ölüyü Görme Töreni.....	63
4.6.2. Cenaze Töreni ve Süreci.....	65
4.6.3. Cenazenin Defnedilmesi.....	67
4.6.4. Yas Tutulması	68
4.6.5. Ölünün Dönüşü.....	68
4.7.Sayılarla İlgili Batıl İnançlar.....	69
4.7.1. Sayıların Önemi	70
4.7.2. Uğurlu Sayılar	71
4.7.3. Uğursuz Sayılar	73
4.8.Özel Günler ve Bayramlar ile İlgili Batıl İnançlar.....	76
4.9.Çin Mimarisi ile İlgili Batıl İnançlar ve Feng Shui	87
4.10. Çin’de Yemek Kültürü ile İlgili Batıl İnançlar	104
4.10.1. Çin’de Çubuk Kullanma İnançları.....	107
4.10.2. Çin’de Çay İçme Geleneği	110
4.10.3. Çin’in Jiao Zi Yemeği.....	113
SONUÇ.....	117
ÖZET.....	124
ABSTRACT.....	126
KAYNAKÇA	128

ÖNSÖZ

“Batıl İnançların Çin Toplum Yaşamına Etkisi” Konulu Tez Çalışmasında, Çin Kültüründe Sosyal Yaşamın Bir Parçası Haline Gelmiş Batıl İnançlar ve Bu İnançların Nedenleri İncelenmiştir.

Çin Kültüründe, Batıl İnançlar ve Bu İnançların Toplum Yaşantısı Üzerindeki Etkilerinin Tespit Edilmiş ve Sosyal Yaşamın Parçası Haline Nasıl Geldiğini ve Etkisini Nasıl Korumaya Devam Ettiğini Örneklerle Ortaya Çıkarmak Hedeflenmiştir. Bu Bağlamda, Batıl İnançların Doğum, Ölüm, Evlilik, Sayılar Ve Günlük Yaşama Etkisi Örneklerle İncelenerek, Genç-Yaşlı, Kadın-Erkek, Eğitimli-Eğitimsiz İlişkilendirilmesi Yapılmıştır. Anadolu ve Çin Kültürü’nde Benzer Batıl İnançların Kökenleri Örneklemlerle Karşılaştırılmıştır.

Tez Konumun Seçiminde Bana Yol Gösteren ve Çalışmamda Desteğini Benden Esirgemeyen Danışmanım Sayın Prof. Dr. Bülent Okay’a Teşekkürlerimi Sunarım.

GİRİŞ

Eşyalara, renklere, hatta sayılara çeşitli anlamlar yükleriz. Ama çoğu zaman bunun farkında bile değilizdir. Kimimizin uğurlu sayısı, kimimizin uğurlu rengi, kimimizin de şans getirdiğine inanarak yanında taşıdığı bir objesi vardır.

İnsanlık tarihi kadar eski olan batıl inançlar yaşamımızı yoğun olarak etkileyerek hayatımızı kontrol altına almaktadır. Eğitim düzeyi ve etnik köken gözetmeksizin insanların yaşamını kontrol altına alan batıl inançlar her toplumun kültürel tarihsel yapısına göre değişiklikler göstermektedir. Türkiye’de günlük yaşamın sıkıntılarını gidermede türbe, yatır ziyaretleri ön plana çıkarken, Amerika’da tahtaya vurmanın uğur, merdiven altından geçmenin de uğursuzluk getireceğine inanılmaktadır.

Bâtıl inanç diye bilinen kimi inançlar aslında bâtil kabul edilmeyen inançların zamanla dönüşüm geçirmiş hali olarak karşımıza çıkarlar. Kapı eşiğinde durmanın uğursuzluk getireceği şeklindeki halk inancı, aslında tarikat kültüründe eşiğin kutsal sayılmasından kaynaklanan tam tersi bir öğretiye dayanır. Tarikat ehli eşiği kutsal saymıştır. Çünkü eşik zâhirle bâtının bulunduğu, dışarıdan içeriye geçilen noktadır. Bâtını temsil eden mürşide ulaşmayı sağlayan mekândır. Dergâha, mürşidin

bulunduğu odaya veya türbeye eşik plerek girilmesinin nedeni budur. EŞik aynı zamanda derviŐliĐin, yokluğun ve alçakgönüllülüğün sembolüdür. Bu tasavvufi yaklaşım halka yayılmış ve halk, kutsallığı nedeniyle eŐiĐe oturulmaması gerektiği Đeklinde bir inancı benimsemiŐtir. Ancak zamanla bu inancın nereden geldiği unutulmuŐ ve eŐiĐe oturmanın uğursuzluk ve bela getireceği Đeklinde bir inanca dönüŐmüŐtür. Tıpkı yine Anadolu'da geceleri tırnak kesmenin uğursuzluk getireceği ya da günah olduğu inancı gibi sorgulanmadan yıllarca ortaya çıkış nedeni bilinmeden bugün hala daha birçok insan geceleri tırnak kesmez. Halbuki bu inancın da ortaya çıkış nedenine baktığımızda mantıklı bir açıklaması olduğunu görmekteyiz. Eski zamanlarda ışık sadece üzerinde aynı zamanda yemek piŐirilen ocaktan elde edilmekteydi. İnsanların tırnaklarını bıçak yardımıyla keŐtiĐi dönemde, gün ışığı elde etmek dışında çareleri bulunmamaktaydı. Ocak başında kesilen tırnağın yemeklere sıçrama ihtimalinden kaçınmak için geceleri tırnak kesmenin günah olduğu halk inancı, toplumda yayılmış ve günah olarak atfedildiği için de insanların bu davranışı yapma eğilimi kısıtlanmıŐtır.

Batıl inanç tanımları ele alındığında bu tür inanç ve davranışların asılsız ve gerçekdışı olma, yere ve zamana göre deĐiŐme ve bireye yarar sağlama gibi özelliklerinin olduğunu görmekteyiz.

Bu tezde genel olarak batıl inanç tanımından yola çıkılarak, Çin'de toplumsal yaşam içerisinde batıl inançların nasıl da sosyal yaşamın bir parçası haline geldiği ve

halk tarafından çıkış noktası sorgulanmadan ne denli benimsendiği, diğer ülke ve kültürlerle gösterdiği benzerlik ve farklılıkların örneklerle açıklanması, eğitim, yaş, cinsiyet kavramlarının etkili olup olmadığının incelenmesi hedef alınmıştır. Yazım olarak pin-yin sistemi tercih edilmiştir. Tez giriş, 4 bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır.

1. BÖLÜM

1.1. Batıl İnanç Nedir?

Batıl inanç tam olarak nedir konusu çok tartışmalı ve açıkçası bu konuda çalışan bir araştırmacı için de zaman zaman tanımı yapılmakta zorlanılan bir kavram.

Warren tarafından 1934'te yapılan tanımda, "bilimsel açıdan yanlışlığı ispatlanmış olsa bile doğadaki olayları doğüstü güçlere maletme eğilimi" olarak tanımlanan batıl inanç söz öbeği, Maller ve Lundeen tarafından da "birbiriyle sebep-sonuç ilişkisi olmayan fenomenler ve nesnelere arasında böyle bir ilişkinin varlığını iddia etmek" olarak tanımlanmıştır. Sözlük tanımı için Oxford İngilizce Sözlüğe baktığımızda bilimsel ve kültürel bir ortak kabul olmadan ortaya çıkan irrasyonel ve belirsiz bir yapıdan bahsedildiğini görüyoruz. Yine aynı sözlükte, batıl inançların dinsel boyutlarından da bahsediliyor ve mesela "dinle bağlantılı, bilinmeyen, gizemli

ya da düşsel şeylerden korku olarak tanımlanıyor”¹. Psikolojik süreçler ve doğanın içinde yaşam mücadelesi vermeye programlanmış bilişsel mekanizmalar göz önüne alınırsa, insanın hiçbir dayanak olmaksızın, körü körüne bağlanamayacağı, bu inancın ardında yatan bir varsayımın, organizmanın kendi kendine yarattığı bir önermenin olacağı gerçeği netlik kazanır.

Psikoloji biliminin öncülerinden olan Skinner (1948) batıl davranışı “güvercinlerin verdikleri tepkilerin şans eseri pekiştiricilerle ilişkilendirilmesinden kaynaklanan stereotipik ve yinelenen davranışlar olduğunu” ifade eder. Amerikalı Psikolog Skinner’ın tanımından da anlaşılacağı gibi batıl inançlar sadece insanlara özgü değildir ve bir batıl inancın ortaya çıkması zaman zaman bahsedilen temel psikolojik öğrenme mekanizmalarıyla açıklanabilmektedir. Skinner tarafından 1948’de yapılan çalışma batıl davranış ile ilgili psikoloji literatüründe ilk deneydir.

Bahsedilen motivasyonel sebeplerden dolayı vücut ağırlığı normalin % 75’ine getirilmiş bir güvercin yiyecek gözü olan bir kutuya konmuştur. Aç güvercin gözün içindeki yiyecekleri görmektedir, fakat hiçbir şekilde yiyeceklere direk olarak ulaşamamaktadır. Yalnız önceden belirlenen sabit bir sıklıkla (30 sn) birkaç parça yiyecek güvercine verilmektedir. Deney sonucunda Skinner, güvercinin yiyecek verilmeden hemen önceki davranışını tekrarladığını bulmuştur: tek ayak üstünde durma, zıplama, etrafında dönme gibi. Oysa bu davranışlarla yiyeceğin verilmesi

¹ Oxford İngilizce Sözlük batıl inanç tanımı

arasında hiçbir ilişki yoktur. Güvercin tek ayak üstünde dururken yiyeceğin verilmesi tamamen bir rastlantıdır, fakat bu davranış güvercin tarafından tekrar edilmektedir. Bilimsel açıdan değerlendirildiğinde bu davranış Skinner tarafından batıl olarak tanımlanmaktadır.

Farklı bir boyuttan bakıldığında ise; batıl inançlar geçmişten günümüze nesiller tarafından bizlere anlatılan inanç ve alışkanlıklardır. Batıl inanç denmesinin nedeni, modern dünyamızda mantıklı veya bilimsel açıklaması olmaması ve herhangi bir bilimsel temele dayanmıyor olmasıdır. Bu durum, tüm batıl inançların mantıksız olduğu anlamına gelmemektedir. Hatta çoğu, sebepleri göz ardı etmenin sonucu veya sadece davranışlarımıza duygu yüklemek olsa bile, gerçek sebeplere dayanmaktadır. Batıl inançlar zamanla nereden geldiği unutulup, toplumda değişik hikâyelerle günümüze dek sürüklenebilir ve yaşamın gerekli parçaları olarak tanımlanabilmektedir. Bir diğer yandan günümüzde birçok batıl inanç, yüzyıllar öncesindeki dini inanışların ve kültürlerin kalıntısıdır.

1.2. Batıl İnanç Kavramı

Bâtıl² inanç ve davranış kavramının genel kabul gören bir tanımı yoktur. Çünkü birilerinin tuhaf gördüğü ve bâtıl olarak değerlendirdiklerini, bir başkaları normal olgular ve alışılmış durumlar olarak görebilir. Dahası bugün ancak birkaç kişinin inandığı bir şey ileride yaygın kabul gören inanç haline gelebilir. Bir zamanlar meteorlara çok az kimse inanırken bugün herkes “meteor teorisi” ni kabul etmektedir.³ Ya da tersinden bir örnek vermek gerekirse, 21. yüzyılda Amerika’da simyaya inanmak, çok gerçekdışı bir inanış olarak görülebilir. Çünkü bugün simyaya inanmak mevcut fizik ve kimya kanunlarına aykırı düşmektedir. Ancak 10. yüzyıl İran’ında bu inanış o günün bilimsel verilerine uygundu. İnsanlar metallerin altın veya gümüş gibi değerli malzemelere dönüştürebileceğini inanmaktaydı.⁴ Dolayısıyla, nelerin bâtıl inanç ve davranış olduğu, nelerin olmadığı zaman ve mekâna göre değişiklik arz edebilir. Bu nedenle, bâtıl inanç ve davranışların tanımını yaparken sosyal, kültürel ve tarihsel bağlamı mutlaka dikkate almak gerekir. Bâtıl inanç ve davranışlarla ilgilenen ilk sosyal bilimciler bâtıl inancı, doğal sebebi olan bir olayı doğüstü, gizemli ve bilimsel olarak yalanlanmış neden veya nedenlerle açıklama

²Arapça “butlan” kelimesinden türetilen bâtıl kavramı, “boş, çürük, asılsız ve gerçeğe aykırı olan” anlamına gelmektedir

³SHERMER, Michael, “Why Smart People Believe Weird Things”, *Skeptic*, 10 (2), 2003, s. 62.

⁴VYSE, Stuart A., *Believing in Magic: The Psychology of Superstition*, Oxford University Press, New York 1997, s. 19

eğilimi olarak tanımlamışlardır.⁵ Örneğin Alfred Lehmann'a göre bâtil inanç "belirli bir din ile bağdaşmayan, aslı esası olmayan veya toplumun ulaştığı bilgi düzeyiyle çelişen genel bir düşüncedir." Wuttke, bâtil inancı "eşyaya doğa üstü, insana da insan üstü nitelikler atfetme" şeklinde tanımlar.⁶

Davranışçı psikolog Skinner ise, bâtil inancı şartlı refleksler bağlamında değerlendirir. Ona göre örneğin kaynamış suda parmağı yanmış bir çocuk, kaynayan bir tencereye karşı şartlı korku geliştirebilir. Bir köpek tarafından ısırılan çocuk, bütün köpeklerden korkabilir. Skinner, bu irrasyonel korkularla bâtil inançlar arasında paralellik kurarak aynı kategoride değerlendirir. Ayrıca Skinner'a göre eylem sonrasında birey herhangi bir tehlikeden tesadüfen korunmuşsa, bu durum onun davranışını pekiştirir, tekrarını ve sürekliliğini sağlar. Kısacası, Skinner'a göre bâtil inançlar yanlış bir neden-sonuç ilişkisi neticesinde ortaya çıkar.

Bâtil inanç ve davranışları bir bütün olarak değerlendirdiğimizde, bunların duygusal, bilişsel ve davranışsal unsurların bir karışımı olduğunu görürüz.⁷ Bâtil davranışlar genellikle bâtil bir inanç veya kabulün sonrasında gerçekleşir. Örneğin tahtaya vurarak, muhtemel bir zarardan kurtulacağını düşünen insan, bu düşünceye

⁵RUDSKİ, Jeffrey, "What Does a "Superstitious" Person Believe? Impressions of Participants", The Journal of General Psychology, 130 (4), 2003, s.s. 431-432

⁶ÖRNEK, Sedat Veyis, Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Bâtil İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki, Ankara Üniv. Basımevi, Ankara 1966. s.19

⁷(Bk. İlhan Ayverdi, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, İstanbul 2006, s. 303). Bu kavram, İngilizce ve Fransızca'da "superstition" kelimesiyle ifade edilmektedir. Bu kelimenin aslı Latince'deki "superstitio" kelimesidir. Bu kelime, eski halk inançlarının, yeni ve egemen dini anlayışın içinde varlıklarını sürdürmesi şeklinde olumsuz anlamda sihir ve kötü din manasında kullanılmaktadır.

bağlı olarak tahtaya vurur. Bir başka ifadeyle b t l davranış b t l inancı takip eder. Ancak bu bilişsel sistem her zaman böyle işlemez. Zaman zaman birey belirli bir b t l düşünceye sahip olmadan da bilinçsizce ve alışkanlık halinde b t l denilen davranışlar sergileyebilir.

1.3. Batıl İnançların Oluşum Nedenleri ve İnsan Yaşamındaki Yeri

1.3.1. Batıl İnanç Nasıl Oluşur?

İlk çağlardan bu yana İnsanoğlunun gizemli şeylere ve doğa üstü varlıklara olan ilgisi, onun zamanla bu varlıklarla yaşanan olaylar arasında bir ilişki kurmasına ve tesadüfen gerçekteşen olaylar arasında neden sonuç ilişkisi kurmasına sebep olmuştur. Bu durum bir takım batıl inançların oluşmasını da beraberinde getirmiştir.⁸ Ayrıca kurumsallaşmış, kitabi dinlerin bir takım ilke ve prensiplerinin yerel inanç ve kültürlerle karışarak farklı biçimlere girmesiyle de batıl inançların oluşumu söz konusu olmuştur. Ancak, her ne kadar çok eskiye dayanan bir kökene sahip olsalar da “batıl inanç (superstition)” kavramı değer içeren bir ifade olarak ancak medeniyetin işleyişi sonucunda, inanç biçimlerinin farklılaşması ile ortaya çıkmıştır. Henüz daha kurumlaşmasını tamamlayamamış organik halk dinlerinde “batıl inanç”

⁸SCHMIDT, W. (1971). The origin and growth of religion. New York: Cooper Square Publishers.
Selberg, T. (2003), Taking superstitions seriously. Folklore, 114, s.s. 297–306

kavramından söz edilemez.⁹ Kimi inançların “batıl inanç, hurafe” sayılarak olumsuz anlamda ayrı bir kategoride değerlendirilmesi özellikle dinlerin kurumsallaşması sonucunda vuku bulmuştur. Batıl inançlar, toplumda kolektif tasavvurlar olarak yaşarlar ve nesilden nesile yaygınlıklarını devam ettirirler. Ancak, hem dini prensiplere, hem de bilimsel gerçekliklere aykırı olan bu inanışların yaygın varlığından, insanın akılcı olmayan bir varlık olduğu fikri çıkarılmamalıdır. Batıl inançlar, devamlı bir bilişsel (kognitif) organizasyondur ve kendi içlerinde ahenkli, mantıki bir yapıları vardır. Şayet başlangıçta bazı zıtlıklar söz konusu ise, aklileştirme süreci içerisinde zıt unsurlar değiştirilip uygun hale getirilirler. İnsan bu tip inanışları akla yatkın hale getirme, aklileştirme eğilimindedir ve olguları akla yatkın hale getirmek için seçer. Bu şekilde seçilen ve tahrif edilen olgular, bir aklileştirme sürecinden geçirilerek makul ve normal duruma sokulur. Bu süreçte insan kendisine uygun örnekleri nerede görürse alacaktır. Ayrıca çeşitli inançlarına dayanak yapacağı verileri, örnekleri temin edebilmek amacıyla bazı otoritelere de ihtiyaç duyacaktır. Bir otorite ya da ilk elden kaynak bulamadığı zaman da, şayet bir inanca sahip olması için işlevsel bir gereklilik söz konusu ise, dayanakları (olguları) bizzat icat edecektir. Dolayısıyla, batıl inançların meydana gelişi, dayandığımız otoritelerin (öğretmen, gazeteler, radyo, TV vb.) güvenilirlik derecesine, bilimsel yöntemle göre yetiştirme derecemize, kişisel tecrübemizin genişliğine, temel ihtiyaç ve arzularımızın tatmin olma derecesine bağlıdır.¹⁰

⁹YEL, Ali Murat, “Hurafe”, DİA, c. 18, s. 381

¹⁰KRECH, D., & Crutchfield, R.S. (1970) Sosyal psikoloji, (Çev. E. Güngör), 2. Baskı, İstanbul, İ.Ü.E.F. Yayınları No: 1154

Batıl inançların ortaya çıkmasında psikolojik ve sosyolojik etmenlerin rolü olduğu açıktır. Öncelikle sosyolojik yöne kısaca işaret etmek gerekirse, batıl inançların toplumsal yapı ile bağlantılı olduğunu belirtmek gerekir. Başka bir deyişle batıl inançlar sosyal yapıdan kaynaklanır. Örneğin, timsahın olmadığı bir yörede timsahla alakalı bir inanç doğmaz. Batıl inanç bir bölgenin sosyal varlıklarıyla alakalıdır.¹¹ Aynı şekilde belli bir yerin aile, siyaset, ekonomi, ahlak ve din gibi sosyo-kültürel öğelerinin, batıl inançların oluşumuna etkisi büyüktür. On üç sayısının uğursuzluğunun Hristiyan Batı'da yaygın olmasının Hristiyan kültürüyle alakası, dört sayısının uğursuzluğu inancının Japon kültürüyle bağlantısı¹², kem gözlünün bakışının zararının dokunacağı inancının Ortadoğu kültürü ile bağlantısı ve düğünün iki bayram arası yapılmasının uğursuzluğu, besmelesiz küle, çöpe basanın çarpılacağı gibi inanışların da müslüman kültürle bağlantısı bir gerçektir. Belli bir kültürden çıkıp sadece oraya has inançlar olduğu gibi, çıktığı yerin sınırlarını aşan ve dünyaya yayılan (merdiven altından, kara kedi önünden geçmeme, belli bir uğurlu sayı ya da nesne taşıma vb.) inanışlar da mevcuttur.

¹¹TURHAN, M.N. (1992). Batıl itikatların sosyal yeri ve önemi. Toplumbilim, 1, s.s. 34-37

¹²KANEKO, 1992

Bunların yanı sıra İnsan hastalık, ölüm, üzüntü, keder vb. felaketslere her an uğrayabilme korku ve kaygısı ile yaşar.¹³ Araştırmalar batıl inanç ve uygulamaların stres anlarında, savaş, afet ve bunalım anlarında, tabii rahatsızlıklarda daha fazla yaygınlaştığını göstermektedir.¹⁴ Nitekim taksi sürücöleri arasında yapılan bir çalışmada, batıl inançlılık ve sürücü kaza sayısı arasında bir ilişki saptanmıştır.¹⁵ Ayrıca insan gerçekleşmesini dilediği olumlu bir takım istekleri için de batıl inanç eğiliminde olabilmektedir.

İnsanoğlu zaman zaman irrasyonel davranma eğilimindedir. Olayları değerlendirirken gerek ön yargı gerekse bilgi eksikliği nedeniyle hatalı mantıksal çıkarsamalarda bulunur. İnsanın bu özelliği bätül inanç ve davranışlara katkıda bulunur. Birey, çevresindeki uyarıcılarla etkileşim içerisinde. Bu etkileşim sürecinde olaylar arasında bağlantılar kurar. Bu bağlantılar bazen gerçeği yansıtırken bazen de yanlış yorumlamalar ortaya çıkabilir. İşte hemen hemen tüm bätül inançların temelinde böyle bir yanılğı vardır. Kısacası, bätül inançlar çoğu zaman yanlış bir sebep-sonuç ilişkisine dayanmaktadır.¹⁶

¹³ÖRNEK, S.V. (1966). Sivas ve çevresinde hayatın kesin safhalarıyla ilgili batıl inançların ve büyüsel işlemlerin etnolojik tetkiki. Ankara Üniversitesi Basımevi

¹⁴VYSE ,Stuart A., Believing in Magic: The Psychology of Superstition, Oxford University Press, New York 1997, s. 18

¹⁵PELTZER K. & Renner, W. (2003). Superstition, risk-taking and perception of accidents among South African taxi drivers. Accident Analysis and Prevention, 35, 619-23

¹⁶AYHAN, İnci-YARAR, Ferhat, "Bätül İnançların Psikolojisi", Pivolka, 4 (17), 2005, 15-20.

Antropolog L. Levy-Bruhl'a göre b t l inançlar, toplumun ortak inançlarının değişim geçirmiş halleridir. Bunlar telkin, taklit ve tavsiye yoluyla nesilden nesile geçerler. Çoğu b t l inanç çocukluk çağında  renilir ve pek fazla eleştirilmeden hayat boyu sürdürülür.¹⁷ Farklı Şekillerde oluşan b t l inançlar zaman içerisinde yerini farklı b t l inançlara bırakır ya da zamanla unutulun b t l inançlar belli bir süre sonra tekrar ortaya çıkabilir.¹⁸ B t l inançların sürekliliğini sağlayan en büyük etken, bireye sağladığına inanılan faydadır. Kişi, b t l inanç ve davranışların kendisine faydalı olduğunu düşündüğü sürece, akla aykırı olduğunu bilse bile, bunları yapmaya devam eder. Dolayısıyla, insanlarda geleceği bilme arzusu, güvende olma isteği, çaresizlik ve korku olduğu müddetçe b t l inançlar varolmaya devam edecektir.

Malinowski¹⁹ ve L vi-Bruhl²⁰ gibi antropologlara göre, ilkel insanlar olayları kontrol edemedikleri ve gerçek sebepleri bilemedikleri zaman, doğadaki cansız nesnelere gizem ve g   atfederek büyü, sihir vb. b t l inançlara başvurmuşlardır. İlkel insan, günlük hayatta kullandığı eşyalara (balta, ip vs)  eşitli g  ler atfetmiş ve bunları ancak böyle bir g   atfetmesi halinde kendi isteği doğrultusunda kullanabileceğini düşünmüştür. Bunun yanında, mesela kayaların ölümsüz olduğu,

¹⁷SAENKO, I. V. "The Superstitions of Today's College Students", Russian Education and Society, 47 (12), 2005. ss. 77-78

¹⁸JAHODA, Gustav, The Psychology of Superstition, Penguin Books, Victoria 1970 s. 87

¹⁹BRONISLAW, Malinowski, B y , Bilim ve Din, Kabcacı Yayınevi, İstanbul 2000, ss. 157-159, 26

²⁰LEVI-BRUHL Lucien, İlkel İnsanda Ruh Anlayışı ( ev. O. Adanır), Doğ Batı Yay., İstanbul 2006, s.28

saygıyı hak ettiği ve bu nedenle kayalara vurulması durumunda uğursuzluğun ve salgın hastalıkların çıkacağına inanmıştır.²¹

Aslında modern insan da bugün aynı zihinsel yapıyı devam ettirmektedir. Nitekim günümüz insanı da izah edemediği olayları açıklarken hala metafizik dünyadan nedenler arama ihtiyacı duymaktadır.²² Nesnelere ve olayların mahiyetini bilmemekten kaynaklanan bâtil inançlara günümüz Türkiye'sinden de örnekler vermek mümkündür. Sivas yöresinde sigilleri iyileştirmek için bir ağaç dalına kurbağa asılır. Kurbağa dalda kurudukça sigilin de kuruyacağına inanılır.²³ Giresun yöresinde zayıf ve çelimsiz çocuklar, güç ve kuvvetin sembolü kabul edilen ceviz ağacının altından geçirilir, böylece çocukların güçleneceğine inanılır. Bu uygulamayı Trabzon ve civarında ise çocuğu olmayan kadınlar yapmaktadır. Adana ve yöresinde köpeklerin vakitsiz ulumasının o köyden cenaze çıkacağına işaret ettiğine inanılmaktadır. Terlik veya ayakkabının ters dönmesi birinin öleceğine işaret ettiğine inanılır ve bu yüzden hemen düzeltilir. Akşam kimseye süt ve yoğurt verilmez, yoksa evden cenaze çıkacağına inanılır. Baykuş konan evden cenaze çıkacağına inanılır ve baykuş uğursuz sayılır.²⁴

²¹LEVI-Bruhl Lucien, İlkel İnsanda Ruh Anlayışı (Çev. O. Adanır), Doğ Batı Yay., İstanbul 2006, s.29

²²KUŞAT Ali, Türk Toplumunda Nazar ve Psikolojik Bir Yaklaşım, Laçın Yayıncılık ,Kayseri 2004, s. 49.

29

²³ÖRNEK, Sedat Veyis , Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Bâtil İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki, Ankara Üniv. Basımevi, Ankara 1966, s. 107.)

²⁴KÖK Zeynep, Karaisalı (Merkez) Halk Kültürü Arastırması, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana 2006, ss. 50-5

Bâtil inançlar, geleceği görme ve muhtemel sıkıntıları tahmin etme arzusunu tatmin eder. Bu arzunun arkasında insanların geleceği merak etme veya kendi hayatlarında meydana gelecek olayları anlama, kendi kaderleri hakkında çeşitli sembolik işaretleri yakalama ve nihayetinde de kendilerini olumlu ya da olumsuz şeylere karşı hazırlama isteği yatmaktadır. Gelecekte emin olma arzusu ve haber alınamayan bir durumda rahatlama isteği insanları bâtil inanç ve davranışlara sevk edebilir. Örneğin Konya ve yöresinde Peygamber devesi ismi verilen bir böcek kendisine uzatılan bir çöpü ayaklarıyla tutuyorsa o kişinin sorduğu soruya olumlu cevap veriyor demektir. Tekirdağ yöresinde, bebeğin cinsiyetini bilebilmek için bir bardak suya süt damlatılır, eğer süt suyun üzerinde kalırsa kız, dibine çökerse erkek olacağına inanılır. Yine aynı yörede gebe kadının haberi olmadan bir sandalyenin altına makas, diğerine bıçak konulur. Gebe kadın bıçağın üstüne oturursa bebeğin erkek, makasın üstüne oturursa kız olacağına inanılır. Ayrıca gazetelerde yayınlanan fallara inanma ve sayıları şifrelendirerek geleceğe dair birtakım kehanetlerde bulunmak da bu konuya örnek olarak verilebilir.

Bir felakete karşılaşan kişi, gerçek çözümlerin zor olduğunu düşünmesi halinde suni çözümler üretir ve bu çözümlerin kendisine fayda vereceğine inanır. Bu anlamda, türbelerde çaresizlikten kaynaklanan bâtil inanç ve davranışların pek çok örneği görülmektedir. Mesala İstanbul'daki Zuhurat Baba Türbesi'nde çocuğu olmayan bazı kadınlar türbeye bezden yapılmış beşik bıraktıkları takdirde çocuk

sahibi olacaklarına inanmaktadırlar.²⁵ Yine İstanbul'da bulunan Telli Baba Türbesi'nde ise insanlar her bir dilek için ayrı bir tel kesmekte, bunları türbeden ayrılırken yanlarında götürmekte ve dilekleri yerine gelince tekrar geri getirip telleri türbeye bırakmaktadırlar.

Samuel Stouffer, The American Soldier isimli kitabında II. Dünya Savaşı sırasında çaresiz kalan ve sürekli korku yaşayan askerle arasında bâtil davranışların (muskalar, tılsımlar ve tavşan ayağı taşımak) yaygınlaştığını belirtir.²⁶

Batıl inançların nereden geldiklerini ve nasıl oluştuklarını yani bir anlamda kökenine inmeye örneklerle çalışalım:

Beladan korunmak için tahtaya vurma adeti, insanların ağaçların tanrılarla temas içinde olduklarına inandıkları, hatta bizzat tanrı oldukları dönemlerden kalma bir adetmiş. İnsan tahtaya vurarak, tahtanın içinden çıktığı ağacın tanrısıyla temas ettiğine inanırmış. Hristiyanlıkla beraber ağaç tanrıları gidip yerlerini İsa'nın babası alınca, bu sefer tahta, İsa'nın çarpmıha gerildiği haçı temsil eden ve tahtaya vurana İsa'nın yardımını talep ettiği bir sembole dönüşmüş. Merdiven altından geçmenin uğursuzluk getirdiği inancının ise kutsal teslisi ihlal etmek anlamına gelmesinden

²⁵ÜNAL Kübra, "Popüler Dinin Düşünüş Biçimi Üzerindeki Etkisi", Bilim Eğitim ve Düşünce Dergisi, 7 (1), 2007, s. 3.

²⁶JAHODA, Gustav, The Psychology of Superstition, Penguin Books, Victoria 1970, ss. 128-9

kaynaklandığı sanılıyor. Bu teslis, bilindiği gibi ta çoktanrılı Mısır dinleriyle başlar (İsis-Osiris-Horus) ve aslında üç tanrılı bir din olan Hristiyanlıkla günümüze kadar gelir. Hristiyanlıkta kutsal teslis Tanrı-İsa-Kutsal Ruh olarak ifade edilir. Ayrıca teslis Meryem-İsa-Yusuf'u da ima edebilir.

Özellikle ABD'de aynı 13'ü Cuma tarihlerinin uğursuz olduğuna inanılır. (Hatta pek çok Amerikan otelinin 13. katı yoktur) Neden? İsa'nın havari yahuda tarafından ihbarıyla neticelenen son yemekte 13 kişi vardı. (Ama yeni bulunan Yahuda İnciline inanmak gerekirse, bu ihbarı düzenleyen bizzat İsa'nın kendisiydi) Üstelik Adem ile Havva Cennetten Cuma günü kovulmuşlar, Nuh tufanı Cuma günü olmuş, İsa Cuma günü çarmıha gerilmişti. Neyse ki Müslümanların Cuma'yı kutsal gün ilan etmeleri bu talihsiz günün şöhretini en azından Müslüman kültür çevrelerinde kurtarmıştır. Salı'yı uğursuz addeden pek çok İstanbullu acaba bunun İstanbul'un Salı günü fethedilmiş olmasından kaynaklanan bir Bizans kalıntısı olduğunu bilir mi? Ayna kırmanın da uğursuzluk getireceğine inanılır. Bunun kökeni de ilkel insanların sakin bir su sathında kendi yansımalarını görünce aslında ruhlarını gördüklerine inanmalarından kaynaklanıyormuş. Ayna da su sathı gibi imajımızı yansıttığı için insana ruhunu gösterdiği sanılıyormuş, ruhu gösteren bir şeyin kırılması ise insanın ölmesini gerektiren bir olay olarak yorumlanmış. Zira aynayı kıranın, o aynaya akseden ruhu tahrip ettiğine inanılmış.

Cadılık Hristiyan aleminde hem günah hem de uğursuzluk sayılır. Nedeni, büyücülüğün kilise faaliyetine rakip olmasıdır. Dolayısıyla kilise, büyücülüğü ve cadılığı lanetlemiştir. Solakların ısrarla salak yapılmaya çalışılması da solak olanların şeytan tarafından elde edilmiş olmalarına inanılmasıymış. Bu yüzden sinistral kelimesi hem sol, hem de uğursuz, karanlık, tehlikeli anlamlarına gelir. Doğum günü pastası ise tanrıça Artemis'in pastasından geliyor. Eğer doğum günü olanlar dikilen mumları bir nefeste söndürebilirlerse Artemis'in takdirini kazanıyorlarmış.

Bu örnekler çerçevesinde değerlendirdiğimizde bireylerin temel ihtiyaçlarından bir tanesi de inandıkları batıl inançlar ve davranışları arasında tutarlı ve işlevsel bir anlam sistemi oluşturabilmektir. Bu sistem oluşturulurken, insanlar özellikle de özel hayatlarıyla ilgili, bilimin yanıtlamakta yetersiz kaldığı soruların yanıtlarını batıl inançlarda arayabilirler. Bu açıdan bakıldığında, günümüz dünyasında batıl inançların nasıl olup da halen yok olmadığı konusunda bir ipucu yakalayabiliriz. Bireyin birincil ihtiyaçları her ne kadar toplumunkinden bağımsız görünse de, toplumun ihtiyaçlarının tatmin edilmesi, birey için dolaylı olarak en az kendi birincil ihtiyaçları kadar hayati önem taşıyabilir. İnsanların geleceği tahmin edebilmek adına kafalarında kurguladıkları teorileri kültürel öğeleri de harmanlayıp ritüeller haline dönüştürmeleri batıl inançlara toplumsal bir nitelik kazandırır.

Bunun yanında batıl inançları açıklamak için temel alınabilecek kuramlardan biri de bilgi kuralıdır (law of knowledge). Daha net bir ifade ile, organizmanın bilgi

seviyesi arttıkça olay üzerindeki kontrolü de artacaktır. Bu açıdan bakıldığında batıl inançlar daha kolay anlaşılır ve batıl davranışlar gösteren insanları yargılamanın pek de doğru olmadığı ortaya çıkar. Pek tabii ki bilgi edinmek uzun bir süreçtir ve bilginin işlenebilmesi de ileri seviyede bilişsel yetenekleri gerekli kılar. Bilişsel yetenekler ise kullanıldıkça ve işlendikçe ileri bir seviyeye gelir. Bu kural en çok da insanlar için uygun düşmektedir. Kendilerini mantıklı tanımlayan insanlar bile yaşamlarında çoğu kez batılın tuzaklarına düşebilmektedirler. Geçersiz hipotezine aşık olmuş bir bilim insanı ve günlük astroloji yorumunu okuyan bir fizik öğretmeninden yağmur duasına çıkan köylülere kadar değişen bir aralıkta batıl inanç kurbanlarına rastlanmaktadır. Bütün vakaların temeli araştırıldığında karşımıza aynı sebepler çıkacaktır: Bilgi ve anlayış eksikliği... Antropolog L. Levy-Bruhl'a göre bâtil inançlar, toplumun ortak inançlarının değişim geçirmiş halleridir. Bunlar telkin, taklit ve tavsiye yoluyla nesilden nesile geçerler. Çoğu bâtil inanç çocukluk çağında öğrenilir ve pek fazla eleştirilmeden hayat boyu sürdürülür. Farklı şekillerde oluşan bâtil inançlar zaman içerisinde yerini farklı bâtil inançlara bırakır ya da zamanla unutilan bâtil inançlar belli bir süre sonra tekrar ortaya çıkabilir. Bâtil inançların sürekliliğini sağlayan en büyük etken, bireye sağladığına inanılan faydadır. Kişi, bâtil inanç ve davranışların kendisine faydalı olduğunu düşündüğü sürece, akla aykırı olduğunu bilse bile, bunları yapmaya devam eder. Dolayısıyla, insanlarda geleceği bilme arzusu, güvende olma isteği, çaresizlik ve korku olduğu müddetçe bâtil inançlar var olmaya devam edecektir.

2. BÖLÜM

2.1. Modern Dünyada Batıl İnançların Yeri

Bâtıl inanç ve davranışlar en ilkel kabileden en modern topluma kadar tarih boyunca her coğrafyada görülen psiko-sosyal bir olgudur.²⁷ Aslında tarihe bakıldığında insanlar arasında bâtıl inançlı olanlar ve olmayanlar şeklinde kesin bir ayırım yapmak mümkün değildir. Malinowski²⁸ ve Lévi-Bruhl²⁹ gibi antropologlara göre, ilkel insanlar olayları kontrol edemedikleri ve gerçek sebepleri bilemedikleri zaman, doğadaki cansız nesnelere gizem ve güç atfederek büyü, sihir vb. bâtıl inançlara başvurmuşlardır. İkel insan, günlük hayatta kullandığı eşyalara (balta, ip vs) çeşitli güçler atfetmiş ve bunları ancak böyle bir güç atfetmesi halinde kendi isteği doğrultusunda kullanabileceğini düşünmüştür. Bunun yanında, mesela kayaların ölümsüz olduğu, saygıyı hak ettiği ve bu nedenle kayalara vurulması durumunda uğursuzluğun ve salgın hastalıkların çıkacağına inanmıştır.³⁰

²⁷ GÜNAY, Muzaffer, Hurafeler ve Bâtıl İnançlar, Sevgi Yay., İstanbul 2002, ss. 11- 2

²⁸ BRONISLAW, Malinowski, Büyü, Bilim ve Din, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2000, ss. 157-159. 26

²⁹ LEVI-BRUHL Lucien, İkel İnsanda Ruh Anlayışı (Çev. O. Adanır), Doğ Batı Yay., İstanbul 2006, s.28

³⁰ LEVI-BRUHL Lucien, İkel İnsanda Ruh Anlayışı (Çev. O. Adanır), Doğ Batı Yay., İstanbul 2006, s.29

Aslında modern insan da bugün aynı zihinsel yapıyı devam ettirmektedir. Nitekim günümüz insanı da izah edemediği olayları açıklarken hala metafizik dünyadan nedenler arama ihtiyacı duymaktadır.³¹ Bu durum bugün de böyledir.³²

Günümüz insanı da zaman zaman bâtı inançlara yönelmekte ve bâtil davranışlardan medet ummaktadır. Kimisi bâtı inançlara ara sıra müracaat ederken kimisi bu inançları sürekli bir davranış şekline dönüştürmektedir.

Modern yaşam tarzının bâtil inançları ortadan kaldıracığı şeklindeki beklentiler bugüne kadar gerçekleşmemiştir. Konuyla ilgilenen akademisyenler artık bu inançların modern çağda da var olduklarını söylemektedirler.³³

Aslında bâtil inançları olan insanların sayısı görüldüğünden fazladır. Çünkü bazıları alay edilme endişesiyle bâtil inançlarını başkalarına anlatmamakta veya bu inançların gerektirdiği eylemleri yalnızken gerçekleştirmektedir.³⁴ Bâtil inanç ve

³¹KUŞAT Ali, Türk Toplumunda Nazar ve Psikolojik Bir Yaklaşım, Laçın Yayıncılık ,Kayseri 2004, s. 49. 29 ÖRNEK, Sedat Veyis , Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Bâtil İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki, Ankara Üniv. Basımevi, Ankara 1966. s. 107. 30

³²JAHODA, Gustav, The Psychology of Superstition, Penguin Books, Victoria 1970. s.s. 33

³³VYSE ,Stuart A., Believing in Magic: The Psychology of Superstition, Oxford University Press, New York 1997, s.s. VII

³⁴VYSE ,Stuart A., Believing in Magic: The Psychology of Superstition, Oxford University Press, New York 1997, s.s. 14

davranışlar günümüzde kültürel çözümlerin ve ekonomik krizlerin yaşandığı zamanlarda daha fazla görülebilir.³⁵ Modern dünyaya ait olan bu problemler bu inançların devamını sağlamaktadırlar. Eskiden doğa olayları karşısındaki çaresizliği nedeniyle bätıl inançlara yönelen insanoğlu, bugün ekonomik krizler veya ailevi problemler nedeniyle aynı eğilimi sergilemektedir. Çünkü çaresizlik hissine kapılan kişi, kendine destek olacak bir güç aramakta, bu gücü bulamadığı zaman da bätıl inançlara yönelebilmektedir. Dolayısıyla, bätıl inançlardan uzaklaşacağı düşünölen modern Batı toplumunda, bätıl davranışların oldukça yaygın olduğunu söylemek için birçok nedenimiz bulunmaktadır. Mesela Amerika’da 1990 yılında yapılan Gallup (kamuoyu) araştırmasına göre Amerikalıların %14’ü kara kedi görmenin; %12’si merdiven altından geçmenin; %5’i ayna kırmanın uğursuzluk getireceğine inanmaktadır.³⁶ İtalya’da 2007 yılında “The Italian Association for the Protection of Animals and the Environment” isimli hayvan hakları derneği, ölkede her yıl 60.000 dolayında kara kedinin uğursuzluk getirdiği inancıyla öldüröldüğünü iddia etmiştir. Derneđin iddiasına göre kara kediler daha çok Cadılar Bayramı’nda (Halloween) öldürölmektedir. İngiltere’de ise İtalya’nın aksine kara kedinin uğur getireceğine inanılmaktadır.

En Başta Amerika olmak üzere bugün tüm Hıristiyan dünyasında uğursuzlukla özdeşleştirilen en yaygın bätıl inanış 13 rakamına ilişkindir. Bu inanç

³⁵SAENKO, I. V. “The Superstitions of Today’s College Students”, Russian Education and Society, 47 (12), 2005. ss. 77-8

³⁶VYSE, Stuart A., Believing in Magic: The Psychology of Superstition, Oxford University Press, New York 1997, s. 18

Hz. İsa ile havarileri arasında yaşanan tarihsel bir vakiya dayanmaktadır. Hz. İsa Roma askerleri tarafından takibata uğradığı sıralarda 12 havarisiyle birlikte.

Toplam 13 kişidirler. Havarilerden birisi (Yehuda İškoryat) Romalılarla anlaşarak Hz. İsa'yı ele verir. Böylece 13. kişi ihanet eden kişi olmuştur. 13 rakamının uğursuzluğuyla ilgili inanç bu olaya dayanmaktadır. Mesela yine 1990 tarihli Gallup araştırmasına göre Amerikalıların %9'u ayın 13'ünün Cuma gününe rastlamasını bir uğursuzluk işareti olarak görmektedir. Çünkü İncil'e göre Hz. İsa Cuma günü ölmüştür. 13 rakamının uğursuzluğuyla ilgili inanışlara günlük hayatın her bölümünde rastlamak mümkündür. Örneğin bazı hostesler 13 numaralı koltukta oturan yolcuyla ilgilenmek istemezler. Bazı yolcular 13 numaralı koltuğa düştükleri zaman koltuklarını değiştirmek isterler.³⁷ Yine Amerika'da bazı çok katlı binalarda 13. kat bulunmamaktadır.

13 rakamının uğursuzluğu, 13'ten korkma hastalığı (Triskaidekafobi) adıyla psikoloji literatüründe bile yer almıştır. Benzeri bir sayı takıntısı, 4 rakamından korkma rahatsızlığı (Tetrafoli) şeklinde Çin, Japonya ve Kore gibi Uzakdoğu ülkelerinde görülen bâtil inançtır. Bu inancın nedeni ise ölüm ve 4 sözcüklerinin telaffuzlarının aynı olmasıdır.³⁸

³⁷ JAHODA, Gustav, *The Psychology of Superstition*, Penguin Books, Victoria 1970, ss. 18-19

³⁸ TOK Gökhan, "Aklımızın En Sıradışı Oyunları", *Bilim ve Teknik*, Haziran 2006, ns. 21

Amerika'da yapılan diğer Gallup araştırmalarına göre ise, btl ve olağanüstü olaylara inançlar halen devam etmektedir. Bu araştırmalara göre 1990-2000 yılları arasında hayalet gördüğünü söyleyenlerin, görülmeyen Şeyleri gördüğünü veya bildiğini iddia edenlerin sayısında belirgin bir artış söz konusu olmuştur.³⁹ İngiltere'de yapılan bir araştırmada ise araştırmaya katılanların %22'si uğurlu sayılara; %18'i büyüye; %75'i ise tahtaya vurmanın Şans getirdiğine inandiğını belirtmiştir.

Türkiye'de de günlük yaşamın sıkıntılarını gidermede psikolojik işlevlere sahip olan yatır ve türbelerde çeşitli btl davranışlara rastlamak mümkündür. llerden medet ummak, mum yakmak, çaput bağlamak, bezden bebek yapıp türbeye bırakmak, ip germek, makara sarmak, trbedeki imlere Şeker bırakmak vb. bunlardan sadece birkaçıdır. Kısacası modern dönemde bilimsel bilginin artmasıyla birlikte btl inançların azalacağı öngörülmüştü. Ancak bu öngörü gerçekleşmedi. Btl inançlar belki form değiştirdi, ama varlığını devam ettirdi. Örneğin, eskiden insanlar "Şeytan" ya da "cin" sözlerini telaffuz etmekten sakınırlardı. Çünkü isimlerini telaffuz etmeleri halinde kendilerine musallat olacaklarını dşnrlendi.

Bugün bu düşünceler kısmen devam etmekle birlikte, bazı insanlar "kanser" ve "aids" gibi kelimeleri de yine aynı gerekçeyle telaffuz etmekten sakınmaktadırlar.

³⁹SHERMER, Michael, "Why Smart People Believe Weird Things", Skeptic, 10 (2), 2003, s. 29

2.2. Batıl İnançların Toplum Sınıfları Üzerindeki Etkisi

Batıl inançlar insanlık tarihi kadar eskidir ve yaşamımızı yoğun olarak etkileyerek hayatımızı kontrol altına alır. Batıl inançlar üzerine yapılan araştırmalarda batıl inançların eğitim seviyesi veya etnik köken gözetmeksizin insan beynine kuvvetli bir biçimde yerleştiği müddetçe çoğu insanın hayatını etkilediği görülebilir. Ancak bu etkileşim bazı durumlarda o toplumun yapısına göre değişik katmanlar üzerinde farklı bir etkileşim içerisinde bulunabilir. Bunu alt başlıklar halinde evrelemeye çalışalım;

2.2.1. Kadınlar mı Erkekler mi Batıl İnanca Daha Eğilimlidir?

Bâtıl inanç-cinsiyet ilişkisi, başka bir ifadeyle kadınların mı yoksa erkeklerin mi bâtıl inançlara daha eğilimli oldukları hep tartışılmıştır. Cinsiyet-bâtıl inanç ilişkisini inceleyen bazı araştırmalarda kadınların bâtıl inançlar ve olağanüstü olaylara inanma eğilimlerinin erkeklere göre daha yüksek olduğunu gösteren bulgular elde edilmiştir. Örneğin New York'ta 132 kişi üzerinde yapılan bir araştırmada "tahtaya vurmanın uğur, merdiven altından geçmenin uğursuzluk getireceğine" kadınlar erkeklere oranla daha fazla inanma eğilimi göstermişlerdir. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan başka bir araştırmada ise olayları önceden

bilmeye kızlar, erkeklere göre daha çok inanma eğilimi göstermişlerdir.⁴⁰ Türkiye’de yapılan bazı araştırmada kadınların batın inançlara daha eğilimli olduğuna işaret eden sonuçlara ulaşılmıştır.⁴¹

2.2.2. Gençler mi yoksa Yaşlılar mı Batıl İnanç ve Davranışlara Daha Eğilimlidir?

Bâtıl inanç konusunda etkili olan bir başka faktör de yaştır. Yaş faktörü cinsiyet faktöründen daha karmaşık bir durum arz eder. Çünkü araştırmaların bazılarında gençler bazılarında yaşlılar bâtıl inançlara daha eğilimli gözükmektedir. Örneğin Amerika’da yapılan bir kamuoyu araştırmasında otuz yaş altındaki bireylerin otuz yaş üstündeki bireylere göre bâtıl inanca daha eğilimli olduklarını gösteren bir bulgu elde edilmiştir.⁴² Köktaş’ın araştırması⁴³ da yaş ilerledikçe bâtıl inançlarda artış olduğunu göstermektedir. Amerika’da polisler üzerinde yapılan bir araştırma da genç polislerin dolunay etkisine, yani dolunayda suç işleme oranlarının arttığına, yaşlı polislerden daha çok inandıkları bulgulanmıştır. Psikolog Seymour Epstein’in üç farklı yaş grubu (9-12; 18-22 ve 27-65) üzerinde yaptığı araştırmaya göre yaşlılar gençlere göre muskaların şans getirdiğine daha fazla inanmaktadırlar.

⁴⁰SHERMER, Michael, “Why Smart People Believe Weird Things”, Skeptic, 10 (2), 2003, ss. 288-9

⁴¹KÖKTAŞ Emin, Türkiye’de Dini Hayat: İzmir Örneği, İşaret Yayıncılık, İstanbul 1993, s. 105

⁴²SHERMER, Michael, “Why Smart People Believe Weird Things”, Skeptic, 10 (2), 2003, s. 289

⁴³KÖKTAŞ Emin, Türkiye’de Dini Hayat: İzmir Örneği, İşaret Yayıncılık, İstanbul 1993, s. 106

Ancak aynı araştırmaya göre, telepati ve olayların önceden bilinebileceğine inanma konusunda yaş grupları arasında fark yoktur.⁴⁴

2.2.3. Eğitim ve Batıl İnanç İlişkisi Nasıldır?

Batıl inanç ve davranışların “temelsiz, irrasyonel ve boş Şey” Şeklinde tanımlanması bu konuda zeka ve eğitim düzeyinin önemli bir değişken olup olmadığı sorusunu gündeme getirmektedir. Bilim dünyasında, zeki ve eğitim görmüş insanların batıl inançlara ve olağanüstü olaylara inanma oranlarını daha düşük olacağı yönünde bir n kabul vardır. Her ne kadar bu n kabul destekleyen empirik veriler olsa da, bu veriler hem sayıca sınırlıdır hemde bazı belirsizlikler içermektedir. Örneğin Georgia Eyaleti’nde lise son sınıf öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırma, IQ puanı düşük olan ğrencileri IQ puanı yüksek olanlara göre batıl inançlara daha eğilimli olduğunu göstermiştir. James Alcock ve L. Otis tarafından yapılan bir başka araştırmada ise eleştirel düşünme yeteneği zayıf olanların olağanüstü olaylara inanma eğilimini yüksek olduğu bulunmuştur. Yine W. S. Messer ve R. A. Griggs beden dışı tecrübeler (out of body experiences) gibi paranormal olaylara inanma ile derslerdeki performans arasında negatif ilişki olduğuna dair bulgular elde etmiştir.

⁴⁴SHERMER, Michael, “Why Smart People Believe Weird Things”, Skeptic,10 (2), 2003, s. 66

Fakat bu üç araştırmada da farklı ölçekler kullanılmıştır. Birinde I ölçeği, diğerinde düşünme yeteneği ölçeği ve eğitim performansı ölçeği. Bu ölçeklerin üçü de bireyin zeki olduğunun açık göstergesi olamazlar. Bu nedenle bu araştırmalara bağlı kalarak zeka seviyesi düşük olanların bätül inançlara daha eğilimli olduklarını söylemek mümkün görünmemektedir.⁴⁵ Bätül inanç ve pratikler konusunu psikolojik açıdan inceleyen ve bu konuda bir kitap yazan Stuart Vyse'e göre, New Age hareketlerinde olduğu gibi zeki ve iyi eğitim almış bireyler de bätül inançlara yönelebirlirler.⁴⁶ Çünkü zeki insanlar özel bir alanda zeki olabilirler. Ancak bu, onların her alanda aynı kabiliyeti sergileyecekleri anlamına gelmez. Bu insanlar bazı alanlarda çok başarısız olabilirler. Aynı zamanda zeki oldukları kabul edilen bilim adamları, üzerinde çalıştıkları konuların da etkisiyle, hep aynı şeylerle uğraşırken farklı bilgi alanlarını göz ardı ediyor olabilirler. Bu da onların uzman olmadıkları alanlarda başarısız olabileceklerini ve bätül inançlara yönelebileceklerini göstermektedir. Zaten bazı araştırmalar da bilimsel bilginin her zaman irrasyonel inançlara yönelimi yeterince engelleyemediğini ortaya koymaktadır.⁴⁷ Eğitim-bätül inanç ilişkisini inceleyen bazı araştırmacılar ise eğitim düzeyi yükseldikçe bätül inançların azalacağını savunmuşlardır. Örneğin Laura Otis ve James Alcock yaptıkları araştırmada üniversite hocalarının öğrencilerine göre bätül inanca daha az eğilimli olduklarını ortaya koymuşlardır.⁴⁸

⁴⁵SHERMER, Michael, "Why Smart People Believe Weird Things", *Skeptic*,10 (2), 2003, s. 64

⁴⁶VYSE, Stuart A., *Believing in Magic: The Psychology of Superstition*, Oxford University Press, New York 1997, s. 47

⁴⁷SHERMER, Michael, "Why Smart People Believe Weird Things", *Skeptic*,10 (2), 2003, ss. 287-91

⁴⁸SHERMER, Michael, "Why Smart People Believe Weird Things", *Skeptic*,10 (2), 2003, s. 290

3. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE VE DÜNYA'DA BATIL İNANÇ ÖRNEKLERİ

3.1. Ruh, Mezarlık, Türbe ve Ziyaret Yerleri ile İlgili Bazı Batıl İnançlar

Ziyaret yerlerindeki ağaçları kesenler çarpılır. Türbeden dışarıya bir şey, bir nesne götüren kişiler çarpılır. Mezarlığı parmağı ile işaret etmek iyi değildir. Parmakları ile işaret eden kişilerin parmakları kurur. Kurban kesilirken hayvan dilini dışarı çıkarırsa kurban sahibi o yıl içerisinde ölür. Bir çocuk sürekli ağlarsa o evde mutlaka ölüm meydana gelir.

- Ayakkabı çıkarıldığında ters dönerse, ayakkabı sahibinin tez vakitte öleceği düşünülür.
- Yatarken çorapları baş tarafa koymak iyi değildir, insan çabuk ölür.
- Ölünün elbiseleri ölü yıkayıcılarına verilir.
- Mezarlıktan ağaç kesilmez. Ağaçta cin olduğuna inanılır.
- Gece ölen kişinin üzerine sabaha kadar bıçak konulur.

- Yoğurdun güzel olması için mezardan çırpı toplanarak, kaynayan sütün altına atılır.
- Ölünün yıkandığı evde üç gün ışık yanar.
- Baş sağlığına gelen kişilerin ayakkabıları ters çevrilmez.
- Mezar kazıcısına para verilmezse ölünün rahatsız olacağına inanılır.

3.2. Ocak ve Ateşle İlgili Batıl İnançlar

Ateşe tükürmek, ateşe sövmek, ateşe tırnak atmak, su dökmek uğursuzluk getirir. Sabah evinden başkasına ateş verenin ocağı söner. Ocağın üstünü boş bırakmak uğursuzluk getirir. Sacayağının birdenbire devrilmesi evin başına bir yıkım geleceğini gösterir. Tencerede su boşu boşuna kaynarsa düşmanlar çoğalır. Lamba yakılmayan evin ocağı her vakit kararır. Aynı zamanda ev sahibinin öldükten sonra mezarı da karanlık olur. Hastalanan hayvanları ateşten geçirmek iyidir. Ateşi söndürmek için su dökülmez, ateş toprakla örtülür. Ateş çok önceden sönmüş olsa dahi külün yanında yatılmaz. Külde cin ve şeytanın oynak yaptığına inanılır. Ateşin çıkardığı ses ateşi yakan kişi hakkında dedikodu yapıldığına işarettir.

3.3. Tarım ve Bitkilerle İlgili Batıl İnançlar

Kara ağaçtan düşen yaşamaz. Kara ağaçtan beşik, sandık yapılmaz. İncir ağacının altında uyuyanları şeytan alır götürür. Ceviz ağacının altında yaşayanları şeytan alır götürür. Tarlada zina yapılırsa bereket olmaz. Üzümün tanesini, karpuzun sap kısmındaki kabuğunun içini yiyenler yetim kalır. Çocuğun bezleri yabani ağaca asılırsa çocuk yabani olur. Nar tanelerini yere dökmek günahdır, nar cennet meyvesidir.

3.4. İnsan ve Vücutuyla İlgili Halk İnaçları

- Diş düşürülünce o diş kimsenin göremeyeceği bir yere saklanmalı ya da gömülmelidir.
- Elleri diz üzerinde kavuşturmak, parmakları birbirine geçirip el bağlamak iyi değildir, insanın kısmeti kapanır.
- Parmakların çatırdaması iyidir, insanın sağlıklı olduğunu gösterir.
- El yıkanırken önce sağ elden başlamalı, önce sol elden başlamak uğursuzluk getirir.

- Tokalaşırken ya da birisine bir şey verirken sağ el kullanılmalıdır, sol el uğursuzluktur.
- Baş taranırken dökülen saçları dökmek doğru değildir, bunlar toplanır, ölünce o kişinin kabrine konur. Çünkü bu saçlar kıyamet gününde tekrar bitecektir.
- Hamile kadın aş eridiği sırada neye bakarsa doğacak çocuk ona benzeyecektir.

3.5. Karanlık ve Işıkla İlgili Halk İnançları

Akşam soğan yenen yere melekler gelmez. Gece aynaya bakanın ömrü kısa olur. Gece acı (biber, soğan, sarımsak) evden dışarıya verilmez. Yoğurt, süt, peynir gece dışarıya verilmez. Vermek gerektiğinde üzerine kömür, üzerlik veya yeşil bir dal konularak verilir. Gece ıslık çalmak günahdır. Gece evden eve tuz verilmez. Akşam kapının önü süpürülmez. Ekmek aktaracağı evden eve verilmez. Çocuklar gece beş taş oynarsa düşman gelecek denir.

3.6. Bereketle İlgili Halk İnançları

Değirmenden ilk gelen unla yapılan ilk ekmeği yiyen kişinin karısı ölür. Ekmek kırıntılarını yere atmak, ayakla çiğnemek evin bereketini götürür. Gurbete giden kişinin azığından bir parça ekmek çalınır. Bir kişinin üzerinde dikiş dikilirse o kişinin kısmeti bağlanır.

3.7. Evle İlgili Halk İnançları

Evin temeline karataş koymak iyi değildir. Kapının önünde oturan kişi iftiraya uğrar. Duvar dibinde uyumak iyi değildir, insan çarpılır. Evin içerisi temiz olmazsa oraya melekler değil şeytanlar gelir. Böylece o evde mutluluk değil geçimsizlik olur. Evden bir kişi gurbete gittiği zaman o gün ev süpürülmez, dışarıdan misafir alınmaz. Eşya taşımak için kullanılan ala ipe komşunun evine girilmez. Komşunun başına bir uğursuzluk geleceğine inanılır. Kapı eşiğinde oturulmaz, insan fakir olur. Kapı eşiğinde oturulmaz, insan bekar kalır. Urganla komşunun evine girilmez. Aksi halde komşunun evinde kıtlık olur. Kapı eşiğinde oturulmaz, kapı eşiğinde şeytan bulunur. Yağmur yağarken kapı eşiğinde oturmak günahdır.

3.8. Cinsiyetle İlgili Halk İnançları

Odanın ışığını evin erkeği yakarsa o ev daima nur içinde ve bereketli olur. Kadının yolda erkeğin önünü kesmesi uğursuzluktur. Bir kadın iki erkeğin arasından geçerse çocuğu olmaz. Bir adam iki kadının arasından geçerse sözü geçmez. Bir erkek iki kız arasından geçerse köse olur. Yarım çay içen kadın dul kalır.

Ava gidecek kişinin önünden kadın geçerse avlanamaz. Bundan dolayı o kişi ava gitmekten vazgeçer. Kız çocuğunun ilk kez kesilecek saçını dayısı keserse saçı gür olur. Oğlan çocuğunun saçını ilk kez amcası veya dayısı keser. Kız baba evinden perşembe veya pazar günü çıkar. Koç katımında koçun üzerine kız çocuğu bindirilirse doğacak kuzu dişi, oğlan çocuk bindirilirse erkek olur.

3.9. Türklerdeki Batıl İnançlarda Şamanizm Etkisi

Dünyanın dört bir yanında izlerini bulabileceğimiz, insanın evren ile ilişkisi olan Şamanizm, insanlık tarihi kadar eskidir. Şaman, Şamanizme bağlı kavimlerde ruhlarla insanlar arasında aracı rölünü oynayan bir nevi din adamıdır. Şamanist dünya görüşüne nazaran, bütün alem iyi ve kötü ruhların tesiri altındadır. Şaman kelimesi ilk defa 17. y.y. sonlarına doğru Rus elçisi olarak Çine giden E. Isbrand ve

yol arkadaşı A. Brand'ın izlenimlerini anlatan seyahatnamede geçer. Bu esere göre, Tunguzlarda "Şaman" veya "Saman" bir nevi "Rahip" ya da "Sihirbaz" demektir. Sonraları menşei Sanskritçede aranan "Şaman" kelimesinin doğrudan doğruya Hint kaynaklarına dayanarak, Orta Asya'dan gelen kültür dalgalarıyla Hindistana yayılmış olduğu belirtilmiştir.⁴⁹ Çok geniş bir alana yayılmış olan ve Türk-Moğol kültür tarihinin önemli bir bölümünü oluşturan Şamanizm, insanlığın en eski inanışları arasında bulunmaktadır. Tüm dünyada farklı şekillerde ortaya çıkmış ve varlığını sürdürmüştür. Şamanizm isminin Orta Asya ile birlikte anılmasının en büyük sebebi budur.

Türkler'in Şamanizm'den İslamiyete geçişi yüzyıllar öncesine dayansa da günümüzde Şamanizm'den kalan birçok adet ve gelenekleri bulunuyor. İşte onlardan birkaçı:

Su dökerek uğurlama: Gidenin arkasından su dökmek eski Türkler'deki su kültürünün doğurduğu bir adettir.

Mum: Câmi avlularında mum yakılması, ağaçlara bez ve çaput bağlanması da Şamanizm döneminden günümüze aktarılan geleneklerdir.

⁴⁹RADLOFF, Wilhelm, Aus Sibirien, Liepzig, 1893, s. 107-108

Tahtaya Vurmak: Yine, istenmeyen bir olay duyulduğunda tahtaya el ile tokmak gibi üç kere vurulması da, kötülükten korunmak, kötü ruhların duymasını önlemek amacıyla yönelik eski bir Şaman inanışıdır. Bazısı Amerikalılar'a da geçmiş adetlerdir. geçerken Kuzey Buz Denizi'ndeki Bering Boğazını kullanmış olsa gerektir. Zira Amerikalılar da "knock on the wood" deyip 3 defa tahtaya vururlar.

Kurşun Dökme:Kurşun Dökme de Şaman geleneklerinden kalan bir âdettir. Şamanlar bu ritüele "Kut Dökme" anlamına gelen "Kut Kuyma" adını vermişlerdi. İnsana musallat olan kötü ruhların olumsuz etkisini ortadan kaldırmaya yönelik olarak çok eski dönemlerde uygulanan sihir kökenli bir ritüeldi.

Kırmızı kurdele: Loğusa kadınların başına bağlanan kırmızı kurdela Şaman döneminden günümüze kadar ulaşmış bir adettir. Bu kurdelanın anneyi ve yeni doğan çocuğu, albız denen şeytana karşı koruduğuna, özellikle Alevilik'de gözlemlenen mezarın başına bağlanan kırmızı kurdelanın da ölüye kötü ruhların musallat olmasını engellediğine inanılır.

Ay: Anadolu'da yeni ayın görünmesi sırasında yere diz çökerek niyaz edilmekte, gökyüzüne, aya ve toprağa bakarak dilekte bulunmaktadır. Yeni ayın

yeni umutlara ve yeni başlangıçlara vesile olacağı düşünülür. Bu olgu da Türkler'in eski Gök tanrı inancından kaynaklanmaktadır.

40 Sayısı: Eski Türk inancına göre ruh fizikî bedeni 40 gün sonra terk etmektedir. Türk destanlarında kırk sayısı çok yer alır ve kırk yiğitler, kırk kızlar epeyce geçer. Manas destanında olduğu gibi, Dede Korkut hikâyelerinde kırk yiğitler görülmektedir. Kırgız türeyiş efsânesinde de, Sağan Han'ın bir kızı ve otuz dokuz hizmetçisi ile kırk kız bir gölün kenarına giderek sudan gebe kalmışlardı. Oğuz'un verdiği şölende, diktirdiği sırkaların boyu kırk kulaç uzunluğunda idi. Hikâyelerde ve masallarda kırk gün ve kırk gece düğünler, kırk haremiler, kırk satır ve kırk katır çok geçer. Bazı ejderhalar vardır ki onlar yenilmez ve ölmezler, ancak bunların tılsımları bozulursa ölürler. Bu gibi ejderhaların kırk günlük bir uyku zamanı vardır. İşte bu zamanda ejderhanın yanına gidilir, üzerinden kırk tâne kıl koparılır, ateşe atılarak yakılırsa ejderha da ölür.

40 sayısı da totemcilik döneminden kalma bir inanıştır. Semâvî dinler dâhil tüm dinlerde 40 sembolizmasının görülmesi dinlerin evrim süreci konusunda fikir vermektedir. İslâmiyet'te ölümün ardından 40 gün geçtikten sonra Kur'an ve Mevlit okutma âdetlerinin, Musa'nın Tanrı'nın buyruklarını Tur dağında 40 gün 40 gecede almasının, eski Mısır'da firavunun ölümünden kırk gün sonra cennete gidebilmek

için bir boğa ile mücadele etmek zorunda kalmasının, Hıristiyanlar'ın paskalyaya 40 gün oruç tutarak hazırlanmasının, Ayasofya kilisesinin zemin katında 40 sütununun ve kubbesinde de 40 penceresi olmasının kökeninde o devirlerden kalma Şaman veya totem geleneklerine benzetilmektedir.

Mezartaşı: Şaman âyin sırasında yardımcı ruhlarını kullanmaktadır. Ölülerin, âilenin vefat etmiş büyüklerinin, eski Şamanların ruhlarının, ormanın, suyun ve yerin yardımcı ruhlarının da Şaman'a yardım ettiği kabûl edilir. Ölen büyüklerin ruhlarının çoğalması sonucu bu ruhların en kıdemlisinin ruhların başına geçeceğine ve bununda diğerlerinin yardımı ile Şaman'a yol göstereceğine inanılır. Kuş biçiminde düşünülen bu ruhlar Şaman'a gökyüzüne yapacağı yolculukta yardımcı olmaktadırlar. Toplumda ulu kabûl edilen kişilerin ölümünden sonra ruhlarından medet umma mezarları kutsamış ve bu yerler medet umulan yerler hâline gelmişlerdir. Günümüzde mezar, türbe, yatır ve benzeri yerlerin ziyareti ve bunlardan medet umulması da bu inanç sisteminin devamı olarak ortaya çıkmıştır. Eski Türklerde mezarları gizleme geleneği yoktur, aksine özellikle büyüklerin özel mezarları yapılıp, üzerlerine bir yapı (bark) yapılmış, barkın iç duvarları ölünün yaşarken katıldığı savaş sahnelerini gösteren resimlerle süslenmiştir. Ayrıca mezarın veya mezar yapısının üstüne Balballar dikilmiş, sıradan kişilerin mezarlarına da, belirli olması için tümsek biçimi verilmiştir.

Arap dünyasında mezar taşı yoktur. Ölünün toprakla bütünleşmesi ve zaman içinde kaybolması istenir. Kutsanması gûnahtır. Mezarlara taş dikilmesi ve bu taşın sanat eseri hâline getirilecek kadar süslenmesi İslam coğrafyasında sadece Anadolu'da görölmektedir.

Dilek tutma: Göktanrı inancında kanlı kurbanlardan başka bir de kansız kurbanlar vardır. Saçı, yalma, yani ağaçlara veya kamın davuluna bağlanan paçavralar, ateşe yağ atma, tözlerin ağızlarını yağlama ve kıımız serpmeye gibi törenler bu kansız kurbanlardır.

Ölüm:Şamanizm'de köpek ruhun yaklaştığını uzaktan acı ulumayla haber verebilmektedir. Sıradan bir kişi bu ruhu görürse bu onun pek yakında öleceğine işaret sayılır. Anadolu'da günümüzde köpek uluması uğursuz sayılmaktadır. Köpeklerin bâzı olayları önceden algıladıklarına ve bunu uluyarak anlattıklarına inanılır.

İçki: Şamanlar (kamlar), Tanrı ve koruyucu ruhlar için arak (rakı) saçı saçarlar, bu kansız kurban sayılır. Oysa İslâm'da içki içilmesi kesinlikle yasaklanmıştır. Eski Türk kültüründe içki içilmesi yaygın bir gelenektir. Özellikle düğünlerde ve mutlu günlerde müzik eşliğinde içki içilmesi geleneği vardır.

Kubbe: Ayrıca, cami mimarisine kattığımız "kubbe" gök tanrı dini'nden taşıdığımız bir durumdur.

Nazar: Anadolu'da halk arasında "nazar" olgusu çok yaygın bir inançtır. Bazı insanların olağandışı özellikleri olduğu ve bunların bakışlarının karşılarındaki kimselere rahatsızlık verdiğine, kötülük yaptığına inanılır. Bunun önüne geçmek için "nazar boncuğu", "deve boncuğu", "göz boncuğu" v.s. takılır. Nazar olgusu da eski Türk inançlarından.

Halı Kilim Desenleri: Şaman'ın üzerine giydiği giysiye yılan, akrep, çiyen, kunduz gibi yabanî ve zararlı hayvan şekilleri çizilerek onların kaçırılacağına inanılırdı. Bugün Anadolu'da Türkmen köylerinde dokunan halı, kilim gibi örgüler Şaman giysilerinin izleri taşımaktadır.

Müzik: Şamanlar âyinlerinde davul ve kopuz kullanmışlardır. Müziksiz bir âyin düşünülemez. Oysa İslam dininde Kur'an dışındaki dinî eserlerin müzikle okunması günahdır. Şaman geleneğinin devamı olarak Anadolu'da Hz. Muhammed'in, Hz. Ali'nin hayatları müzikle okunmaktadır. Mevlit ve İlâhiler sâdece Anadolu'da uygulanan müzikli anlatımlardır.

4. BÖLÜM

ÇİN'DE BATIL İNANÇLARIN TOPLUM YAŞAMINDAKİ YERİ

4.1. Tarihten Günümüze Çin'de Sosyal Yaşam

Çin bütün antik uygarlıklar arasında yazı sistemini, klasik dilini ve merkezi devlet olarak siyasi tarihini modern deneyiminin bir parçası olarak bugüne kadar sürdürebilen tek uygarlıktır. Örneğin bugün hâlâ Çin Halk Cumhuriyeti adının bir parçası olan ve Orta Krallık anlamına gelen Zhongguo kelimesi, ilk kez M.Ö. 3. yüzyılda kullanılmaya başlamıştı.

M.Ö. 221 yılında Çin'in ilk imparatoru olan Qin hanedanından Qin Shi Huang (M.Ö. 221 – M.Ö. 206) bölgesel krallıkları ve babadan oğla geçen tımarları ortadan kaldırarak, tarihi Çin olarak bildiğimiz bölgenin önemli bir bölümünü merkezi bir imparatorluk altında birleştirmişti. Bu yeni devlet Cennet adına tüm toprakların sahibiydi ve halktan topladığı vergileri, sulama kanalları, barajlar ya da Çin Seddi gibi güvenlik duvarları veya iletişim ve ulaşımın sağlanması için imparatorluğa ait yollar gibi kamu yatırımları için kullanıyordu. Adalet,

İmparatorluğun babadan oğla geçen büyük bir mülk olarak iyi yönetilmesi ile sağlanıyordu.

Bir Tür Antik Devrim Bugün Çin, küresel pazar ekonomisine başarıyla entegre olan devlet kapitalizmine yönelik pragmatik bir siyaset geliştirmiş, sosyalist bir cumhuriyettir. Buna rağmen, insanların çoğunun devlet önderliğine atfettiği güçlü değer Orta Krallık'ın tarihi tecrübesine dayanır. Bu, Şekspiryen ölçekte büyük bir dramdır. Sıra dışı parlaklıkta bir askeri ve politik dehaya sahip, zaman zaman megalomaninin sınırlarında dolaşan İlk İmparator, yerel aristokratik yönetimleri ortadan kaldıran yeni imparatorluğun, erdemli ve yetenekli insanlardan oluşan bir bürokrasi sayesinde adalet ve mutluluk sağlayacağına karar vermişti.

Han Halkı Yine de Çin, Qin hanedanının çabucak çökmesinden sonra kurulan Han hanedanının parlak günlerine (M.Ö 206 – M.Ö 220) atfen kendilerinin çoğunlukla Han Halkı demeyi tercih eden Çinlilerin tarihi anavatanıdır. Han hanedanı, yaklaşık dört yüz yıl süren egemenliği boyunca uzun ömürlü olacak siyasi kültür v gelenekler oluşturmayı başardı.

Bu dönemde çağdaşı olduğu Roma İmparatorluğu'na ipek ihraç ediyordu. Dolayısıyla modern Çin aynı zamanda, antik çağlardan beri binlerce yıldır kendi vatanları kabul ettikleri çok geniş bir fiziksel topografyaya siyasi ve coğrafi anlamda

güçlü bağlar taşıyan bir halkın da anavatanıdır. Bu bağlamda, İlk İmparator'un Xian'daki mozolesinde bulunan terakota askerler ve antik çağdan kalma garip kehanet kemikleri üzerindeki yazıların, çağdaş Çin halkının kimlik algısı üzerinde ata mirası olarak doğrudan etkisi vardır.

Öte yandan Çin aynı zamanda, tarihsel olarak çok milletli bir kültürel deneyim sunar. Xian, geleneksel olarak beyaz pamukludan entariler giyen Çinli Müslümanların (beyaz Çin kültüründe İslam'ı simgeleyen renktir) da ana vatanıdır ve sokaklarında Orta Asya yemek kültürünün kökenlerini anımsatan, lezzetli kebaplar pişirilir.

Günlük Hayat Bugünün Çin'inde günlük hayat, dünyanın en hızlı büyüyen ekonomisi içinde yaşamının karmaşıklığını bize yansıtmaktadır. Çin'in yeni bir oyuncu olarak dünya sahnesinde yerini alması küresel geleceğin oluşumunda önemli rol oynayacaktır. Bu eski dünya imparatorluğunun heyecan verici geleceği yepyeni bir şekil alarak yeniden yükseliyor. Yetenekli ressam ve kaligrafi sanatçıları sanatlarını tıpkı eski zamanlardaki gibi klasik geleneğin zarafetiyle icra ediyorlar. Bu yeni filizlenen dünyanın geleceğinde neler olduğunu bize zaman gösterecek.

Yemeği tabaktan ya da kâsedden almak için çatal ve kaşık yerine kullanılan yemek çubuklarının Çin'de icat edildiğine inanılıyor. Kullanımı kolayca öğrenilen çubuklar kimi zaman gümüşten ya da bambudan da yapılabilir.

4.2. Çin'de Batıl İnanç Kavramı ve Doğuş Nedenleri

Batıl inançlar, birlikte yaşayan insanlar arasında kimi zaman korkudan, kimi zaman çaresizlikten, kimi zaman da rastlantılardan doğan bir takım inanış biçimidir ve insanın var oluşundan günümüze kadar sürüp gelmiştir. Batıl inançların tarihçesi bir anlamda insanlık korkularının tarihçesidir. Bazıları yüz yıllarca kuşaktan kuşağa geçmiştir. Çin hem bir antik uygarlık hem de yükselmekte olan küresel bir güç olarak, modernitenin uç noktası olmasına rağmen garip bir paradoksla dünyanın en çok batıl inanç taşıyan ülkesidir. İngilizce'de batıl inanç karşılığı kullanılan 'superstition' kelimesi latince kökenlidir ve dik bakabilmek, ayakta kalabilmek, salim kalabilmek anlamına gelmektedir. Bu bağlamda "Neden inanıyoruz?" sorusunun cevabını irdelememiz gerekmektedir. Her çağda insanın inançlarını kişisel tecrübeleri yönetmiştir. Çünkü insan Anlamadığı ve hakim olamadığı şeylerden korkar. Bu korkular bize onlara karşı inançlar geliştirmeyi öğretir. Ancak eski ve canlı kalmış tecrübeler de kuşaklardan kuşaklara aktarılmaktadır. Batıl inançların etkili transferi ise ebeveynler ve özellikle de anneler eliyle yapılmakta ve geleceği bilmek ve denetleyebilmek güdüsüyle, yaşadığımız aksiliklerin tekrarlanmasını önleme kaygısıyla, korku ve kaygılarımızı teskin etmek için açıklayamadığımız

tuhaflıkları tecrübelerden edindiğimiz veya başkalarının tecrübelerinden bize aktarılan yollarla açıklamak için batıla inanıyoruz. Çünkü bir anlamda insanda var olan yakın ya da uzak geleceği bilme güdüsü bir nevi savunma mekanizması geliştirir ki bu mekanizmada kişilerdeki geleceği merak ve gelecek üstüne oynamak güdüsü bizi batıl inançlarla geleceği etkileme sürecine sürükler. Zamanla tamamen batıla inanmayan biri bile bazı gizli şeylere inanır. Kaygılı insanlar dış dünyadaki uyaranlara karşı daha hassastır.

Buda gösteriyor ki gelenek ve modernizm her ne kadar karşıt görünsede modernizm geleneğin içinden çıkmıştır. Bu yüzden de kendi bünyesinde tamamen geleneğe ait bir çok şeyi taşır. Değişimin beraberinde getirdiği sorunlarla insanın iç huzursuzluğuna götürürken, kişiliğini de tehdit eden önemli bir tehdit olmuştur. Bu yıkım insanda tepkiye yol açmıştır. Tepki gösteren insanınsa iki seçeneği vardır ya içinde bulunduğu ortamı terk edecek ya da bu ortamın rahatsız edici etkilerine karşı bir çözüm yolu bulacaktır. Bu çözüm yolu arayışında çıkış noktası olarak batıl inançlar ön plana çıkarılmıştır.

4.3. Çin'de Tarihten Günümüze Öne Çıkan Batıl İnanç Örnekleri

4.3.1. Çin'de Erkekler Neden Kırmızı Giyer?

Çinde var olan bir hikayeye göre; Çok uzun zaman önce Çinde büyük kırmızı bir canavar varmış. Bu canavar her yıl kendisine bir çocuğun kurban edilmesi için tekrar tekrar gelir ve etrafa dehşet saçarmış. Çinliler en sonunda her sene gelen bu canavara çocuklarını kurban etmekten kurtaracak bir yol bulmuşlar. Canavarı kovmak için kırmızılar giyip, ateş fişekleri patlatıp olanca güçleri ile gürültü yapmışlar ve canavarı kovmayı başarmışlar. Kırmızı bu yüzden şansın rengi olarak kalmış ve eski kuşaklar da bu rengin ölümü kovduğuna inanmış.

Bu nedenledir ki; Çin kültüründe ve sosyal yaşantısında kırmızı rengin ayrı bir önemi vardır. Çinde çekilmiş fotoğraflara, görüntülere baktığımızda kırmızının ne kadar baskın olduğunu hemen farkedebiliriz. Bunun Çinde bize göre oldukça ilginç bir nedeni var.

Çünkü dediğimiz gibi kırmızı Çin'de sadece bir renk değil aynı zamanda şansın ve paranın da sembolü. Dünyanın birçok ülkesinde özellikle sadece yılbaşı zamanları tercih edilen kırmızı renk kıyafetleri Çinliler bol para ve güzel talih için

tercih ediyor. Birçok Çinli erkek 12. 24. 36 ve 48. yaşlarındaki zamanın en şanssız dönemleri olduğuna inanıyor. Kötü şansı kovmak için bu yaşlarda yıl boyunca içlerine kırmızı giymeyi tercih ediyorlar ve böylece kötülükleri kendilerinden uzak tuttuklarına inanıyorlar. Bu yüzdendir ki Çinde siyah ya da beyaz iç giyecek bulmak kırmızı bulmaktan çok daha zor. Durum sadece erkekler için de geçerli değil. Evlenmeye karar veren çiftlerde de aynı durum söz konusu. Eskisi kadar olmasa da bugün bile birçok çift evlenirken bu yüzden beyaz yerine kırmızı gelinlik giymeyi tercih ediyor.

4.3.2. Tibet'te Ölü Uğurlama İnancı

Çinde Tibet 'in doğu kesimlerinde yüzyıllardır korunmaya çalışılan bir gelenek var. Türkçeye tam çevirisi Kutsal gökyüzü defin töreni. Yani ölü uğurlama töreni. Yanlız bu ölü uğurlama töreni muhtemelen daha önce duyduklarınızdan biraz daha farklı. Budizmin öğretilerine göre yaşayan tibet 'liler öldükten sonra ruhun cennete kuşlarla ulaşabileceğine inanıyorlar. Tabiki vücudunuzu küçük parçalara ayırdıktan sonra.

Tibet 'in dağlık Kuzey yakasında insanlar yüzyıllardır ölümlerini aynı şekilde uğurluyorlar. Bu gelenek bugün de devam ediyor. Bir kişi öldükten sonra kıyafetlerini çıkartıp dağın tepesinde bir alana getiriyorlar. Bedenin kesim sırasında

kaymaması için boynundan ip ile bir kazığa bağlıyorlar ve bıçakla gövdeden başlayarak ayak uçlarına kadar derin kesikler açıyorlar. Daha sonra da balyoz benzeri ucunda sert büyük bir taş bulunan aletle de daha önce kestikleri bedeni ufak parçalara ayırmak için dövmeye başlıyorlar. İşlem bittikten sonra parçalar ise kuşların yemesi için dağın tepesinde terkediliyor. Özellikle de akbabaların. (Bu yüzden Tibette akbabaları silah patlatarak ya da herhangi başka bir şekilde kaçırmak yasak)

Tören sırasında hiçkimsenin izlemesine, fotoğraf ya da video çekmesine izin verilmiyor. Zaten hükümet de bu geleneği koruyabilmek için bu tür fotoğraf ve videoların çekilmesi ve yayılmasını kanunen de engellemiş durumda. Daha önce hükümetin ve ailenin özel izni ile bir bilim kanalı için Himalayaların saklı kuleleri adında bir belgesel çekilmiş. Belgesel bu konu ile ilgili olmasına rağmen bedenin filme alınmadan olayın anlatılması için büyük çaba sarfedilmiş.

Tibette dağ tepelerinde sadece bu amaç için kullanılan 1000'den fazla alan var. Tibette yakma, nehre bırakarak uğurlama gibi birçok yöntem olmasına rağmen bugün Tibet halkının %80 'i hala bu şekilde uğurlanmayı tercih ediyor.

4.3.3. Çin'deki Erkeklerdeki Tırnak Uzatma İnancı

Çine gittiğinizde görmüşsünüzdür (ya da giderseniz göreceksiniz), birçok taksi sürücüsünün serçe parmak tırnağı oldukça uzundur. Bu durum tabiki de sadece taksi sürücüleri için geçerli değil. Market, ofis, banka vb çalışanları için de aynı şey geçerli.

Peki Çinli erkekler neden bu şekilde serçe parmak tırnaklarını uzun bırakıyorlar? Aslında bunun birçok nedeni var. İşte öne çıkan nedenleri;

- 1- Çinliler her ne kadar bizim gibi dini açıdan cennet ve cehenneme inanmasalar da, şeytanın varlığına inandığı gibi genelde de orta yaş üzeri erkekler (tabiki eskiden kalma bir gelenekle) eğer şeytanla karşılaşılırsa, onları bıraktıkları uzun tırnaklarla boğazlayabileceklerine inanmaktadırlar.
- 2- Sadece erkekler değil bazı kadınlar da kendilerine çok yakıştığını, güzel durduğunu düşündükleri için küçük parmak tırnaklarını uzun bırakmaktadırlar. Hatta abartıp 5 parmağın hepsini birden uzun bırakanlara rastlamak da mümkündür.

3- Tırnağı uzun bırakma Konfüçyüs felsefelerinin ürünü olan bir gelenek. Bu felsefeye göre beden anne ve babamızdan çocuğa miras olarak kalmakta ve çocuğun da bu mirası kendinden olan soylara aktarabilmesi için vücudunu kendisine emanet edildiği gibi bırakması gerekmektedir. Bunun için de vücudun saç ve tırnak gibi belli bölümlerine doğumlarından itibaren hiçbir şekilde dokunmaz, kesmezler. Çin hanedanlığında birçok erkeğin uzun saçlı olmasının nedeni de budur diyebiliriz.

4- Uzun tırnak özellikle de Qing hanedanlığı döneminde bir statü sembolü sayılmaktaydı. Buna göre eğer birisi tırnağını uzun bırakmış ise bu o kişinin ellerini kullanması gereken herhangi bir fiziksel bir işte çalışmadığını, soylu ve zengin olduğunu göstermekteydi. Günümüzde de özellikle kırsal kesimden şehre gelen ve şoförlük, memurluk gibi fiziksel efor gerektirmeyen bir işe sahip erkeklerin bunu yapmalarının nedeni budur.

Bu nedenlerin hepsi aslında Çin'de hala geçerliliğini sürdürmekte ancak burada bir neden diğerlerine göre çok daha ağır basmakta o da son belirttiğim neden, Sanırım Çinliler de bunu neden yaptıklarını zamanla unutmuş olacaklar ki kesin cevabı sorduğunuzda kendilerinin de çok bilinçli olmadığını fark etmek mümkün. İlk zamanlarda uzun tırnaklarla şeytanı boğabileceklerine, zaman geçtikçe Konfüçyüs felsefesi için bunu yaptıklarına, daha sonraki dönemlerde ise Çinliler statü sembolü olduğuna inandıkları için uzatmaktaydılar. Ancak günümüzde artık sosyal yaşamda

öyle bir konuma gelmiş ki batıl inanç olmaktan çıkıp sadece bir gelenek olarak varlığını sürdürmektedir.⁵⁰

4.3.4. Geleneksel Çin Düğümü

Tüm dünyada makrome örgü olarak da bilinen Çin Düğüm Sanatı, Çin kültürünün geleneksel halk sanatlarından. El yapımı bu örgüler – düğümler – halkın günlük işlerde kullanageldiği, işlevsel, sıradan düğümlerin bir dekorasyon aracı haline dönüşmesiyle oluşmuştur. Tang ve Song Hanedanlığı zamanında gelişen bu sanat, Ming ve Qing hanedanlığı döneminde en parlak dönemine ulaşmış ve önemli sanatlardan biri haline gelmiştir. Çin düğümlerinin özelliği: her düğüm bir iplikten dokunur, ve her bir düğüm görünüşüne ve anlamına göre adlandırılır. Farklı düğümler birleştirilerek çeşitli anlamlara ve şekillere sahip süslemeler oluşturulmaktadır.

Çince’de “düğüm” kelimesinin kavuşma, arkadaşlık, sıcak, evlilik, aşk gibi çeşitli anlamları vardır. Ayrıca “düğüm” ve “şans, mutluluk” kelimelerinin telaffuzu aynıdır. Bu yüzden, Çin’de düğümler mutluluk, refah, aşk ve iyilik dileklerini ifade etmek için kullanılırlar. Hemen hemen tüm temel düğümler simetrik şekillere sahiptir. Çifte sikke düğümü dışında, Çin Düğümleri yapısal olarak üç boyutludur.

⁵⁰Bakınız resim 1

İki düzlem ortasında bir boşluk gelecek şekilde oluşturulur ve çifte sikke düğüm şekli süsün ortasına dekoratif bir taş konmasını sağlamaktadır.

Bu nedenlerden dolayıdır ki, günümüz Çin’inde hala Çin düğümü evlerde ,iş yerlerinde ,özel günlerde, çeşitli süslemelerde ve hediyelik olarak sıkça kullanılmaktadır. Çinliler tarafından şans ve mutluluk getireceğine inanılmaktadır.⁵¹

4.3.5. Çin Uçurtması

Çin’de uçurtma, uzun bir geçmişe sahip. Halk hikâyelerine göre, Han hanedanındaki tanınmış general Han Xin, uçurtmayla uzunluk ölçermiş. Güney hanedanları dönemindeki imparatorlardan Liangwudi, uçurtmayla haber yollamaya çalışmış, ancak başaramamış. Kuzey ve Güney hanedanları döneminde bir adam uçurtmayla yüksek bir yerden atlamış ve ölmemiş. Tang hanedanı döneminde yaşayan Zhang Pi adlı bir subay, düşmanlar tarafından kuşatıldığında, uçurtmayla yardım istemiş ve kurtulmuş. Bütün bunlar, Çin’de uçurtmanın iki bin yılı aşkın bir geçmişe sahip olduğunu kanıtlıyor.

⁵¹Bakınız resim 2

Çin'in geleneksel uçurtmalarında genellikle uğur anlamını taşıyan desenler görülür. Uzun bir zaman içinde atalarımız, yalnızca Çin ulusunun ruhunu simgeleyen yazı ve resimler değil, aynı zamanda insanların güzel yaşama yönelik özlemlerini yansıtan uğur sembelleri de yaratmıştır. Uçurtma, üzerindeki değişik motiflerle insanlara mutluluk ve sevinç duyguları ile güzel dilekler sunar. Ayrıca göz zevkine de hitap eden uçurtma, insanların iyi niyet ve sağlığa ilişkin düşünce ve duygularını yansıtarak, Çin ulusunun gelenekleri ile örf ve adetlerini sergilemesinden dolayı, halk arasında geniş kesimlerce benimsenmiştir.

İki bin yılı aşkın bir geçmişe sahip olan uçurtma, öteden beri Çin'in geleneksel kültürüyle iç içe geçmiştir. Dolayısıyla, Çin uçurtmaları üzerinde sık sık iyi dilekleri simgeleyen desenler görülebilir. Örneğin, mutluluk ve uzun ömür anlamındaki "Fu" ve "Lu" karakterleri, ejderha ve anka kuşu resimleri, zenginlik anlamına gelen balık resimleri... Bu uçurtmalar, insanların güzel yaşama yönelik özlem ve arayışlarını yansıtır. Uğur anlamını taşıyan desenlerde genellikle, insan figürleri, hayvan, çiçek, kuş ve eşyalar ile bazı uğurlu yazı karakterleri kullanılarak, halk arasında anlatılan hikâye, atasözü veya efsaneler canlandırılır; benzetme ve simgeleme gibi yöntemlerle "bir uğurlu söze bir resim" olarak adlandırılan sanata yer verilir. Uğur ve kötülüklerden korunma anlamları taşıyan bu desenler, insanların mutluluk ve uzun ömür gibi dileklerini yansıtır.

Pekin'deki uçurtma yapımıcılığının 300 yıl öncesine dayandığı söyleniyor. Kırilangıç şeklindeki uçurtmalar, en çok görülen uçurtmalardır. Çince'de "büyük" anlamına gelen "da" kelimesine benzeyen bu tür uçurtmaların iki kanadında en çok görülen desen de yarasadır. Yarasa, Çince'de mutluluk anlamına gelen "fu" kelimesiyle ses benzerliği dolayısıyla mutluluk ve şansını temsil eder.⁵²

4.4. Çin'de Evlilikle İlgili Batıl İnançlar

Toprak yüzölçümü çok geniş olan Çin'in çok eski bir tarihi vardır. Evlenme gelenekleri de tarih boyunca değişimler gösterdi, ancak düğünlerde yaratılmak istenen görkemli, sıcak ve mutlu atmosfer öteden beri değişmedi.

Eski Çin'de, evlenmek için "6 protokol" diye adlandırılan 6 protokol maddesi vardı. Bunlar arasında evlenme teklif etmek için hediye verme ve gelini karşılama gibi maddeler bulunuyor. Eski Çin'de, bir delikanlı bir kıza aşık olduğu zaman, evlenme teklif etmek için kızın ailesine aracı gönderirdi. Erkek tarafı, aracıya bazı hediyeler vermenin yanı sıra, aracıyla kız tarafına bazı hediyeler de yollardı. O zamanlar aracılar iki tarafın isimleri, soyadları ve yaşlarının yazılı olduğu kartları karşılıklı olarak ailelere götürürdü. Eğer her iki taraf evlenme konusunda mutabık kalırsa, erkek tarafı kızın ailesini ziyaret etmeye başlardı. Erkek tarafından bir bayan

⁵²Bakınız resim 3

uğurlu bir gün seçerek kızın evine giderdi. Kız tarafından da bir bayan damadı görmeye giderdi. Ancak, eski Çin'de kız kesinlikle evleneceği erkeği ziyaret edemezdi. Günümüzde bu durum tamamen değişti. Kızlar aşle büyüklerinin eşliğinde erkeğin evine ailesini tanımak için gidiyorlar. Beijing'in bazı köylerinde, kız ve büyüklerinin erkek tarafını ziyaretlerinde yemek yemeyi kabul etmeleri delikanlıyı beğendiklerinin ifadesi olarak kabul ediliyor.

Nişan evlilik protokolünün en önemli halkasıdır. Halk arasında sözleşme olarak kabul edilen nişanın yasal geçerliliği de vardır. Nişan genellikle erkek tarafının, kız ailesine ve kıza hediye vermesiyle gerçekleştirilir. Çin'in güneyindeki Wenzhou bölgesinde, insanlar bir çift yüzüğe yuvarlak halka olarak bakarlar. Yuvarlak halka, eski resim yazılarında ebediyen anlamına gelir, yani evlenmenin sonsuza kadar süreceğini simgeliyor. Geleneksel görüşe göre nişan sonradan bozulmaz, başkasıyla da nişanlanılmazdı, yani nişanlanma bir kanun olarak kabul ediliyordu.

Gelini karşılama günü, gelin genellikle talih ve mutluluğun simgesi olan kırmızı kıyafet giyer. Günümüzde beyaz ve uzun etek giyenlere de rastlanıyor. Gelin, evden ayrılırken ağlayarak evine bağlılığını belirtir. Gelinin, damadın evine gelmesinden sonra da düğün töreni başlar. Bazı yerlerde, gelin damadın avlusuna girerken yakılan ateşin üstünden atlaması geleneği vardır. Bununla, bütün uğursuz şeylerin yakıldığına ve bundan sonra eşlerin mutlu hayat yaşayacaklarına inanılır.

Gelin odaya girdikten sonra törenler devam eder. En önemlisi sadakat törenleridir. Bunlar göğe ve toprağa sadakat töreni, baba ve anneye sadakat töreni ve eşler arasındaki karşılıklı sadakat törenidir. Törenlerin sonunda, yeni çift kollarını dolaştırarak, içkilerini içer. Yeni çift düğünden sonra birbirlerinin saçlarından bir tutam keserek evliliğin anısı olarak saklarlar. Düğünün zirvesi, düğün yemeğidir. Düğün yemeği aynı zamanda, “Mutluluk ziyafeti” olarak adlandırılır. Bu nedenle insanlar düğüne katılmayı “Mutluluk içkisini içmek” diye adlandırırlar. Halk arasında düğün yemeğine büyük önem verilir. Yemek sırasında gelin bizzat konuklara içki doldurur, tabaklarına yemekleri alır ve şeref verenlere teşekkür eder. Düğün töreninin son etkinliği ise, gelinle damadın evindeki şakadır. Buna genellikle bekâr delikanlı ve kızlar katılır. İnsanlar her türlü yöntemle eğlendirilir, yeni evlilere kasten zorluklar çıkartılır, şakalar yapılır veya yeni evliler gösteri yapmaya zorlanır. Bunun amacı, düğün töreninin neşesini artırmak ve yeni evlilerin ömür boyu bu neşeli anı unutmamalarını sağlamaktır.

Burada diğer kültürlerle benzer özellikleri taşıyan birkaç Çin evlilik inançlarını ilave edecek olursak; Gelinler gelinliklerini düğün gününden önce giymezler çünkü gelinlik bir defa giyilirse düğünün bir defa olmayacağını düşünürler, çiftlere düğün hediyesi olarak keskin nesnelere hediye edilmez, bu da evliliklerinin ileride yıkılacağı inancından kaynaklanır. Ayrıca, düğün günü yağmur yağarsa, bunun yeni evli çiftin hayatı boyunca onlara bolluk ve bereket getireceği inancı vardır. Diğer bir batıl inanç ise düğünde bir kişinin, çifte, lazımlık hediye

etmesi de bu çiftin hayatına büyük bir şans ve bereket getirecektir. Eğer düğün gününde yağmur yağarsa, bu yeni evli çiftin bolluk ve mutluluk içinde olacağı anlamına gelir. Damadın düğüne, gelinden önce gelmesi gerektiğine inanılır, aksi halde kötü şans gelecektir. Ayrıca, düğün töreni boyunca bir şeyler kırmanın çifte iyi şans getireceğine inanılır. Düğün günü yüzüğü düşürmenin ve gelinin örtüsünü açmanın, kötü şans getireceğine inanılır. Daha fazlası, yeni evli çiftin başından pirinç konfetisi atmak onları hayatları boyunca zengin yapacaktır.⁵³

4.5. Çin'de Doğumla İlgili Batıl İnançlar

Çin geleneklerine göre; gebeliğin teyidinden itibaren, anne adayının, birçok şeyi yapması veya yapmaması beklenir. Bunlar arasında en önemlisi, beslenmedir. Hamile kadın aşerdiği zaman, canının istediği yemeği yemezse bebeğin ağzının salyalı olacağına inanılır. Anne, bebeğe ve kendine zararı olsa bile canının istediğini az da olsa yemektir. Çin'de hamile kadınlar, çok soğuk veya çok sıcak gıdaların b düşük yapmaya neden olabileceği korkusuyla, bunları yemekten kaçınır. Çin'de bir kadının gebeliği kesinleştikten sonra, bu aile içinde ve arkadaşlar arasında bir süre, kıskançlıktan ve kötü ruhlardan korumak için gizli tutulur. Düşüğe neden olabileceğ için anne adayının çok gerekmedikçe iş yapmasına, ağır kaldırmasına ve çok dolaşmasına izin verilmez.

⁵³Chinese wedding and supersitions, <http://evoire.com/page/chinese-wedding-and-supersitions>

Hamilelik boyunca, ebeveynlerin yatağı yerinden kesinlikle oynatılmaz, başka bir yere taşınmaz. Bunun bebeğin ruhunu olumsuz etkileyeceği ve düşüğe sebep olacağı düşünülür. Hamile kadının, kesinlikle pense ya da çekiç kullanması önerilmez, kullanırsa bebeğin tavşan dudaklı ve kör olacağına inanılır. Bunları kullanması kaçınılmazsa, bebek doğduğunda bu aletler, bebekten uzak tutulmalıdır. görünmez olarak dolaşır. Kazayla bebeğin ruhuna çarpmak, çekmek, bebek doğduktan sonra kalıcı hasarlara sağlık problemlerine neden olabilir.

Hamile kadın düşüncelerini korumalı ve dikkat etmelidir. Yaptığı ve inandığı herşey doğmamış bebeği etkiler. Eski Çin geleneklerine göre, bir anne adayının zihnini etkileyen herşey, kalbini de etkiler ve oradan bebeğe ulaşır. Hamile kadın, güzel şiirler okur, dedikodu yapmaz, yüksek sesle güler, yerde hasır üzerine oturur ve böylece öfkesini azaltır. Birçok hamile Çinli kadın, uyumadan önce güzel hikâyeler okur. Cinsel ilişki, hamilelik süresince kesinlikle yasaktır.⁵⁴

Bebek bekleyen çift, konuşmalarına, kullandığı sözlere de dikkat etmezse, kötü huylu bir evlada sahi olacaklarına inanırlar. Çünkü bebeğin ruhu zaten onlarıdır, yaşadıkları evin çevresindedir.

⁵⁴BRATHWAITE A., Williams C., Childbirth Experiences Of Professional Chinese Canadian Women, JOGNN, Vol. 33, (6), S. 748 – 755 (2004)

Bütün bu batıl inançlar, mantıktan uzak gözüğe de, bebek bekleyen genç çifti, iyi bir çocuk yetiştirmek ve çocuklarına iyi bir eğitim vermek için hazırlamaya yardımcı olur inancıyla, hala günümüzde yaygın olarak uygulanır, inanılır ve pratikte, hamile kadının düzenli yaşamasını sağlar.

Hamile kadınların duygusal durumu önemlidir. Onlar mümkün olduğunca mutlu kalmalıdır. Anne zihnini etkileyecek herşeyin, bebeği de etkileyeceğine inanılır. Eğer anne ağlar ve çok stresli olursa, bebeğin sürekli ağlayan asık suratlı bir kimse olacağına inanılır. Hamile kadınlar, düzgün kesilmemiş ve püre olmayan yiyecekler yerse, çocuğun gelecekte dikkatsiz bir eğilim alacağına inanılır. Açık renkli gıdalar yemenin, bebeği açık tenli, soya sosu ya da koyu soya sosu yemenin koyu tenli yapacağına inanılır.

Hamile kadının evinde, ufakta olsa tamirat yapılması önerilmez. Sondaj, çekiç, parçalama, kesme gibi herhangi birşey yapmanın, düşük veya fetal deformitelere neden olabileceğine inanılır.

Doğmamış bebeği, kötü ruhlardan korumak için, hamile kadın yatağının altında bıçak bulundurur. Hamile kadının yatakta birşey kesmesi, manevi olarak, doğmamış bebeğin göbek kordonu kesmek anlamına gelmektedir.

Çinli bebek için, doğmadan önce bebek arabası alınmaz, Eger evde bebek arabası varsa, boş bebek arabası kötü şans getireceğinden evden uzakta bir yerde muhafaza edilir.

Hamileyken kötü kelimeler kullanmanın ve küfür etmenin, bebeğin lanetlenmesine sebep olacağına inanılır. Çok yaygın bir alışkanlık olan hamile kadının göbeğini okşamanın, bebeği gelecekte çok şımarık yapacağına inanılır.

Hamile kadınlar, uzun süre boş kalmış evleri ziyaret etmekten kaçınırlar. Evlerin ruhen temiz olmadığı düşünülüp, bebeği ve anneyi lanetleyeceğine inanılır.

Hamilelikte, ışıkları açık bırakıp uyumanın, gelecek karanlık günler engelleyeceği düşünülür. Çinliler, bebekleri kalın kulaklı ve içbükey göbekte doğarsa, bunun gelecekte çocuğun çok başarılı ve mutlu olacağını işareti olduğunu düşünür. Bir bebeğin ulaştığı ilk nesne ile çocuğun kaderini ilişkilendirmek, Çin kültüründe çok önemlidir.⁵⁵

⁵⁵Chinese Superstition and traditions about Pregnancy, <http://www.helium.com/items/1309>

Anne, bebeğini doğurduktan sonra, yorgunluğunu üzerinden atabilmek için bir ay boyunca yatar ve evden dışarı çıkmazdı. Yorgunluğun yanı sıra, soğuk, kirli ve rüzgarlı havanın, annenin sağlığına ve bundan sonraki hayatına kötü etkilerde bulunacağına inanılır ve bir ay boyunca dinlenmesine izin verilirdi. Çinlilerin bu geleneği, bize Türk geleneklerini hatırlatmaktadır. Eski Türk geleneklerinde ‘loğusalık’ olarak adlandırılan dönemde, anne ve bebeği kırk gün boyunca evden dışarı çıkartılmaz ve anneye bebeğini görmeye gelen misafirlere, anne sütünü oğalttığına inanılan ‘loğusa şerbeti’ ikram edilirdi. Ayrıca, ‘kırk çıkmak’ deyimi, bu srenin dolduğunu anlatmak için kullanılırdı.

Ellerinde kırmızı boyalı yumurtalar tutan Çinli ocuklar Çin geleneklerine göre, bebeğin ailesi, doğumdan sonra, bebeği görmeye gelen akrabalara ve arkadaşlara, çeşitli hediyeler sunardı. Hediyelerin eşitleri, bölgeden bölgeye farklılık gösterse de, hem şehirlerde hem de kasabalarda uygulanan ortak gelenek, kırmızı boyalı yumurta geleneği idi. Yumurtanın hediye olarak seçilmesinin sebebi, yuvarlak biçimi ile mutlu ve uyumlu bir hayatı sembolize etmesiydi. Yumurtaların kırmızı renge boyanmasının sebebi ise, kırmızı rengin, Çin kültüründe, mutluluğu sembolize etmesiydi.

Tüm bunların yanı sıra, akrabalar ve arkadaşlar da, yeni doğan bebeğe bazı hediyeler getirirlerdi. Getirilen bu hediyeler, çoğunlukla çocuğun kullanabileceği günlük eşyalardan oluşurdu. Ayrıca, bilezik, an ve üzerinde iyi şans dileklerinin

yazılı olduğu kolyeler de hediye olarak verilirdi. En yaygın hediye ise, kırmızı kağıtlara sarılmış paralardı.⁵⁶

4.6. Ölüm ve Cenazeye İlgili Batıl İnançlar

Ölünün yakılmasına geleneksel olarak sık karşılaşılmadığı için, ölünün gömülmesi Çin toplumunda çok ciddi bir unsurdur. Cenaze planlanması düzgün yapılmadığı takdirde, ölen kişinin ailesi uğursuzluğa kapılabileceği ve başlarına felaket gelebileceği düşünülür.

Çin cenaze törenleri ve defnetme gelenekleri; ölenin yaşı, ölüm nedeni, toplumdaki durum ve statüsü ve medeni durumuna göre düzenlenir. Örneğin; eğer ölen kişi genç bir bekâr ise cesedi eve getirilmemesi ve morgda kalması gerekmektedir. Ebeveynleri, oğullarına dua okumaz, çünkü evli olmadığı için saygı gösterebileceği ve dualar edebileceği bir evladı yoktur. Bu sebeple ceset eve getirilmez. Bir yeni doğanın veya bir çocuğun ölmesi durumunda da cenaze töreni

⁵⁶EBERHARD, Wolfram, "Çin Simgeleri Sözlüğü", Kabcacı Yayınevi, İstanbul, 2000, Sayfa 96.

yapılmaz, çünkü Çin toplumunda küçük bir kişiye saygı gösterilmez. Çocuk bu nedenle sessizce gömülür.

Yetişkinler için cenaze töreni oldukça önemlidir. Ölenin ailesi borca girecek bile olsa, kişinin durumu, yaşı, vb. hususlar ele alınarak bir tören düzenlenir. Cenaze hazırlıkları genellikle, ölüm gerçekleşmeden yapılır. Kişi ölüm döşegindeyken, ailesi tabutu çoktan sipariş etmiştir. Geleneksel Çin tabutu, modern çağlarda batılıların kullandığı tabut sitili gibi görünse de, üç tümsekli bir dikdörtgendir. Tabut, bütün cenaze törenlerini denetleyen cenaze kaldıracısı tarafından sağlanır.

Bir ailede ölüm gerçekleştiğinde, evde ki bütün putların üzeri, cesede veya tabuta sergilenmeyecek bir biçimde, kırmızı kâğıtla örtülür ve bütün aynalar kaldırılır, çünkü aynada tabut yansıması gören kişinin yakın zamanda kendi ailesinden birinin kaybına neden olacağına inanılır. Kapı girişinin üzerine beyaz bir kumaş örtülür ve ölen kişi erkekse antrenin soluna, eğer kadınsa, antrenin sağına bir çan yerleştirilir.

Tabuta yerleştirilmeden önce ceset; hasırın üzerine veya kırsal kesimlerde samanın üzerine konulmadan, talk pudrasıyla nemlendirilmiş bir havlu ile temizlenir ve en güzel kıyafetleri giydirilir. Ölünün diğer bütün kıyafetleri yakılır. Cesede baştan aşağıya kıyafet giydirilir, buna ayakkabı ve makyajda (kadınsa) dâhildir.

Buna rağmen, cesede hiçbir zaman kırmızı kıyafet giydirilmez, yoksa cesetin hayaletle dönüşeceğine inanılır. Kıyafet renkleri normalde beyaz, siyah, kahverengi veya mavidir. Tabuta yerleştirilmeden önce cesedin yüzü sarı, vücudu ise açık mavi bir kumaşla örtülür.

4.6.1. Ölüyü Görme Töreni

Tabut kendi standı üzerine kurulur. Bu stant, kişi evde öldüyse eve ya da kişi evden uzakta öldüyse, evin avlusuna kurulur. Tabut, cesedin başı evin içine bakacak şekilde yerden 30 cm yüksekliğinde, iki tabure üzerine yerleştirilir. Tabutun baş kısmına çelenkler, hediyeler ve ölünün portresi veya fotoğrafı yerleştirilir. Ölüyü beklerken tabutun ağzı kapatılmaz. Cesede ikram edilir gibi tabutun önüne sevdiği yemekler konulur. Ölünün tarağı iki ye bölünür, bir parçası tabuta yerleştirilir ve diğer parçası ailesinde kalır. Ölüyü beklerken aile takı takmaz ve kırmızı kıyafet giyemez. Çünkü kırmızı mutluluğun rengidir. Geleneksel olarak ölünün çocukları ve torunları ölüm gerçekleştikten sonra, 49 gün saçlarını kesmezler, ama bu gelenek zamanla kaybolmaktır. Ölüye olan saygısını ve bağlılığını göstermesi için kan bağı olan akrabaların ve gelinlerinin yas süresince ağıt yakmaları ve ağlamaları adettendir. Ağlamalar, ölü büyük bir servet bıraktıysa daha yüksek sesle olur. Ölüyü beklemede, aile üyeleri tabutun etrafında yakınlık derecesine göre dizilir ve özel renklerde kıyafetler giyerler. Matem renkleri genelde beyaz ve mavidir. Torunlar mavi, torunların torunları açık mavi kıyafetler giyer. Damatlar yabancı sayıldıkları

için parlak renk kıyafetler giyer. En büyük oğlu ölünün sol tarafında, ölünün eşi ise sağ tarafında oturur. Sonradan gelen akrabalar tabuta doğru emekleyerek yaklaşırlar. Ölü sunağa yerleştirilerek ayakucuna yanan tütsü ve beyaz mumlar yerleştirilir. Kâğıttan yapılan ev, eşya ve sahte para, ölünün sonraki hayatında ihtiyacı olacağı düşünülerek, bu tören süresince aralıksız yakılır. Cenaze konuklarının, ölü için tütsü yakması ve aileye olan saygısını göstermek için eğilerek selam vermeleri gerekmektedir. Ölünün ailesine saygı göstergesi olarak, para teklif edildiği için bağış kutusu da olur. Bu para aynı zamanda aileye cenaze masraflarını ödemesinde yardımcı olur.⁵⁷

Cesedin korunması gerektiği için, ölü görme töreninde bir grup insan evin ön avlusunda kumar oynar. Bu geleneğin, katılımcıların üzüntüsünü hafifleteceğine inanılır.

Ölü görme töreninin süresi, duaların edilmesine izin vermek amacıyla en az bir gün olsa da, ailenin maddi durumuna bağlıdır. Tabut evdeyken veya birleşimindeyken bir rahip, Budist⁵⁸ ve Taoist⁵⁹ ayetleri okur. Ölü kişinin ruhunun sonraki hayata geçmeden önce hayatta işledikleri günahlar için birçok engelle ve

⁵⁷EMILY, M. A., The Cult Of The Dead In A Chinese Village, Stanford University Press, (1973)

⁵⁸Budist, Budizme inanan kimse. Budizm: Doğaüstü kişileşmiş bir tanrı düşüncesi yerine, salt varlığı koyarak onun insanda arzu biçiminde belirdiğini, bundan da ıstırapın doğduğunu, ıstıraptan kurtulmak için var olmaktan vazgeçmek gerektiğini ileri süren, Hindistan ve Çin'de yaygın olan, Buddha'nın ileri sürdüğü mistik dünya görüşü ve din.

⁵⁹Taoist, Taoizme inanan kimse. Taoizm: Çin'de Tao'nun öğretisini ilke edine felsefe ve din sistemi.

hatta acı ve işkenceyle yüzleştiklerine inanılır. Rahibin duaları, ilahileri ve ayinleri ölünün ruhunun cennete girmesini kolaylaştırır. Bu dualara; çan, flüt ve trompette çalınan müzik eşlik eder.⁶⁰

4.6.2. Cenaze Töreni ve Süreci

Dua törenleri bittikten sonra, yas tutanların ağıtları artar ve tabut kapatılır. Bu süreç ölenin yaşamdan ayrılmasını yansıtır. Daha sonra cesedi kötü ruhlardan korumak için tabutun üzerine sarı ve beyaz kutsal kâğıt yapıştırılır. Tabutun kapanışını izlemenin büyük uğursuzluk getirdiği için tabutun kapanma esnasında orada bulunan kişilerin arkasını dönmeleri gerekir. Sonra tabut etrafına bir tahta bağlanarak, ölünün yüzü öne bakacak şekilde oradan taşınır. Ölünün, tabutu taşıyan kişi yi, bağışladığına inanılır. Bu nedenle genelde birçok gönüllü vardır.

Tabut direkt mezarlığa taşınmaz. Önce, yeniden duaların okunmasına izin vermek ve kâğıtların saçılması için evin önündeki yol kenarına yerleştirilir. Tabut daha sonra bir mil boyunca yavaşça ilerleyen cenaze arabasına yerleştirilir ya da sık rastlanmamasına rağmen bir mil boyunca elde de taşınır. Bu taşınma süresince en büyük oğul ve aile bireyleri elleri cenaze arabasının arkasından, elleri arabanın üzerinde durarak, yürürler. Eğer akrabalar çoksa, arkada kalan akrabalar cenaze

⁶⁰EMILY, M. A., The Cult Of The Dead In A Chinese Village, Stanford University Press, (1973)

arabasına beyaz bir kumaşla bağlanır. İzlenilen cenaze sırası, aile statüsüne göre gerçekleşir. Cenaze arabasına beyaz bir kumaş bağlanır veya lamine camına beyaz kâğıt parçası yapıştırılır. Genellikle en büyük oğlan tabutun yanına oturur. Yürüyüş boyunca yanan, uzun Çin buhurdanı ölünün ruhunu simgeler. Eğer sönecek olursa tekrar yakılır. Bu süre zarfında ölünün ailesinin zenginliğini sembolize eden, araba, heykel, gemi, vb. kâğıttan yapılmış modeller taşınır. Eğer bu süre içinde ceset sudan geçmesi gerekiyorsa, bilgilendirilmemiş cesedin sudan geçmeyeceğine inanıldığı için ölü bilgilendirilmelidir.

Cenaze töreninde iki ana gelenek vardır:

1. Geleneksel bir cenaze töreni 49 günü aşkın sürer. İlk yedi gün en önemli gündür. Eğer aile masrafları karşılayabilirse 49 gün boyunca her 7 günde bir dualar edilir. Aksi takdirde bu süre üç ila yedi gün arasında değişebilir. Cenaze masrafları genelde kız çocuklar tarafından karşılanır. Ailenin büyüğü en azından ilk ve son dua merasiminde bulunmalıdır. Yapılan merasim sayısı ailenin durumuna bağlıdır. Ailenin büyüğü; gömme ve ölü yıkamada orada olmalıdır.
2. İkinci gelenekte, dua törenleri her 10 günde bir gerçekleşir. İlk tören ve bunu takip edecek üç dönem 10 günde bir son gömme ve yıkanma törenine kadar

devam edecektir. 100 gün sonra son dua töreni gerçekleşir, fakat bu tören isteğe bağlıdır ve ilk tören kadar önemli değildir. Eğer aile dua ve anma törenlerinin gereğince yapılmasını sağlarsa, ölünün ruhunun huzurlu olacağına inanmaktadır.

4.6.3. Cenazenin Defnedilmesi

Çin mezarlıkları, Feng Shui'e, genelde yamaçlarda yer alır. Mezar ne kadar yüksekteyse o kadar iyidir. Mezar başında, tabut arabadan aşağıya ve yere indirilirken bütün katılımcılar arkalarını döner. Mezar doldurulmadan önce aile bireyleri ve diğer akrabalar mezara bir avuç toprak atarlar. Cenazeden sonra, ölümle ilgili uğursuzluktan korunmak için yas tutanların bütün kıyafetleri yakılır. Tabut toprağa verildikten sonra, mezarlık sahibi de ölü için, dualar eder. Aile üyelerine ve akrabalara kırmızı bir kutu verilir. Bu ölünün ailesinin şükran göstergesidir ve içindeki para harcanır. Beyaz havlu da şükran göstergesidir ve beyaz havluyu aynı zamanda cenaze konukları terlerini silmek için kullanabilirler. En büyük oğul tütsü tutacağına koymak için, mezardan bir avuç toprak alır. Böylelikle ölüye, bu toprak kullanılarak, evde ibadet edilecektir.⁶¹

⁶¹<http://www.funerals-and-flowers.com/chinese funerals.html>

4.6.4. Yas Tutulması

Cenaze töreni bitmiş olsa da, ailenin yas tutması 100 gün daha sürer. Yasta olduklarını anlatmak için her aile üyesinin kolunda 100 gün boyunca renkli bir parça bez bulunur. Ölen kişinin çocukları ve torunları mavi, torunlarının torunları ise yeşil renk takar. Daha geleneksel aileler, kumaş parçalarını üç sene takarlar.⁶²

4.6.5. Ölünün Dönüşü

Çinliler, aile üyesinin ölümünden yedi gün sonra ölünün ruhunun, eve geri geleceğine inanır. Bu süre zarfında ruhun kaybolmaması için kırmızı bir plaka, evin dışına asılabilir. Ruhun döndüğü gün, hiçbir aile üyesinin odasından çıkmaması beklenir. Ziyareti belirlemek için evin antresine un ve talk pudrası serpiştirilebilir.⁶³

⁶²SMITH, Megan, Chinese Funerals Dress Traditions

⁶³Chinese Funeral, <http://www.funeralsandflowers.com>

4.7. Sayılarla İlgili Batıl İnançlar

Çin'de sayılarla ilgili birçok batıl inanç örneğine rastlamak mümkündür . Doğduğunuz gün, evleneceğiniz tarih, sözleşme imzalayacağınız günden tutun da aracınızın plakasından kaç numaralı odada kaldığınıza kadar etkisinden bahsedilebilir Çin'de. Elbette ki Çin'de sosyal yaşama damgasını vurmuş sayıları uğurlu ve uğursuz olarak ele alabiliriz. En yaygınları arasında “sekiz” uğurludur zenginliği, varlığı temsil eder, “dört” uğursuzdur sesletimi nedeniyle “ölüm” kelimesini anımsatır diyebiliriz. Yalnızlığı temsil eden “bir” rakamını da unutmamak gerekir.

Çince ses tonlarıyla anlam kazanan bir dil olduğundan, aslında birbirinden anlamca farklı kelimeleri aynı sesleri kullanarak ifade etmemiz mümkündür. Yine aynı şekilde birbirinden anlamca farklı kelimeler söylem bakımından aynı sesletim bakımından farklı olabilmektedir. Aynı sesle ifade ettiğiniz iki kelimedenden biri olumlu bir anlam içerirken diğeri tam zıttı bir anlam içerebildiğinden Çinlilerde bununla ilgili bir tabu oluşmuştur diyebiliriz. Bu durum özellikle Yeni Yılın kutlandığı ay için geçerlidir çünkü insanlar, yeni yılın mümkün olduğunca uğurlu gelmesini ister. Bu nedenle, yanlışlıkla olumsuz anlamı anlaşılabilir kelimeleri kullanmazlar. Kelimelerde olumsuz anlam içeren tabulara ek olarak, bu durumun tersi de geçerlidir; olumlu, başka anlamları olan kelimelerin şans getirdiğine inanılır.

4.7.1. Sayıların Önemi

Çincede numaralar da tıpkı bir kelime gibi söyleyiş biçimi aynı olan sözcükleri çağrıştırabileceğinden kullanımı esnasında dikkat edilmesi gerekebilir. Şöyle ki birinci ses tonunda “yao” olarak ifade edilen “bir” rakamı dördüncü ses tonunda yine aynı sesle ifade edilen “yao” (要) kelimesiyle eşeslidir. Birinde rakam anlamı taşırken diğesinde “istek ,arzu” anlamı taşımaktadır. İşte bu nedendir ki sayılar eşesli kelimelerle bağdaşabildiğinden olumlu ve olumsuz anlam yüklenmişlerdir. Örneğin, yazı dilinde (-) kullandığımız “bir” rakamı yalnızlık anlamı taşırken, sıfır da yokluğu, sonsuzluğu ifade edebilir. Şunu diyebiliriz ki; sayının uğurlu ya da uğursuz olarak nitelendirilebilmesi benzer söylemdeki sözcüklerin anlamlarıyla ilintilidir.

Belirli tarihlerle bağdaştırılmış fest ivallerde vardır. Mandarin Çincesinde dokuz sayısı; üçüncü tonda okunan jiu birden fazla anlamı vardır. En şanslı anlamı ‘uzun ömürlü’ dır. Dokuz sayısı aynı zamanda dokuzuncu ayın dokuzuncu gününde kutlanılan, Chongyang (çift yang)⁶⁴ olarak adlandırılan kutlamayla bağlantılıdır. Çincede ‘şarap’ anlamına gelen üçüncü tonda jiu (酒), yine üçüncü tonda dokuz sayısı jiu (九) ile eş seslidir. Bu nedenle şarabın çift yang festivalinde içilmesi en uygundur.

⁶⁴Chongyang Festival, <http://features.culturalchina.com/qjxi/index02.html>

4.7.2. Uğurlu Sayılar

Uzun ömürlük anlamını içerdiği için uğurlu sayılan dokuz rakamının yanısıra “altı ve sekiz” de uğurlu rakamlar arasında ön sırada gelmektedir.

Dördüncü tonda liu olarak okunan altı sayısı, (六) anlamı gereği “taşan” veya “pürüzsüz” anlamına gelen birinci tonda liu kelimesiyle eş sesli olduğu için çok uğurlu sayılır. İnsanlar 6 sayısını telefon numaralarında olması için ek ücret vermektedirler. Yani, uğurlu bir sayı hayatlarında ne kadar varsa şansları o kadar büyük olacaktır. Çince de diğer bir uğurlu sayı da, sekizdir (八). Birinci tonda ba olarak okunan sekiz, bu da yine “fa” olarak okunan “varlık” anlamına gelen sözcüğe benzerlik göstermektedir. Çin’de, araç plakalarında sekiz sayısının yaygınlığını görebilirsiniz. İçinde sekiz olan plakalar daha yüksek değerdedir. Çoğu büyük şirket ve otellerinde sokak adresleri ve telefon numaralarında bu rakamı olabildiğince fazla bulundurmaya çalışırlar.

Bununla ilgili örnekleri çoğaltmak mümkündür ki bazıları şöyledir;

Çin'de yapılan dünya olimpiyatların başlangıç tarihi de 08.08.2008 olarak seçilmişti. 8 rakamının çok geçtiği plakalar veya telefon numaraları Çin'de normalinden çok daha fazla bir fiyata satılıyor.

Malezya'da nüfusun yüzde 24'ünü oluşturan Çin asıllı vatandaşlar da bu inancı koruyor. Malezya'daki Çinlilerin sahip olduğu tek televizyon kanalının TV8 olması, Çinlilerin bu inanca nasıl sahip çıktıklarını bir göstergesidir.

Örneğin 2008 yılının 8'inci ayının 8'inci günü, Çin'de evlenmek için masaya oturan çiftlerin sayısı, 15 bin 646'sı başkent Pekin'de olmak üzere tam 314 bin 224 olmuştu. Çin kültüründe 8 rakamının varlık ve sağlık getirdiğine inanıldığı bir diğer göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.7.3. Uğursuz Sayılar

Çince 4 sayısı (四), ölüm (死) kelimesiyle aynı sesle okunur. Ölüm kelimesini dile getirmekten çok korktukları için kesinlikle 4 rakamını kullanmaktan korkan Çinliler, kendi dillerinde olan bilgisayar klavyelerinde, bina katlarını adlandırırken farklı yöntemler kullanmaktadırlar. Çin'deki bina katlarında 4'üncü katta 3+ veya 3a sembollerine yer verildiğini görmek de mümkündür. Bu durum asansörlerde de aynı şekilde görülmektedir. Alışveriş merkezlerinde apartmanlarda, 4 rakamının kendileri için uğursuz olduğunu düşünen , bu yüzden bina yapımlarında kesinlikle bu rakamı kullanmadıklarını, aksi takdirde müşteri elde edemeyeceklerinden korktuklarını dile getiren birçok bina ve alışveriş merkezi sahibi görmek mümkündür. Plakasında 4 rakamı bulunan bir aracı almak istemeyen Çinli sayısı da oldukça fazladır. Tetrafobi⁶⁵ sayıyı içinde bulunduran birçok araç gereç ,bina Çinliler tarafından uğursuzluk getireceği inancı nedeniyle tercih edilmemektedir. “5” rakamı da diğer uğursuz rakamlar arasında bulunmaktadır. Beş anlamına gelen üçüncü tonda wu (五) sayısal anlamı dışında, üçüncü tonda wo (我) “ben” veya ikinci tonda wu (无) “yokluk” yani “hiçbir şey” anlamlarına da sesletim bakımından benzerlik taşıdığından Çinliler tarafından kullanımı tercih edilmemektedir. Aynı sesletimdeki diğer anlamlarının rakama olumsuz bir anlam yüklediğine inanılmaktadır.⁶⁶

⁶⁵Tetrafobi: 4 rakamından korkma durumu

⁶⁶Bakınız resim 4, 5

Çin batıl inancında en çok korkulan sayılardan biri de on dördür. Birinci tonda yao olarak okunan bir sayısı ve dört (sı) birlikte okunulduğunda, yao si (要死) “ölecek” anlamı ortaya çıkmaktadır. Batıl inanç sahibi insanlar için diyebiliriz ki; rakamların yan yana gelmesi bile olumlu olumsuz anlam taşıyabilmesi açısından oldukça önemlidir. Bununla ilgili güncel bir örnek hala batıl inançların geçerliliğini koruduğunu gözler önüne sermektedir;

Londra Olimpiyat Oyunları'nın 11. günü sonunda 34 altın madalya ile ilk sıradaki yerini koruyan Çin, Londra'da ilk hayal kırıklığını 110 metre engellide olimpiyat şampiyonu Liu Xiang ile yaşadı. Rakamların uğuruna inanan Çin halkı, yaşanan hayal kırıklığını Liu'nun sırt numarası "1356" numarasına bağladı.

Çin medyasında geniş yer verilen haberlere göre, Londra Olimpiyatları'nda 110 metre engellide yarışan Çinli atlet Liu Xiang'ın, start aldıktan hemen sonra düşmesinin şoku yaşanıyor. 2008 Pekin Olimpiyatları'nın ardından Londra'da da 1356 sırt numarası ile yarışan Liu Xiang'ın, iki kez aynı kaderi yaşaması ile birlikte, rakamlarının uğuruna inanan Çinliler tarafından bu sayının lanetli olduğuna dikkat çekildi.

Çin Olimpiyat Heyeti, Liuxiang'ın Çin ve atletizm dalında örnek gösterilen bir sporcu olduğunu dile getirirken, sporcunun yaşadığı tüm sakatlıklara rağmen

Londra oyunları için çok sıkı bir şekilde hazırlandığını kaydetti. Liu'nun antrenörü, Londra öncesi sakatlığının tam olarak geçmemesine rağmen, fedakârlık göstererek, yarışlara katılma kararı alan Liu'nun, olimpiyat ruhunu yaşattığını aktardı. Başarılı atletin bugün öğleden sonra ameliyata alınacağı belirtilirken, Liu Xiang'ın ülkenin en önemli sporcularından biri olduğu ve eleştirilmemesi gerektiğine vurgu yapıldı.

2000 yılından itibaren katıldığı 48 uluslararası yarışlarda ülkesi adına 36 şampiyonluk kazandıran atlet Liu Xiang, sadece iki kez sakatlıktan dolayı parkurdan çekilmişti.

2004 Atina Olimpiyatları'ndaki şampiyonluğu ile Çin'in atletizmde devrim yapmasını sağlayan ve Çin'in olimpiyatlarda atletizm dalında madalya alan ilk sporcusu olmayı başaran Liu, 2008'den sonra bu yıl da sakatlanarak oyunlara veda etti.

2008'de ülkesinde yapılan Pekin olimpiyatları öncesinde kahraman muamelesi gören Liu, yarışırken baraja takılarak aşıl tendonunu sakatlamış ve Çin halkına hayal kırıklığı yaşatmıştı. Aynı kaderin 2012 Londra Oyunlarında yaşanması Çin mikroblog ve haber sitelerinde en çok tartışılan konulardan biri haline geldi.

Tek ayağıyla engelleri aşarak parkuru tamamlayan Liu Xiang, son engeli de öperek yarışı bitirmesi Çin mikroblog sitelerinde "işte olimpiyat ruhu bu" şeklinde yorumlandı. Olimpiyatlarda ilk kez bir sporcunun üst üste iki kez aynı sırt numarası ile yarıştığına dikkat çeken Çinliler, bunun Liu Xiang'ın kötü kaderi olduğu vurgulandı. Olimpiyatlarda sporculara sırt numaraları, alfabetik sırayla önce ülke, sonra da sporcunun ismine göre veriliyor.

Öte yandan, rakamların uğurlarına inancı ile bilinen Çinliler, artık 1356 sırt numarasının taşınmasını istemiyor.⁶⁷

4.8. Özel Günler ve Bayramlar ile İlgili Batıl İnançlar

Her ülkenin milli değerlerini ve kültürlerini yansıtan bayramlar, festivaller, özel günler Çinde 'de geçerliliğini uzun yıllardır yitirmemiş hala büyük bir coşkuyla kutlanmaktadır. İşte Çin kültüründe önemli bir yere sahip özel günler ve bayramlarda gelenekler ve batıl inançlar iç içe geçerek bir bütün haline gelmiş ve ortak bir değer yaratmıştır. Bunlardan bir kısmını incelediğimizde özel gün ve bayramlarda da batıl inanç ve geleneklerin toplumsal yaşam ve bireyler üzerindeki etkilerini daha net gözlemlemek mümkün olacaktır.

⁶⁷Bakınız resim 6

Qingming – Saf Parlaklık Festivali her yıl Nisan ayının 4 ‘ü ile 6’ sına denk gelen, Çin takviminin 24 mevsimlik bölümünden biridir.

Bu tarihlerden sonra hava sıcaklığı artar , bahar yağmurları çoğalır ve köylüler ve çiftçiler için ekin zamanı başlar. Qingming Festivali Çinliler için tarıma uygun zaman olmanın yanında, ayrıca bir anma günüdür. Qingming sevinç ve hüznün birbirine karıştığı bir zamandır. Çinliler yılın bu zamanı ölülerini anarlar ve onlar için kurban adarlar. Mezarlıklar ziyaret edilir ve mezarlar temizlenir. Ayrıca o gün evlerde yemek pişirilmez ve insanlar soğuk yemek yerler. Qingming de yasın yanı sıra mevsimin değişimi sevinci vardır. Mezarlık ziyaretlerinden sonra , insanlar piknik alanlarında toplanır ve birlik beraberliğin bir simgesi olarak hep beraber yemek yerler ve baharı karşılarlar.

AY ÇÖREĞİ BAYRAMI

Çin takviminin üçüncü önemli bayramı olan Ay Çöreği Bayramı sekizinci ayın 15. günü kutlanmaktadır. Bu bayram Batı kültürlerinde kutlanan hasat şenliklerine tekabül etmektedir. İnanişin aksine, bu bayramın kutlanış amacı hasat olmayıp, Taocu inanişin özü olan insan ruhunun doğa ile birleşmesidir.

“Ay dolunay olunca, tüm insanlık birdir.”

Bu bayramın Ay Çöreği Bayramı olarak adlandırılmasının nedeni ise insanların festival boyunca susam tohumları, toprak nilüferi tohumları ve ördek yumurtasından yapılan ay çörekleridir. Kimse ay çöreğinin tam olarak ne zaman bir gelenek haline geldiğini bilmiyor, yalnız yaygın bir söylentiye göre bu 14. yüzyıla tekabül etmektedir. O zamanlarda Çin Moğollara karşı isyandı. İmparator Chu Yuen-chang ve danışmanı Liu Po-wen Moğolardan bir şehri almak için bir strateji geliştirdiler. Liu bir Taocu rahip kılığına girerek şehre gider. Ve yanında götürdüğü ay çöreklerini halka dağıtır. Chung Chui festival zamanı geldiğinde insanlar çörekleri açarlar ve içlerinden silahlarını da yanların alarak ayaklanmaları gerektiği öğütler çıkar. Bunun üzerine Çin imparatoru şehri kolayca ele geçirir.

ÇİN SEVGİLİLER GÜNÜ

Çin'in geleneksel Ay Takvimi gereğince, yılın 7. ayının 7. günü, Çin'de halk arasında Sevgililer Günü olarak kutlanır. Söylentilere göre, her yılın 7. ayının 7. günü gökteki Çoban Yıldızı'nın Dokumacı Kız Yıldızı ile randevu günüdür.

Dokumacı Kız ile Sığır Çobanı iki bin yıldan beri nesilden nesile aktarılan bir Çin efsanesi⁶⁸ olmakla birlikte halk arasındaki geçerliliğini sürdürmektedir.

Şimdi her yılın 7. ayının 7. günü, kız çocuklar Dokumacı Kız'dan "becerikli olmalarını" dilerler ve renkli ipliklerle yedi iğne getirirler. İpliği iğnelere başarıyla geçirebilenler becerikli kız olarak ilan edilir. Söylentilere göre, çocuklar 7. ayının 7. günü akşamı üzüm bağları altında Çoban ve Dokumacı Kız'ın fısıltılarını duyabilirlermiş.

Sevgililer gününde Çinli genç kızlar efsanedeki Dokumacı Kızı adak olarak meyveler hazırlar, Dokumacı Kızdan becerikli olmalarını diler ve renkli ipliklerle 7 iğne getirirler. İpliği iğnelere başarıyla geçirenler becerikli kız ilan edilir. Bu ileride aile kurması için çok önemlidir. Becerikli ilan edilen kızlar, bir eş bulmak için hazırdır. Yılda sadece bir kez Çin Sevgililer Gününde dilenen dileklerin gerçekleşeceğine inançları sonsuzdur.

Sevgililer Gününde kızlar arasında yaşatılan bir diğer inanç da su yüzeyine iğne bırakmaktır. Bir çeşit test de denilebilen bu yöntemde eğer iğne batmadan su yüzeyinde kalırsa iğneyi bırakan kızın o yıl evleneceğine inanılır. Ayrıca birbirini

⁶⁸ Ayrıntılı bilgi için bakınız (Okay, B. (1992), Yıldızlarla İlgili Bir Çin Efsanesi, Gündoğan Yayıncılık)

seven çiftler, birlikte çöpçatan tapınağına giderek ömür boyu mutlu bir birliktelik için dua ederler.

FENER BAYRAMI

Geleneksel Yuanxiao Bayramı'nın kutlandığı Ay Takvimi'nin ilk ayının 15. günü, tüm Bahar Bayramı'nın son günüdür.

Yuanxiao Bayramı'na Yuanxi, Yuanye ve Shangyuan Bayramı da denilir. Yuanxiao Bayramı akşamı, Ay Takvimi'ne göre yeni yılın ilk dolunay akşamıdır. O akşam, Çin'de halk arasında renkli fenerler asma geleneği vardır. Bu nedenle Yuanxiao Bayramı, "Fener Bayramı" olarak da adlandırılır.

Fenerleri seyretmek ve Yuanxiao yemek, Yuanxiao Bayramı'nda yapılması gerekenlerden ikisidir. Yuanxiao Bayramı'nda niçin fener asılır? Söylentilere göre, M.Ö 180 yılında Çin'in Batı Han Hanedanlığı İmparatoru Hanwendi yılın ilk ayının 15. gününde imparatorluk tahtına çıkmış. İmparator Hanwendi bunu kutlamak için ilk ayın 15. gününü Fener Bayramı olarak ilan etmiş. İmparator her yılın ilk ayının 15. günü akşamı saraydan çıkarak halkla beraber eğlenirmiş, her cadde ve sokakta da halkın seyretmesi için rengarenk fenerler asılmış. Bu fenerler arasında Çin

özelliğini en çok taşıyan fener, “Hareketli At Feneri”dir. Bu, bir tür oyuncak fenerdir ve söylentilere göre, 1000 yılı aşkın tarihi vardır.

Yuanxiao Bayramı’nda Yuanxiao yemek de geleneklerden biridir. Song hanedanı döneminde (960–1279) bayramın kutlandığı günlerde halk arasında yeni bir yemek popüler hale gelmiş. İçinde reçel, ceviz, susam ve yerfıstığı ezmesi olan, yapışkan pirinç unundan masa tenisi topu şeklinde yapılan bu yemek, suda pişirildikten sonra tabağa konularak servise sunulur, çok lezzetli ve tatlıdır. Zamanla bu yemek kuzey bölgelerinde “Yuanxiao”, güney bölgelerinde ise “Tangyuan” ve “Tangtuan” olarak adlandırılmıştır.

DRAGON FESTİVALİ

Dragon Festivali (Duan Wu Jie). Festival Çin Ay takvimine göre her sene, 5. ayın 5. günü kutlanır (4 Temmuz). Duan Wu’nun kelime anlamı “ilk beş”tir. Çin takvimine göre de wu mayıs ayı demektir; dolayısıyla 5. ayın 5. Günü. Festivalin kökeni hakkında birçok hikâye vardır. Bunlardan biri festivalin doğrudan ejderhaya tapınma ile ilgili olduğunu, bir diğer inanışa göre ise 5. ayın 5. günü uğursuz değerlendirilirdi ve bu uğursuzluğu gidermek amacıyla düzenlenirdi. Ama bu hikâyelerden en yaygını ve en kabul göreni ise bu bayramın yurtsever şair Qu Yuan anısına yapıldığıdır. Buna göre Huai hanedanlığı zamanında M.Ö. 3 yy’da Chu

ülkesinin büyük gücü kırılmış ve ülke Qin hanedanlığının işgaline uğramıştır. Bu duruma dayanamayan vatansever şair Qu Yuan 5. ayın 5. günü Gulo nehrine atlayarak intihar etmiştir. Efsaneye göre bunu duyan insanlar büyük üzüntü duymuşlardır. Balıkçılar nehre birbirleriyle yarışarcasına gitmişler ve cesedini aramışlardır. Cesedi bulamayan insanlar balıkları besleyerek cesedi yememelerini sağlamak için nehre zongzi (içinde pirinç olan bambu), yumurta ve çeşitli yiyecekler atmışlardır.

Zongzi yemek, Duanwu Bayramı'nın önemli geleneklerinden biridir. Çok eskiden "Jiaoshu" olarak da adlandırılan Zongzi, içinde yapışkan pirinç bulunan, saz ve bambu yapraklarıyla sarılı ve ince iplikle dörtgen ya da yastık şeklinde bağlanmış ve suda pişirilerek servise sunulan bir yemektir. Duanwu Bayramı'nın arefe akşamı her aile, bayramda yemek için Zongziler yaparak pişirir. Zongzi ayrıca hediye olarak da verilebilir. Duanwu Bayramı sırasında, insanlar karşılıklı ziyaretlerde birbirlerine kendi yaptıkları Zongzileri hediye ederler.

Yemeklerden başka, Duanwu Bayramı'nın çok özgün süs gelenekleri de vardır. Bayram günü, her aile kapısının önüne pelin otu (Ai Cao) ve su kamışı (Cao Pu) asar. Pelin otu ve su kamışı, ilaç amaçlı kullanılan iki çeşit ottur. Bu otlar, bir yandan kötülükten korunmak, öte yandan da yaz mevsiminin başlarında havanın çok

yağışlı ve nemli olması nedeniyle zehirli böceklerin çoğalması nedeniyle hastalıkları önlemek için asılır. Bunun yanı sıra Duanwu Bayramı sırasında insanlar, “100 yıl yaşasın” diye çocukların bileziklerine beş renkli iplik dolar; kaplan ve kabak şekillerinde, içlerinde parfüm bulunan küçük kokulu çantaları dikerek ipek ipliklerle çocukların elbiselerine bağlar. Ayrıca çocuklara kaplan başı şeklinde ayakkabılar ve üzerinde kaplan figürlü nakışlar bulunan kumaş önlükler giydirebilirler. Bütün bu gelenekler, çocukların huzurlu, güvenli ve sağlıklı büyümelerini garanti altına alma anlamına gelir.

Çin’in güneyinde bulunan Yangtze Nehri’nin orta ve aşağı kesimlerinde, ejderha kayıkları yarışmalarının düzenlenmesi de Duanwu Bayramı’nın önemli unsurlarından biridir. Söylentilere göre, bu gelenek de şair Qu Yuan’la ilgilidir. Söylentilere göre, halk Qu Yuan’ın kendini nehre attığını duyunca onu kurtarmak için hemen kayıklarla olay yerine yetişmeye çalışmış. Her kayıkta davul ve gong sesleri göğü çınlatır, yarışmacıların haykırıları birbirine karışır, kayıklar birbirlerini kovalarcasına yarışır, sahilde de renkli bayraklar dalgalanır. İzleyicilerin “hurra” sesleriyle birlikte çekişmeli ejderha kayıkları yarışması, Duanwu Bayramı’nın coşkusu oldukça yükseltir.

BAHAR BAYRAMI

Batılıların Noel'i gibi Çinliler için de Bahar Bayramı en önemli bayramdır. İçeriği ve insanların kutlama biçimleri zaman içinde değişmekle birlikte Bahar Bayramı'nın Çinlilerin yaşam ve ideolojisindeki yeri hiç değişmez.

Söylentilere göre Çinlilerin Bahar Bayramı'nı kutlama geleneğinin 4 bin yıllık geçmişi vardır; ancak ilk başlarda bir bayram günü olarak sabit biçimde kutlanmamış ve "Bahar Bayramı" olarak adlandırılmamıştır. M.Ö 2100 yıllarına gelindiğinde zamanın insanları Jüpiter gezegeninin bir turunu bir yaş olarak saptamışlar ve bunu Bahar Bayramı olarak kutlarken adına da "yaş" demişler. M.Ö 1000 yılında ise "yıl" sözcüğüyle Bahar Bayramı betimlenir olmuş. "Yıl", o zamanlar bol ürün anlamında kullanılıyordu. Tarımdan bol ürün alınmasına "bereketli yıl", çok daha bol ürün alınmasına ise "çok bereketli yıl" denilmiş.

Halk arasındaki örf ve adetlere göreyse, genel anlamda Bahar Bayramı, Çin'in Ay Takvimi'ne göre 12. ayın 23. gününden başlar, yeni yılın ilk ayının 15. günü üzenlenen Yuan Xiao Bayramı'na (diğer adı Fener Bayramı) kadar yaklaşık üç hafta sürer. Bu süre içindeki en önemli günler ise 12. ayın 30. gününün gecesi ve yeni yılın ilk ayının ilk günüdür. Bu günler, Bahar Bayramı'nın en neşeli ve en görkemli kutlandığı günlerdir.

Çin'in çeşitli bölgelerinde insanlar Bahar Bayramı'nı değişik gelenek ve adetlerle kutlarlar. Ancak, Çin'in kuzeyinde olsun güneyinde olsun yılsonu gecesinde aile fertlerinin bir araya gelerek birbirlerine kavuşma yemeği yemeleri hiçbir zaman ihmal edilmez. Güney Çin'de yıl sonu akşam yemeğinde genel olarak 10'dan fazla yemek vardır. Bu yemekler arasında mutlaka Doufu (soya peyniri) ve balık bulundurulmalıdır; çünkü "soya peyniri" ve "balığın" Çince söylenişi "zenginlik" sözcüğüyle eşeslidir. Kuzey Çin'de ise tüm aile üyeleri birlikte, yılsonunda akşam yemeği olarak Jiaozi (Türklerin mantusına benzer bir yemek türü) yapar. Jiaozi, yuvarlak yufka içine lezzetli kıyma konulan ve kaynamış suda pişirildikten sonra servis edilen bir yemektir. Tüm aile üyeleri sofranın etrafında Jiaozi'yi sirke ve soya sosuyla beraber neşeli bir şekilde yer. Yılın son gecesinde hiç uyumama, Çinlilerin eski bir geleneğidir. Bu gece, eski yıl neşe içinde uğurlanır, yeni yıl karşılanır. Eskiden Çinliler yeni yılı, kötülükleri kovmak için patlangıç patlatarak da karşılardı. Ancak bu gelenek, güvenlik ve çevre kirliliği gibi sorunlara yol açması nedeniyle Beijing ve diğer büyük şehirlerin merkezlerinde yasaklandı.

Çin'in Ay Takvimine göre yeni yılın ilk gününde yediden yetmiş kadar tüm aile fertleri, bayramlık kıyafetlerle ziyarete gelen misafirleri karşılar ya da akraba, eş dost ve komşulara giderek bayramlaşırlar. Bu karşılaşmalarda birbirlerine "Yeni yılınız kutlu olsun", "Bahar bayramınız kutlu olsun" gibi uğurlu sözler söyleyerek selamlaşırlar. Eve gelen konuklarla şeker ve çayla ikramı eşliğinde havadan sudan

sohbet edilir. Eğer geçen yıl içinde yakınlar ve dostlar arasında anlaşmazlıklar yaşanmışsa, Bahar Bayramı'nda bayramlaşan kırgınların birbirlerini bağışladıkları anlamı çıkarılır.

Bütün bu örneklerde geleneklerin ve bu geleneklerle özdeşleşen batıl inançların toplum hayatını yönlendirmede önemli bir rolünü görmekteyiz. İnsan dünyaya geldiğinde akıl, irade ve hissiyat yönünden gelenek karşısında her türlü tesire açıktır. Çünkü inanma, insanın yapısında mevcut bir ihtiyaçtır ve insan dünyaya gelir gelmez gelenekler, inanç sistemi ile karşı karşıya gelir. Geleneklerin toplumda sosyal düzeni sağlama, yardımlaşma ve dayanışmayı geliştirme gibi rollerinin olduğu unutulmamalıdır. Çin toplumunda da İlk ağlardan beri insanlar gerçeklik payı olmayan, korkuları, çaresizlikleri, eski gelenekleri gereği genellikle doğa üstü olan olaylara inanırlar ve toplumların ortak kültürel ve sosyal derdi olan bu batıl inançların geleneklerden inanışların gelişmesine, kök salmasına , gelenek-görenek, menfi propaganda, çıkar hesapları, kişisel zaafılar, insanların saf ve temiz inançlarını istismar gibi sebepler, hurafe ve batıl inanışların ortaya çıkmasına ve yayılmasına neden olan faktörler zemin hazırlar ve bu geleneklerle batıl inançların birbirine geçerek etkileşim içerisine girmesine ve bazı durumlarda da gelenek olarak algılanarak nesilden nesile aktarılmasına neden olurlar. Diğer toplumlara kıyasla Çin Kültüründe bu etkileşimi net görmekteyiz. Tarih boyunca da bu batıl inançlar şekil

ve renk değiştirerek, temelde aynı olmakla birlikte toplumlara göre farklı görüntülerde ve uygulamalarda yaşama alanı bulmuştur.

4.9. Çin Mimarisi ile İlgili Batıl İnançlar ve Feng Shui

Son yıllarda gazete ve dergide mutlaka gözünüze çarpmuştır: "Oturma ve yatak odanızı Feng Shui 'e göre düzenleyin", "Evinizi Feng Shui'e göre dekore edin"

gibi. Birçok kişi sadece bu tür başlıklar yüzünden Feng Shui'i bir dekorasyon yöntemi olduğunu sanılsa da aslında Çin Kültürü ile i içe geçerek inançlar ve gelenekler ile yoğrulmuş bir yaşam biçimi olduğunu görürüz. Feng Şhui felsefesinin bazı değerlerinin de zamanla batıl inanç haline geldiğini ve toplumsal yaşamın her alanında bireylerin tüm yaşam alanlarını belirlediğini fark ediyoruz. Öncelikle Feng Shui 'nin ne olduğunu ve ne olmadığını açıkladığımızda bunu daha net göreceğiz.

Feng Shui Ne Değildir?

Feng Shui kesinlikle bir sihir, büyü ya da mucize değildir. Odanızı Asya'dan getirttiğiniz eşyalar ile döşeyip, duvarlarınızı Çin tabloları ile süslemek de değildir. Feng Shui bir dekorasyon yöntemi de değildir.

Peki Feng Shui Nedir?

Feng Shui Çin'de 3000 yılından günümüze kadar gelmiş, bilimsel temellere dayandığı inanılan bir öğretilerdir.

Günümüz bilim adamlarının da inandığı "herşeyin bir enerjiye sahip olduğu" tezini daha farklı bir şekilde ele alarak Çinlilerin "Chi" dediği yaşam enerjisini dengeleyerek size Mutluluk, Sağlık, Zenginlik ve Başarı getirmeyi amaç edinir.

Yaşadığımız ortamdaki nesnelere (bu bir yapı da olabilir) yönlerine ve renklerine göre düzenleyerek kötü enerjileri engellemeyi, iyi enerjilerin ise kolay geçişini sağlayarak (ying yang) iyi ve kötü enerjileri dengelemek için kullanılır. Feng shui yöntemlerini kullanarak evren ile denge içinde yaşamayı sağlayabilir ve iyi

şansları getirip, kötü şansları yaşadığımız veya çalıştığımız mekânlardan uzak tutabiliriz.

Özellikle eski dönemlerde yaşayan Asyalı zenginler kendilerine yaşam alanları oluşturmak için Feng Shui'i etkin biçimde kullanmışlardır. Evlerinin yönlerini ve biçimlerini, bahçelerinin düzenini buna göre düzenlemişlerdir. Bu yüzden bugün Çinde eski zamanlardan kalan birçok bahçenin Feng Shui'e göre düzenlendiği sanılmaktadır.

Gerçekten İşe Yarıyor mu?

Feng Shui'i gerçekten işe yarayıp yaramadığı konusunda kesin bir bilgi ve kanıt yok. Fakat Feng Shui tavsiyelerini uygulamış ve istediklere şeye ulaşmış insanların hikayeleri var. İşte Feng Shui hikayelerinden bir tanesi;

Avustralya'da polis memurluğu yapan 50 yaşındaki adam hayatı boyunca kötü şansın kendisini bırakmadığını düşünüyordu. Geçen ay elindeki bir miktar parayı da kaybeden polis, gazetede okuduğu Feng Shui, taktiğini kaybını telafi etmek için denemeye karar verdi. Kapısının üzerine 2 Avustralya dolarını yapıştırıcıyla

yapıstırdı. Polis tamamen yardım amaçlı düzenlenen Toy Boys piyngosunda en büyük ikramiyeyi kazandı.

Feng Shui'e göre, aŐađıda vereceğimiz bir kaç örnekte de batıl inançlar ve geleneklerin Feng Shu felsefesi ile nasıl i içe geçerek bir yaşam biçimi haline geldiğini inceleyelim.

- **Başarı İçin Yang Enerjisi**

Yin ve Yang'ı uygun ışık ve gölge seviyesinde dengele. Başarı için ışığı birazcık arttır ki Yang enerjini zenginleŐtiresin.

- **Düzenli Őekiller Daha İyidir**

Düzenli Őekiller düzensiz Şekillere tercih edilmelidir. Kare ve dikdörtgenler; üçgen ve daha az kenarlılardan daha fazla Feng Shui'e sahiptirler.

- **Pencerelerin Oranları**

Evinize mevcut pencere sayısı kapı sayısının 3 katından fazla olmamalıdır. Daha fazla pencere sizin Őansınızın dışarı sızmasına neden olur. Kapının tam karşısındaki duvarda pencerenin olmaması daha iyidir.

- **Rüzgâr Zili Kuzey Batıda Olmalıdır**

Rüzgâr zilleri kuzeybatıya yerleştirilmesi daha iyidir. Altı çubuklu ziller nüfuzlu ve rehber kişileri hayatınıza çeker. Aynı zamanda aile reisinin şansına yardımcı olur.

- **Su Musluğu Kuzeyde İyi İş Görür**

Bahçenizdeki küçük musluklar ve küçük havuzlar kuzey veya güneydoğu köselere yerleştirildiğinde olağanüstü bir şans getirir.

- **Düz Yollardan Sakın**

Evinin önünü, özellikle ana kapının önünü düz yola doğru yapma. Gelecek negatif enerjilere karşı kapının önüne ağaçlar, çit, duvar veya Pa Kua sembolü ile engelle.

- **Kıvrımlı Yol İyi Şans Getirir**

Ön kapına gelen yol kıvrımlı olmalıdır; böylece iyi şans getiren chi veya kozmik enerji yavaşlar.

- **İçeriye Temiz Hava Al**

En az haftada bir defa, farklı iki odadaki pencereleri aç ki temiz hava içeride bulunan bayat yin havasını silsin. Bunu güneşli bir günde yapmak hayat dolu ve şans getiren yang enerjisini içeri alacağından daha yararlıdır.

- **Daha Fazla Yang İçin Taze Çiçek**

Taze çiçekler erken gelişmiş yang enerjisini oturma odalarınıza ve hollerinize getirir fakat bu çiçekler öldüklerinde bozuk yin enerjisi getirir. Bundan dolayı asla solmuş çiçekleri evinizde bulundurmayın. Hemen yenileri ile değiştirin.

- **Yapay Çiçek Kullanma**

Kurutulmuş çiçeklere tercihen yapay çiçekler bulundurulmalıdır. Eğer evde kurutulmuş çiçek bulundurursanız başarı ve şansınız ciddi şekilde zarar görür. Asla kuru çiçek kullanmayın. Feng Shui onları uğurlu saymaz.

- **Yazın Yang'ını ve Kışın Yin'ini Dengeleme**

Yang yaz aylarında en yüksek saltanatını sürer; bundan dolayı bir miktar su ile kozmik dengenin sağlanması ve iyi şans için yin enerjisini sağla. Kışın, Yin saltanat sürerken, Yang'ın ateşi kasvetli günlere iliklik ve ışık verir.

- **Arkadan Destek Sağlama**

Dağ, tepe ve büyük yapılar gibi güçlü ve korumacı kati nesnelere evin arkasında olmasına özen göster. Eğer evinin arkasında ağaç veya daha yüksek coğrafi nesnelere varsa semavi kaplumbağanın koruması altında olacaksınız. Eğer yüksek zemin evinin önünde ise aşılabilir bir engelle karşılaşmışsınız demektir.

- **Su Solda Olmalı**

Evin önündeki bütün musluklar veya su kaynakları evin içinden dışarı bakana göre ön kapının solunda olmalıdır. Bu evli çiftlerin orada kalıcı olarak yaşayacağına delalet eder. Sağdaki su kovanın gözünün dışarıda olmasına sebep olur.

- **Dalgalı Arazi Mükemmel Feng Shui**

Feng Shui çevreyi akıllıca kullanmanı öğretir. Eğer evin çevresindeki arazi dalgalı ise, bu ev uğurlu ejderha demektir. Arazi düzgün ve özelliksiz olduğunda, ejderha kaybolur ve arazi daha az uğurlu olur.

- **Yumuşak Eğimler Sarp Eğimlerden Daha Şanslıdır**

Geniş dış hatlar ve dalgasız eğimler her zaman çok dik ve sarp eğimlerden daha iyidir. Çıkışlar az meyilli olduğunda, chi yumuşak huylu olmaya, birikmeye, yerleşmeye baslar ve müthiş şans getirir.

- **Orta Seviyeler Tepelerden Daha İyidir**

Tepe ve dağların en üst noktalarında yaşamak uğurlu değildir. Dağın tepesinde kuvvetli rüzgâra maruz kalacaksın. Fakat asabi kesimlerde dağ nazikçe seni kucaklar ve korur.

- **Kıvrımlı Su Para Getirir**

Eğer su evinize doğru kıvrılarak gelirse, çaba harcamadan zenginleşirsin. Çünkü düz, hızlı akan su senden iyi talihi alıp götürür.

- **Çıkıntılı Köşeler “Keskin”Dir**

Çıkıntılı köşe ve sütunların yarattığı keskin görünümü önlerine bitki yerleştirerek yumuşatın. Bu kenarların oluşturduğu enerji öldürücülüğü ortadan kaldırır. Bitkiyi sürekli yenileyin çünkü uzun süre köşelerden gelen chi'nın etkisine karşı koyamaz.

- **Kirişlerin Enerji Öldürücü Etkisinin Yönünü Değiştirin**

Altında oturan ya da uyuyan kişiye girişler negatif enerji verir. Kirişin başına beşli bir rüzgâr çanı takın ama aralarının boşluk olmasına dikkat edin ki chi içinden geçerek iyi şans getirebilsin.

- **Dar Köşeleri Genişletmek İçin Ayna Kullanın**

Aynaların ortamı genişletici etkisi dar köşelerin de daha büyük görünmesini sağlar. Aynayı kapının karşısında olmayan bir duvara yerleştirin. Aynanın ortamı genişletmesine dikkat edin yoksa kapıyı akseden bir ayna tüm pozitif enerji akımını engeller.

- **Ağaçlar Değerli Varlıklardır**

Ev içinde bitki ve ağaçlar hayırlı sayılır, çünkü odun elementi büyüklüğü ve gelişmeyi simgeler. Doğuya, güneydoğuya ve güneye konulursa daha fazla şans getirirler. Ağaçlar düzenli olarak budanmalıdır, evin içinde dallanıp budaklanmasına izin verilmemelidir.

- **Bir Hayvan Edinin**

Evcil hayvanlar iyi bir feng shuidir. Aile bireyleri gün boyunca evde yokken, yin enerjisi sessizlik ve durağanlık içinde dolanır. Bu bir köpek, kedi ya da bir balığın varlığıyla giderilebilir.

- **Kaplumbağa Egzersizini Deneyin**

Bu sakinleştirici ve dinlendirici egzersizi ayakta ya da oturarak, gözleriniz açık veya kapalı yapabilirsiniz. Kafanızı çeneniz göğsünüzün üstüne gelecek şekilde eğin. Bir yandan nefes alırken kafanızı tam karşıya bakacak şekilde yavaşça kaldırın. Kafanızı geriye doğru gelecek şekilde eğin ve aynı zamanda nefesinizi verin. Bu egzersizi sekiz kez yapın.

- **Mekânın Güney Tarafına Güneşin Doğuşunu Gösteren Bir Resim Asın**

Kırmızı Anka kuşunun yeri olan güney, yeni fırsatların yönüdür. Evinizin güneyinde güneşin doğuşunu betimleyen bir resim hayatınıza iyi gelişmeler getirecektir.

- **Kariyerinizi Yükseltmek İçin Bir Akvaryum Edinin**

Feng shui geleneğinde balık her zaman iyi şans simgeler. Evinizin kuzeyine balıklarla dolu bir akvaryum yerleştirin ve kariyerinizin yükselişini izleyin.

- **Destekli Koltuklar Ve Kanepeler Seçin**

Koltuklarınız ve kanepelerinizin rahat destekleri olmalı ve onalar ekleyeceğiniz ayaklıklar feng shui bütünlünü sağlar. L biçimli eşyalardan uzak durun, çünkü onlar uyumu yansıtmazlar.

- **Şömine Güneyde Olmalı**

Oturma odanıza şömine istiyorsanız en iyi yer odanın güney duvarıdır; doğu, güneydoğu, güneybatı ve kuzeydoğu da olabilir. Ama kuzeybatı kesinlikle olmamalıdır. Eğer o köşede bir şömineniz varsa en iyisi onu ya hiç kullanmayın ya da kapalı tutun.

- **Ana Kapılar Aydınlik Koridorlara Açılmalıdır**

Kapınızın geniş bir bahçeye, havluya ya da geniş bir odaya açılması chi'nın oraya toplanmasını sağlar ve ferahlık verir.

- **Ana Kapı Tabusu**

Ana kapı evin ağzıdır. Ana kapının feng shui etkisi tüm evi etkiler ve bu yüzden dikkatlice yerleştirilmelidir. Mümkünse;

- bir tuvaletin, aynanın ya da merdivenin karşısında olmamalıdır.

- köşe ve kenar kısımların karşısında olmamalıdır.

- **Ön Kapınızı Boyayı**

Ön kapınızı feng shui ahengi içinde açıldığı yerin elementine göre boyayın;

- güney, güneybatı ya da kuzeydoğu için kırmızı,

- kuzey, doğu ya da güneybatı için mavi,

- batı, kuzeybatı ya da kuzey için beyaz,

- doğu, güneydoğu ya da güney için yeşil.

- **Oturma Odanızın Refah Köşesini Harekete Geçirin**

Evrensel Refah köşesi güneydoğudur. Bu köşeye bir bitki ya da akvaryum koyarak canlandırın. Ama bunu sadece oturma odanızda yapın; yatak odası, tuvalet ve yemek odasında uygulamayın.

- **Eş Bulmak İçin**

Eğer yalnızlıktan bıktıysanız, odanızın güneybatısına orta uzunlukta bir lamba koyarak odanıza hareket katın. Amacınıza ulaşana kadar ışığı her akşam açık tutun. ve unutmayın gerçekten bir partneriniz olsun istiyorsanız, bunu uygulayın.

- **Romantizm Ve Şans İçin Mandarin Ördekleri**

Yatak odanızın güneybatı köşesine yerleştireceğiniz bir çift mandarin ördeği ya da resmi hayatınızdaki romantizmi ve şansını artıracaktır. Ördek sadakati ve mutluluğu sembol eder. Buna alternatif kalp şeklindeki her şey olabilir.

- **Yatak Odasında Feng Shui**

-yatağınızı yansıtacak şekilde odaya ayna yerleştirmeyin. Aynadaki yansımalar 3. bir şahıs demektir.

-kiriş altında uyumayın. Bu uykusuz gecelere ve çiftler arasında bir soğukluğa sebep olur.

- **İyi Şans İçin Yatağınızın Konumu**

Yatağınızı yatak odanızın kapıyı köşeleyecek bir yerine yerleştirin. Başınız ya da ayağınız direk kapıya gelecek şekilde uyumayın.

- **Yatak Odası Kapıları**

-yatak odanızın kapısı mutfığa ya da tuvalete bakmamalıdır. Bu durum kaçınılmazsa iki kapı arasına ortaya çıkabilecek kötü etkiyi ortadan kaldırmak için rüzgâr çanı takın.

-yatak odası kapıları asla bir ayna, tuvalet ya da merdiven karşısında olmamalıdır. Böyle bir durumda ya kapalı tutulmalı ya da üstü örtülmelidir. Pa Kua aynası kullanmayın, o sadece dış mekânlar içindir:

- **Uyku**

-her zaman bir yatak başlığınız olmalı.

-yatağınızı duvara yaslayın.

-yatağınız yerden en az 45 cm olsun.

-yatağınız daima kapıyı gorecek Şekilde olmalı.

-ışık hafif ve az olsun.

-yatak odanızı aşık yang renkleri yerine koyu yin renkleriyle dekore edin.

- **Yatak Odasındaki Resimler**

Yatak odanıza vahŐi hayvanları, soyut kompozisyonları ve suyu resmeden tablolar asmayın. Su başka yerlerde iyi bir feng shui'dir, ama yatak odasında ekonomik kayıp/zarar anlamına gelir.

- **Pencere Ve Tavan Vantilatoru Altında Uyumayın**

Pencere altında uyumaktan kaŐının çünkü bu durum bütün gece enerjinizin kaybolmasına sebep olur. Pencereyi kapatmak için koyu ve kalın perdeler kullanın. Tavan fanının altında uyumak da enerji kaybetmenize yol açacaktır.

Bütün bu rneklerden de gordğmz gibi bu felsefe bir yaşam biçimi haline gelmiştir ve ayrıca Feng shui 'nin birtakım tore, toren ve büyüsel iŐlemlerle de yakın ilişkisi vardır. Evrenin yaratılıŐı, Ay, GüneŐ, yıldızlar, saat, doğa olayları, doğaüstü

güçler ve çeşitli sayıların uğurlu ya da uğursuz sayılması da batıl inançlarla ilgisi olan konulardır.

Pozitif ve negatif enerjilerin insanların hayatını olunu ya da olumsuz etkilediğine inana Çinliler, doğru uygulandığında hem insanın kendisi için hemde çevresi için olumlu sonuçlar yarattığına inanmaktadırlar.

Bu nedenle yüzyılları öncesinde birçok tarihi ve mimari yapıyı inşa ederken Feng Shui öğretilerini dikkate almaya başlamışlardır. Çünkü evrende sessizce dolaşan manyetik enerji benzeri kuvvetler mevcuttur. Ve her yapıyı inşa ve dekore ederken bu güçler göz önünde bulundurulmalıdır. Başlangıçta Çin imparatorluk saraylarının inşasında Feng Shui uzmanları bilgilerini denemişler ve olumlu sonuçlar alınmasından sonra kontrol edemeyecekleri üşüncesi ile halkla paylaşılmamasını sağlamışlardır. Bu nedenle Feng Shui ustaları sarayda tutulmuşlardır. İlk zamanlarda aristokratlar tarafından kullanılan Feng Shui sonraları, oldukça yayılarak halk arasında rağbet görmüştür. Günümüzde ise batı dünyasına da yayılan Feng Shui öğretileri, bazı üniversitelerde zorunlu ders olarak bile okutulmaktadır.

Özünde daha iyi bir yaşam için çevre ile uyum barındıran Feng Shui'nin büyü ya da kötü ruhlarla herhangi bir ilgisi yoktur, doğada var olan enerjilerin yardımıyla huzurlu ve kaliteli bir yaşam sağlamak vardır. Ev dekorasyonundan , odaların iç dizaynına, bina inşasından eşyaların konumuna, aşk, kariyer, insna ilişkileri, eğitim, şöhret gibi birçok konuda insanları etkisi altın alan Fenh Shui bir batıl inanç mı

yoksa bilim midir? Yıllarca tartışma konusu olmuştur. Öyle ya; batıl inanç ve bilimi daima çekişme içerisindedir.

Bununla ilgili bilim çevrelerinde her iki görüşe de yer verilmektedir. Bazı bilim adamları Feng Shui'nin çevre ve bina seçme, yaşanacak ortam belirleme ihtiyacından doğduğunu düşünürken, bir diğer görüşe sahip bilim adamları ise Feng Shui'nin tipik bir batıl inanç örneği olduğunu, gerçeklere değil de düşüncelere dayalı bir inanç olmakla eleştirilerek devlet tarafından yasaklanmış olmasının da bu düşünceyi kanıtlar nitelikte olduğunu belirtmektedirler.

Bu konuda Feng Shui ile ilgili olarak birçok görüşe yer verilmiştir. Bazı bilim adamları bilim bazıları ise bilimin aksine batıl inanç olduğunu ileri sürmüşlerdir. Ben de bilim olduğunu savunan insanların aksine batıl inanç olduğunu savunmaktayım.

Kötü enerjiyi ve olumsuzlukları kovup yerine olumlu ve iyi enerjiyi toplamak bir bilim değil batıl inançtır.⁶⁹

4.10. Çin'de Yemek Kültürü ile İlgili Batıl İnançlar

Çinlilerin “yemeklerle beslenmek ilaçlarla beslenmekten iyidir” diye bir atasözü vardır. Bu söz, insanların sağlıklı beslenirken yemeklerin yapısına özen göstermeleri gerektiğini ifade ediyor. Bazı kişiler ekonomik durumları iyi olmamasına rağmen mümkün olduğu kadar yemekleri iyi ve sağlıklı bir şekilde hazırlamaya çalışıyorlar. Ekonomik durumu iyi olanlar da sağlıklı yemeklere daha büyük önem veriyorlar. Zaman içinde yemek faaliyeti insan yaşamının değişik yönlerini de ilgilendirmeye başladı. Böylece, toplumsal ilişkiler için protokol ve yemek geleneğinin yanında, yeni yıl ve bayramlar için, inançlar, düğün ve cenaze, doğum ve doğum günü için de yemek yemek gelenekleri meydana geldi.

Toplumsal temaslar için protokol ve yemek geleneği esas olarak sosyal yaşam alanında kendini gösteriyor. Yakınlar ve dostlar arasındaki temaslar, bilindiği gibi oldukça fazladır. Bu çevrede, örneğin çocuk doğumu ve yeni bir eve taşınma gibi önemli olaylarla karşılaşıldığı zaman, genellikle hediyeler alınır, ziyaretler gerçekleştirilir. Ev sahibinin ise her şeyden önce düşündüğü şey, konuklara hangi

⁶⁹Bakınız resim 7, 8

yemekleri ve içecekleri vereceğidir. Mükün olduğu kadar bol ve güzel yemekler hazırlanmalı, konuklar memnun edilmelidir. İşadamları da iş görüşmeleri ve pazarlık yaparlarken “iş yemeklerine” alışkındırlar. Yemek bittiğinde, iş de tamamdır!

Her bölgenin örf ve adetlerinin değişik olması nedeniyle konuklara verilen yemekler de kendi özelliklerine sahiptir. Eskiden Beijing’de misafirler makarnayla ağırlanırsa, ev sahibinin misafirlerin kalmalarını istediği anlamına geliyordu. Eğer misafirler kalırlarsa ev sahibi yakınlık göstermek için misafirleri bu Jiao Zi (mantı) ile ağırlar. Yakın ve dostlar ziyaret edilirken hediye olarak “Jingbajian”, yani sekiz çeşit pasta verilir. Güney Çin’deki bazı köylerde ev sahibi gelen misafirlere çay getirdikten sonra hemen mutfağa giderek pasta yapar, ya da birkaç yumurta ya da birkaç parça “Niangao” (yapışkan pirinçten yapılmış bir tatlı) haşlanarak şeker konulmuş halde misafirlerini bunların tadına bakmaya davet eder, sonra da asıl yemeği pişirir.

Çin’in doğusunda bulunan Fu Jian eyaletindeki Quanzhou kentinde halk ziyarete gelen misafirleri meyvelerle ağırlar. Yerel halk kitleleri buna “Tian Tian”, yani “Tatlı Tatlı” derler. Bu aynı zamanda misafirleri tatlıyı yemeye davet etmek anlamı da taşır. Ayrıca meyveler arasında mandalina da bulunmalıdır. Çünkü yerli lehçede “Ju” yani mandalina, “Ji” yani “uğurlu” sözcüğüyle eşeslidir. Bu,

misafirlerin uğurlu olması ve mandalina gibi tatlı yaşamasını temenni etmeyi simgeler.

Misafirler yemeğe davet edilirken bölgelere göre, gelenekler de farklıdır. Beijing bölgesinde en basitinden sekiz tabak soğuk yemek ve 8 kase sıcak yemek olmalıdır. Çin'in kuzeyinde bulunan Heilongjiang bölgesinde ise konukları

ağırlamak için çift sayılı yemekler verilmeli, yani her yemek çift sayılı olmalıdır. Ayrıca bazı yerlerde yemekte mutlaka balık da olmalıdır. Balık, ailenin zengin olduğunu ve "fazlası var" demek istediğini gösterir. Toplumsal yaşamda en fazla yer verilen ve en görkemli düzenlenen yemekler arasında, örneğin kız isteme yemeği, kız veya delikanlıyı görme yemeği, nişan yemeği, düğün yemeği ve yeni evli kızın anne-babayı ziyaret yemeği gibi yemekler vardır. İçlerinde en görkemlisi düğün yemeğidir. Örneğin, Çin'in kuzey bölgesinde yer alan Shanxi eyaletinde düğün yemeklerinin her birinin anlamı farklıdır. İlk yemek kırmızı ettir. Yani "kırmızı" ile "tüm ailenin mutluluklarla dolu" olduğu ifade edilir. İkinci yemek, "mutlu aile"dir; bu "tüm ailenin neşe içinde bir araya gelme ve mutluluklardan yararlanması" anlamına gelir. Üçüncü yemek ise Babaofan'dır. Aşureye benzeyen bu yemek, yapışkan pirinç, Çin hurması, zambak, kuru meyveler ve nilüfer tohumları gibi sekiz malzemedir.

Bu yemeğin anlamı, birbirini severek evlenenlerin sonuna kadar beraber yaşamalarıdır.

4.10.1. Çin'de Çubuk Kullanma İnancı

'Onurlu ve dürüst adam daima mezbaha ile mutfağı birbirinden olabildiğince uzakta tutar ve sofrasında bıçaklara hiçbir zaman izin vermez'.

Bu söz ünlü filozof Konfüçyüs'a ait. Hafif bir ikaz tonu ile yazılmış, mezbahada hayvanların kesildiği bıçakların sofrada yer almasının doğru olmadığını anlatmaya çalıştığı sözlerinden sadece bir tanesi. Bu tabiki sadece Konfüçyüs'un fikri. Çin'in bugün çubuk kullanmasının nedeni değil elbet, ancak bir bakıma felsefesi.

Geçmişte baktığımızda çoğu zaman çatal'ın yemek masasında ne kadar da gerekli birşey olduğunu unutmuşuz. Bizanslılar ilk çatallarını 10.yy'da kullanmaya başlamışlar. Catherine de Medici (Fransa kraliçesi) bir davette Fransızlara çatalın aslında ne kadar kullanışlı birşey olduğunu anlattığında 1500 'un başları imiş. Amerikada çatal kullanmak ancak 18.yy'da insanların aklına gelmiş. Çinlilerin kullandığı yemek çubukları ise M.Ö.200 - M.S. 200 yılları arasında Han hanedanlığı

döneminde keşfedilmiş. Yani Çinlilerin çubukları, çatala göre çok daha derin ve köklü bir tarihe sahip.

Yemek çubukları, (Çince adı ile Kuaizi) Çinde keşfedilmiş ancak Asyada yaşayan her millet sandığımız gibi aynı türde yemek çubuklarını kullanmıyor. Her milletin kendi alışkanlık ve yemek kültürleri sonucunda ortaya çıkmış bir yemek çubuğu stili var. Örnek olarak;

Çin çubukları genelde yaş ağaç ve bambu'dan yapılır. Ortaya çıkış nedenleri ile ilgili çeşitli görüşlere yer verecek olursak;

Bir görüşe göre, vakti zamanında Çin imparatorlarından biri halkın ayaklanmasından korktuğundan, eritilip silah olarak tekrar kullanılabilir olan her şeyin toplanmasını emretmiş. Ellerindeki bıçak, kaşık ve benzeri şeyleri vermek zorunda kalan Çinliler ne yapsınlar, çaresiz bambu kamışlarından yapılmış ince çubuklarla yemek yemeye alışmışlar.

Bir diğer görüşe göre de; Çubukla yemek adeti Çinlilerin yiyeceklerini küçük parçalara bölüp yeme alışkanlıklarından ve buna bağlı olarak zaman içinde çok önemli bir ihtiyaçtan kaynaklanıyor.

Yemek çubukları milattan bir yüzyıl önce doğmuş. Yemeği içindeki yağa atıp karıştırarak pişirmeye yarayan tava benzeri kaplar kullanılmadan önce yiyecekler odun ateşi üzerinde pişiriliyormuş. Nüfus çoğaldıkça artan yiyecek ihtiyacından dolayı ormanlar kesilip tarlalar açıldıkça bu sefer de odun, yani yakacak sıkıntısı başlamış.

Zamanla etleri ve sebzeleri çok küçük parçalara bölüp, yağ içinde karıştırarak kızartmanın hem süratli pişmeyi hem de odundan tasarrufu sağladığını görmüşler.

O zamanlar ağaç sıkıntısı nedeniyle, yemek masası kullanmak zenginlere mahsus bir lüks olduğundan insanlar bir elleri ile yiyecek veya pirinç tabağını tutuyor, yemek yemek için de sadece diğer ellerini kullanabiliyorlarmış.

Çinlilerin yemeklerinin bol soslu olduğunu söylemeye gerek yok. Yerken çubukları kullanmak, her şeyi tek elle yemek zorunda olan Çinlilerin bütün parmaklarının kirlenmesi sorununu çözdüğü için hızla yayılmış. O zamanlar çubukların çok azı ağaçtan, çoğunluğu fildişi ve kemiktenmiş.

Şimdi artık ne ağaç kıtlığı var. Zaten onların yerini sentetik malzemeler çoktan almış durumda. Ne var ki bırakın Çin'i, diğer ülkelerdeki bir çok insan bile bir

Çin lokantası bulup, çubuklarla yemeğe uğraşp, Çin imparatorunun veya odun yokluğunun yarattığı eziyete seve seve katlanıyorlar.

4.10.2. Çin'de Çay İçme Geleneği

Çinlilerin çay içme alışkanlığının, 4 bin yıllık geçmişi bulunmaktadır. Çay Çinlilerin günlük yaşamının ayrılmaz bir parçasıdır. Bir Çin deyimindeki gibi, Çinlilerin her gün “odun, pirinç, yağ, tuz, soya sosu ve çay” olmak üzere yaşamın en önemli yedi maddesine ihtiyaçları vardır. Misafirleri çayla ağırlamak, Çin geleneklerinden biridir. Eve misafir geldiğinde ev sahibi ona hemen güzel bir çay sunar. Ev sahibi ve misafir, bu çayla artık daha keyifli ve neşeli bir hava içinde sohbet ederler.

Çay içme geleneği Çin'de çok eskilere dayanır. Efsanelere göre, milattan 280 yıl önce, Çin'in güneyinde Wu adlı küçük bir devlet varmış. Wu Kralı yemek verdiği kişileri içkiyle sarhoş etmekten hoşlanmış. Wei Zhao adlı biri ise fazla içki içmezmiş. Bunun üzerine kral içkinin yerine çay içilmesini emretmiş. Böylece misafirler çayla da ağırlanmaya başlanmış. Tang hanedanı döneminde çay içmek artık bir gelenek haline geldi. Çay içme alışkanlığının Budizm'le de ilişkisi olduğu iddia ediliyor. M.S 713 ile 741 yılları arasında, tapınaklardaki rahip ve Budistler, uzun zaman meditasyona girdiklerinden uykuları gelir ve sık sık yemek yemek

isterlermiş. Başrahip uykularını açmak için rahiplere çay içirmeye başlamış. O günden itibaren bu yöntem ülkenin çeşitli bölgelerine yayılmış. Bunun yanı sıra, Han hanedanı dönemindeki zengin aileler de, özel olarak çay demleme ve çay içme odaları kurdular. MS 780 yılında, Tang hanedanı döneminde yaşayan çay uzmanı Lu

Yu, çay ağacı dikme, çay yapımı ve çay içme konusunda edindiği tecrübeleri özetleyerek Çin'in ilk çay kitabını yazdı. Song hanedanı döneminin imparatoru Song Huizhong vezirleri ağırlarken, bizzat çay demlermiş. Qin hanedanı zamanında, sarayda konuklar onuruna verilen yemekte çay sunulduğu gibi, yabancı diplomatlar da çayla ağırlanırdı. Günümüzde de bazı kuruluş ve topluluklar, yılbaşı veya Bahar Bayramı gibi önemli günlerde sık sık çay partisi düzenlerler.

Çay, Çin'de artık özel bir kültür haline geldi. İnsanlar, çay demlemeyi ve çay içmeyi bir sanat olarak görüyorlar. Tarih boyunca Çin'in çeşitli yerlerinde farklı çay evleri bulunuyordu. Beijing'deki Qianmen Caddesi'nin yanındaki çay evlerinde çay içip pasta yiyerek sanat gösterisi izlenir, insanlar hem dinlenir, hem de eğlenirler. Çin'in güneyinde, çayhanelerin, çay evlerinin yanı sıra, turistik yerlerde çay kulüpleri de vardır. Turistler burada güzel manzaraları seyrederek çay içerler.

Halkın sevdiği çay, bölgelere göre değişir. Örneğin Beijingliler yasemin çayını, Shanghai'lılar yeşil çayı, Çin'in güneydoğusundaki Fujianlılar ise kırmızı çayı

daha çok tercih ederler. Bazı bölgelerde insanlar çayın içine değişik baharatları koymayı severler. Örneğin güneydeki Hunan bölgesinde konuklar zencefilli ve tuzlu çayla ağırlanır. Bu çayın içinde tuz, zencefil, kızarmış soya fasulyesi tohumları ve susam da vardır. Çay, çay bardağı sallanarak içilir ve soya fasulyesi tohumları, susam, zencefil ve çay da sonunda ağza alınarak güzel koku çıkıncaya kadar çiğnenir. Bu nedenle bazı bölgelerde buna “çay yeme” adı da verilir.

Her bölgenin de kendine özgü çay demleme yöntemi vardır. Çin'in doğusunda yaşayanlar, çay demlerken büyük çaydanlık kullanmaktan hoşlanırlar. Misafir kapıdan girer girmez ev sahibi büyük çaydanlığına çay koyar ve içine kaynamış su döker. Sonra demlenen çayı bardağa koyarak misafire sunar. Çin'in Fujian eyaletinde Gongfu çayı içilir. Gongfu çayının özel çaydanlığı olduğu gibi, demleme tarzı da değişiktir. Gongfu çayını demlemek ve içmek özel bir çay sanatı haline gelmiştir.

Çin'in çeşitli bölgelerinde çay içme gelenekleri değişiktir. Beijing'de, ev sahibi çay sunarken misafir hemen ayağa kalkar ve çay bardağını iki eliyle tutarak ev sahibine teşekkür eder. Çin'in güneyindeki Guangdong ve Guangsi bölgelerinde ise ev sahibi çay getirdiği zaman misafir sağ elinin parmaklarıyla masaya üç kez hafifçe vurarak, teşekkürlerini belirtir. Bazı bölgelerde, misafir çay içmeye devam etmek isterse bardakta biraz çay bırakır. Ev sahibi bunu görünce çay doldurmaya devam

eder. Eğer bardaktaki çay tamamen bitirilirse ev sahibi yeterli olduğunu anlayıp, bir daha çay doldurmaz.⁷⁰

4.10.3. Çin'in Jiao Zi Yemeği

Eğer Jiao Zi'nin Çin kültürünün önemli bir parçası olduğunu söylersek, bu hiç abartma olmaz. Geleneksel bir Çin yemeği olarak daha çok ailece yenildiğinden aile fertlerinin bir arada olmasını simgeler; konuklara ikram edildiğinde de saygı ve misafirperverliği ifade eder. Bir yabancı Çin'in Jiao Zi yemeğini yemeden ülkesine dönerse, başkaları tarafından "Çin'e boşuna gitti!" diye alay edilirdi.

Genel hatlarıyla söylersek Jiao Zi, değişik malzemelerin yufkaya sarılmış halde suda haşlanmasıyla hazırlanan bir yemektir. Eskiden Jiao Zi bayramda, özellikle de yılın son gecesinde her Çinli ailenin yemesi gereken bir yemektir. Çin geleneğinde Jiao Zi'nin içinin hazırlanışından, yapılışı ve yenilişine kadar bir çok kural vardır.

Önce Jiao Zi'nin içinin hazırlanışından başlayalım. Jiao Zi'nin içi etli ya da sebze olmak üzere iki çeşit olabilir. Ancak daha çok et ve sebzenin karışımı tercih

⁷⁰ www.sinoturkish.com

edilir. Jiao Zi'nin içinin hazırlanışındaki en önemli nokta, et ve sebzenin kesme tahtasında ince ince doğranmasıdır. Doğrama sırasında bıçağın tahtaya çarpmasından çıkan bazen güçlü, bazen de zayıf sesler bir müzik parçasını andırır ve bu sesler komşulara yayılır. Jiao Zi hazırlayanlar çıkardıkları bu sesin güçlü olmasını ve uzun sürmesini isterler. Etli ve sebze iç hazırlanıyorsa, bunu tanımlayan sözcüğün

eşseslisi Çince'de "var"dır. Doğrama sesinin güçlü olması ve uzun sürmesi "gelecekte fazla para var" anlamına gelir. Doğrama ne kadar sürerse o kadar Jiao Zi yapılır. Bu, hayatın iyi ve zenginlikle dolu olduğunu simgeler. Jiao Zi'nin içi hazır, ancak Jiao Zi'nin şekli de önemlidir. Çoğu bölgelerdeki eski geleneklere göre Jiao Zi yarım ay şeklinde yapılır. Jiao Zi yapılırken yuvarlık yufka ikiye katlanarak uygun miktarda iç koyulduktan sonra ucu baş ve işaret parmaklarıyla basılarak birleştirilir. Jiao Zi'nin yarım kenarı düzenli hale getirilir. Bu işlem "mutluluk yakalamak" demektir. Bazı ailelerde yarım ay şeklindeki yufkanın iki ucu da birleştirilir ve böylece Jiao Zi eski Çin parası olan "Yuanbao"ya benzetilir. Dizilen Jiao Zi'ler gümüş birer külçeyi andırır ve zenginliği simgeler. Köylerde Jiao Zi'lerin kenarı buğday başakları şeklinde yapılır. Bu, yeni yılda tarımdan bol mahsul alınması dileğini ifade eder.

Jiao Zi'lerin içi hazır, şekli de verildi, sıra pişirmede. Su kaynadıktan sonra Jiao Zi'ler birer birer tencereye konur; sanki birer sanat eseri berrak suya konuluyormuş gibi. Jiao Zi'lerin tencereye ve birbirlerine yapışmasını önlemek için

kepçeyle karıştırılmaları gerekir. Pişirme esnasında genellikle üç kez soğuk su ilave edilir. Bu işlem de Çince’de “mutlululuğun dönüşü” sözcüğüyle eşseslidir. Yaklaşık 10 dakika sonra lezzetli Jiao Zi’ler pişmiş olur. Jiao Zilerin yenilişinde de bazı gelenekler vardır. Birinci kase Jiao Zi’ler ölen büyüklere saygı ve özlem belirtmek için ecdat tahtası önünde sunulur. İkinci kase Jiao Ziler, Ocak Tanrısı gibi halk

arasında tapınılan tanrılara sunulur. Aile büyükleri ant içer gibi küçük eğlenceli şiirler de okurlar. Örneğin:

Bir Jiao Zi’nin iki ucu sivri,

Tencerede haşlanırken sayısız,

Altın kaşıkla alınır, gümüş kaseyle taşınır,

Masaya konulur, Tanrıya sunulur,

Tanrı Jiao Zi’yi görünce çok sevinir,

Dört mevsimde huzurunuzu korur.

Üçüncü kase Jiao Zi’ler ise aile üyeleri için bırakılır. Aile üyeleri Jiao Zi’yi yerlerken kaç tane yediklerini saymayı unutmamalıdır. Genellikle çift sayı tercih edilir, tek sayı tercih edilmez. Bazı yaşlılar ise Jiao Zi’leri yiyerek “yemekler (varlık

sözcüğüyle eşsesli) çok, yemekler çok” diye eski bir dilek söylerler. Yemekten sonra Jiao Zi’lerin servis edildiği, yenildiği tabaklar, kaseler, hatta Jiao Zi’lerin piştiği tencere ve çığ Jiao Zi’lerin taşındığı tepsilerde birkaç tane (çift sayılı) Jiao Zi bırakılmalıdır. Bu, ailenin “her yıl varlıklı” olması anlamına gelir.

Jiao Zi, Çin Ay Takvimi’ne göre yılın son gecesinde mutlaka yenilmesi gereken bir yemektir. Evden uzakta çalışanlar ve öğrenim görenler eve dönerek yakınlarıyla neşe içinde bir araya gelirler. Tüm aile üyeleri beraber Jiao Zi’leri yapar ve yerler. Bayram tatillerini neşeli bir hava içinde geçirirler.

Aslında gerçek yaşamda, kültürel açıdan sembolleşmiş anlamı dışında Jiao Zi farklı süreçlerde pek çok değişikliğe de uğradı. Örneğin günümüzde kentlerde bizzat Jiao Zi yapanların sayısı çok azaldı. Her bayramda bu kişiler ya süper marketlerde donmuş hazır Jiao Zileri alarak pişiriyorlar ya da ailece restorana gidip Jiao Zi yiyorlar. Kırsal bölgelerde bile eskiden Jiao Zi yenilirken dikkat edilen gelenek ve görenekler zayıflamış durumda.⁷¹

⁷¹ <http://turkish.cri.cn/chinaabc/chapter18/chapter180306.htm>

SONUÇ

Çin toplumunda değişik sınıf ve yaş gruplarındaki insanlar üzerinde araştırma yapıldığında batıl inançların toplum yapısı üzerinde hala oldukça etkili olduğu gözlenmektedir. Günlük yaşamda da rolü oldukça fazladır. Genci yaşlısı, zengini fakiri çok büyük sorunlar yaşamadıkça, yüklü miktarda para kaybetmedikçe, yaşam kalitesine olumsuz yönde etki etmedikçe batıl inançların kendilerine zarar değil aksine fayda sağladığını ,günlük yaşamın olumsuz etkilerine karşı da bir savunma mekanizması olduğunu düşünmektedirler.

Çin'de birçok insan batıl inançlara inanmayı kendi iradeleriyle seçtiklerini, kendilerine uğursuzluk getireceğini bildikleri bir durumdan bu yöntemle kaçınmanın daha doğru olduğunu dile getirmektedirler.

Değişen ve gelişen dünyada gerek eğitim gerek modernleşme, çağa ayak uydurma batıl inançların batıda etkisini yitirmiş olduğunu gözlemlese de ,en eski kültürlerden birine sahip Çin topraklarında gelenekçiliğin de etkisiyle batıl inançlar etkisini yaygın bir şekilde devam ettirmektedir. Açıkça gözlemleyebiliyoruz ki; batıda batıl inançlara bağlılığını sürdüren insanlar çağdışı ve geçmişten kopamayan , modern dünyadan uzak, eğitimsiz insan olarak atfedilirken, Çin'de durum tam tersidir. Batıl inançlar doğrultusunda yaşayan insanlar atasından kalma değerlere

saygılı, gelenekçi, sosyal yaşamından olumsuzluklarından kendini koruyabilecek insan olarak atfedilmektedir.

Çalışmamızda, değişik kaynaklardan yola çıkarak, Çin toplum yaşantısı üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bu doğrultuda, Çin'de sosyal yaşamın bir parçası haline gelmiş batıl inançlar, doğum, evlilik, ölüm, sayılar, renkler, yemek, tedavi yöntemleri, mimari gibi alanlarda sınıflandırılarak ayrı ayrı ele alınmıştır. İnceleme sonucunda batıl inançların içeriğinin ne olduğu bilinmese bile nesilden nesile sorgulanmadan süregelip kişiler tarafından benimsendiği görülmüştür. Toplumsal yaşamın bir parçası olduğu çalışmadaki örneklerden de gözlenebildiği gibi, sayılarla, eşesli söylemlerle, doğumla, ölümle cenaze törenleriyle sosyal yaşamda yerini almaktadır. Plakasında 4 rakamını bulunduran bir araç yıllarca kendisine alıcı bulamazken, Üzerinde bir 8 rakamı daha fazla olsun diye yıllar boyu birikimini ortaya koyabilecek insanların mevcut olduğu açıktır.

Toplumlarda sıkça rastlanan batıl inanaçlar çoğu zaman takıntı ve alışkanlık olarak da algılanabilmektedir. Örneğin; sahaya kırmızı formayla çıkıp bir türlü gol atamayan bir futbolcu , bir daha aynı formayla sahanay çıkmak istemez, ona göre kırmızı forma uğursuzluk getirecektir ve o formayla sahaya çıktığında sonuç diğerinden farksız olacaktır. Bu tarz düşünceler uygar toplumlarda bile sıkça rastlanan bir durumdur.

Aslında çok kolay bir terim olarak görünen batıl inanaç kavramı kapsamına neyin alınıp alınamayacağı belirsizdir. Örneğin; batıl inanaç kavramından söz ederken verdiğimiz güvercin örneğinde olduğu gibi alışkanlık mı, şartlı koşullanma mı, yoksa batıl inanaç mı ayırması oldukça güçtür. Tez çalışmamızda izlediğimiz yolu şöyle açıklayabiliriz; eğer bir inanaç kişiye ya da belli bir gruba ait ise takıntı, tüm topluma mal olmuş ise batıl inanaçtır diyebiliriz. Başka bir örnekle açıklayacak olursak; Hindistan'da kutsal hece olarak bilinen "aum" 'la bir işe başlamak bir alışkanlıktır. Tıpkı günümüzde Müslüman toplumlarda " Bismillahirrahmanirrahim" ile işe başlamak gibi. Ancak kutsal hece ile işine başlamayan bir pilotun uçağının düşeceğine inanmaksa batıl inanaçtan başka birşey değildir. Yine alışkanlık ve batıl inanaç günümüzde varlıklarını iç içe sürdürmektedir. Örneğin; Tibetlilerin alkışla gürültü çıkararak kötü ruhları kovma davranışları bugün Avrupa'da alışkanlık haline gelen alkışla protestoyu doğurmuştur.

Çin batıl inançların yoğun yaşandığı ülkelerden bir tanesidir. Tez çalışmamızda Çinlilerin hayatını yönlendiren, sosyal hayatla iç içe geçmiş batıl inançalardan çarpıcı olanları ele aldık. Örneğin; asansörde "4" rakamının bulunmaması, beyaz çiçek vermenin öümü temsil ettiğinden tercih edilmemesi gibi.

Evlilikle ilgili batıl inançlar kısmında bahsettiğimiz üzere gelinle damadın başına pirinç atmanın ya da kostümlerine ejderha motifi işlemenin onlara şans getireceğine inanmak mantıksal bir temele dayanmıyormuş gibi görünse de yeni doğmuş bir bebeğin uzun süre evden çıkarılmaması, kimseye gösterilmemesi, bir süre isim verilmemesinin temelinde anne ve bebeğin kötü ruhlardan korunmaya çalışıldığının hedeflendiği gözlemlenmiştir.

Çin'de kötü ruhların zaman zaman geldiği ve halk arasında dolaştığı inancı sürekli olarak onları imkanlar doğrultusunda gürültü çıkararak kovmaya, uzaklaştırmaya yöneltmiştir. Bunun en rahat örneklerini de cenaze törenlerinde görebiliriz. Çin'de gereğine uygun, gösterişten ve geleneklerden uzak bir cenaze töreniyle uğurlanan ölünün ruhu , yerinde rahat edemeyeceğinden geri gelecek ve ölen kişinin ailesini de rahat bırakmayacaktır. Bu nedendir ki; hala daha Çin'de cenaze törenlerinin vazgeçilmez parçasıdır trompet, çan gibi müzik aletleri, gösterişli arabalar.

Çalışmada açıkça görülüyor ki; birçok Çinli yaşamın gerektirdiği ya da şartların uygunluğu açısından değil de aile geleneklerini devam ettirebilmek adına batıl inançları sürdürüp sosyal yaşamın bir parçası olarak yaşamaya devam etmektedirler.

Çalışmada üzerinde durulan bir diğer konu da Çin kültürü ve Anadolu kültürü arasında benzerlik taşıyan birçok batıl inanç örneği olduğudur.

Örneğin Çin kültüründe evlilikle ilgili batıl inançlarda gelinin üzerine pirinç atılması inancı Anadolu'da gelinin ve damadın üzerine şeker veya para atılması inancı ile benzerlik gösterir. Günümüzde her ne kadar yerini gelinlikler beyaza bırakmış olsa da Anadolu'da gelinlerin giydiği kırmızı gelinlik, Çin kültüründe de tercih edilir. Kırmızı, Çinlilerin en sevdiği renklerden biridir. Bu renk, uğur ve mutluluğu simgeliyor. Mesela, her bayramda kırmızı fener asılır, düğünlerde gelinler kırmızı giysi ve kırmızı ayakkabı giyer ve kırmızı tahtirevana biner; kırmızı renk, pürüzsüzlük ve başarının sembolüdür. Ayrıca kırmızıyla güzellik kastedilir. Örneğin güzel kızlara "hong yan" deniliyor. "Hong" kırmızı, "yan" "cilt" demektir.

Doğumla ilgili olarak 40 rakamının etkisini her iki kültürde de görmekteyiz. Anadolu'da yer alan bebeğin doğumundan itibaren 40 gün dışarıya çıkartılmamasını Çin kültüründe de gözlemlenmektedir. Aynı şekilde Türklerde loğusa kadının kötü düşüncelerden ve nazardan korunması amacıyla yatağının altında bıçak bulundurması geleneği Çin'de de hamile kadınların kötü ruhlardan korunması amacıyla yataklarının altına bıçak koyma inancı ile benzerlik göstermektedir. Her iki kültürde de yeni doğan bebeğin 3 günün sonunda banyo yaptırılması inancı görülür. Her iki kültürde de ortak olan bu inanışların bulunması Çin topraklarının eski çağlarda şamanizmin batıl inançlar ile yoğrulması nedeniyledir. Eski çağlarda

Şamanizmin batıl inançları ile yoğrulan Çin topraklarında, daha sonra halen hüküm süren inanış biçimi egemen olmuştur: Konfüçyüsçülük, Taoculuk ve Budizm. Ancak bu üç farklı batıl inanış Çin kültürü içinde kaynaşmış, birbirlerinin gelenek ve uygulamalarını almıştır.

Anadolu'da yer alan ve günümüze kadar gelen batıl inançların özünü şekillendiren Şamanlığı ulusal ve dünya dinsel sistemleriyle yakın kılan en önemli şey, tüm insanlığa mal olmuş ahlaki normlardır. Bununla birlikte, dünya batıl inanç sistemlerine ve Çin Kültürüne kimi ritüel pratik özelliklerin (tütsüleme, saç yapma, dairesel hareket ve daha nice şey) bizzat Şamanlık tarafından miras bırakıldığı bilinmektedir.

Çin kültüründe, halk toplumsal kabullenme diyebileceğimiz bu inanç ve gelenekler idare etmektedir. Toplumun tüm fertleri, o inanç ögesi hakkında ortak duygular paylaşırlar. Anadolu'da ise daha çok şamanizmin etkisi ile daha çok şekillenen batıl inançlar örf, adet, gelenek ve göreneklerimizimizin bir parçası haline gelerek varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bu süreklilikte en belirgin olan unsur halk kültüründe nesilden nesile aktarılan geleneksel inanç ve yaşayışlardır. İnsan hayatının üç önemli dönemi olan doğum, evlenme ve ölümle ilgili olarak istenilene ulaşma ve istenilmeyen/korkulandan korunma düşüncesi ve uygulamalar ile insan-tabiat ilişkilerinde belirleyici olan baharın gelişi, gündönümü vb. mevsimsel ve

dönemsel değişimleri simgeleyen günlerde tekrar edile gelen tören ve uygulamalar halk kültürünün yaşayan alanlarıdır.

Her iki kültürde ve dünyanın diğer yerlerinde de bu batıl inançlar dinden, akıldan, duygulardan, tecrübelerden, sosyal ve fizikî çevreden kaynaklanır. Toplum içinde yaşayan insanda düşünce ve davranış bütünlüğü meydana getirir. Bu inançların İnsanları ortak hedeflere yönelten, bir araya getiren, bütünleşmeyi ve dayanışmayı sağlayan unsurları vardır. Ortak bir payda da birleşerek toplumların bir anlamda yaşam biçimlerini de şekillendirirler.

Bilim ve teknolojide meydana gelen gelişmeler dünyayı insanın zihninde küçültmüş ve toplumları birbirine yaklaştırmış olsa da, inanma ihtiyacının insan psikolojisinden kaynaklanması ve temel ihtiyaçlardan biri olması sebebiyle her toplumda bu inanışların devamlılığını sağlayan temel unsur olmuştur.

ÖZET

Batıl inancın genel olarak kabul gören bir tanımı olmamasına ve araştırmacıların bu konuda genel bir ifadesi olmamasına rağmen, bu çalışmada batıl inanç, geçmişten günümüze nesiller tarafından bizlere anlatılan inanç ve alışkanlıklar olarak ele alınmıştır.

Batıl inanç denmesinin nedeni, modern dünyamızda mantıklı veya bilimsel açıklaması olmaması ve herhangi bir bilimsel temele dayanmıyor olmasıdır. Bu durum, tüm batıl inançların mantıksız olduğu anlamına gelmemektedir. Hatta çoğu, sebepleri göz ardı etmenin sonucu veya sadece davranışlarımıza duygu yüklemek olsa bile, gerçek sebeplere dayanmaktadır.

Batıl inançlar nesilden nesile aktarılarak, toplumların yapıtaşlarını ve yaşam biçimlerini oluşturmada büyük rol oynamışlardır. Cinsiyet ayrımı, yaş sınıflandırması, eğitim durumu gözetmeksizin toplumun her kesiminde bireylerin yaşamını, bulunduğu coğrafyanın sosyal yapısı çerçevesinde etkide bulunmuş ve şekillendirmiştir.

Çin toplumunda batıl inançların etkisini ele aldığımızda sosyal yaşamın yadsınamaz bir parçası olduğu açıkça görülmektedir. Bunun en temel nedenleri arasında da Çin toplumunun gelenekçi yapısı ön plana çıkmaktadır. Bu yapı tarihsel süreçte etkinliğini yitirmeden devam etmiştir. Bu tez çalışmasında; Çin kültüründe, batıl inançlar ve bu inançların toplum yaşantısı üzerindeki etkilerinin tespiti ve sosyal yaşamın parçası haline nasıl geldiğini ve etkisini nasıl korumaya devam ettiğini örneklerle ortaya çıkarmak hedeflenmiştir. Bu bağlamda, batıl inançlar doğum, ölüm, evlilik ,renkler, sayılar ve günlük yaşama etkisi örneklerle incelenmiştir.

Çin kültürü ve Anadolu kültüründeki batıl inançlar karşılaştırmalı olarak çalışılmıştır. Şamanizm kültüründeki batıl inançlarla benzer yönlerine değinilmiştir.

ABSTRACT

Although there is not any general acceptable explanation and general explanation of researchers, superstitions have been told us from past to present as beliefs and habits by generations in this study.

The reason it is called superstitions that is is not based on a scientific foundation and there is no any logical and scientific explanation in modern world. But this situation is not the meaning that all the superstitions are illogical. As a matter of fact most of them, even if the result of ignoring or just attributing a meaning to our behaviours, based on real reasons.

Superstitions played a big role in constructing society basics and lifestyles by transferring from generation to generation. They affected and gave shape without any discriminating any gender gap, age classification, education; people's life in all parts of society, social structure of where it is located.

In Chinese society, when we consider the effects of superstitions, it's clear to see that they are undeniable parts of social life. One of the main reasons of this is the traditional structure of Chinese society's standing out. This structure has

continued without the effectiveness of the historical process. It is targeted that uncover with examples, in chinese culture, superstitions and their determination of the effects on public life and how they became a part of social life and how to continue to protect their effects. In this context, superstitious beliefs, birth, death, marriage, colors, numbers, and examples of the effect of daily life were examined.

Studied in comparison with Chinese culture and superstition in Anatolian culture. Mentioned similar aspects of the culture of Shamanism superstitions.

KAYNAKÇA

ARSLAN, Mustafa, "Kişilerin Batıl İnanç Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi", **Değerler Eğitimi Dergisi**, 2 (6), 2004, 7-34.

AYHAN, İnci-YARAR, Ferhat, "Bâtıl İnançların Psikolojisi", **Pivolka**, 4 (17), 2005, s. 15-20.

AYVERDİ, İlhan, **Misalli Büyük Türkçe Sözlük**, İstanbul, 2006.

BRATHWAITE A., Williams C., "Childbirth Experiences Of Professional Chinese Canadian Women", **JOGNN**, 2004, Vol. 33, (6), S. 748 – 755.

BRONISLAW, Malinowski, **Büyü, Bilim ve Din**, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2000.

RADLOFF, Wilhelm, **Aus Sibirien**, Leipzig, 1893.

OKAY, B., "Yıldızlarla İlgili Bir Çin Efsanesi", **Gündoğan Edebiyat Dergisi**, 1992, 2.s.

ÇAKAN, İsmail Lütfi, **Hurâfeler ve Bâtil İnanışlar**, İstanbul, Rağbet Yayınları, 2003.

EBERHARD, Wolfram, **Çin Simgeleri Sözlüğü**, İstanbul, Kabalcı Yayınevi, 2000.

EMILY, M. A., **The Cult Of The Dead in a Chinese Village**, Stanford University Press, 1973.

GÖLPINARLI, Abdülbaki, **Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri**, İstanbul, İnkılap ve Aka Kitabevleri, 1977.

GÜNAY, Muzaffer, **Hurafeler ve Bâtil İnançlar**, İstanbul, Sevgi Yayınları, 2002.

JAHODA, Gustav, **The Psychology of Superstition**, Victoria, Penguin Books, 1970.

JAMES, William, **Pragmatism and Other Writings**, New York, Penguin Books, 2000.

JEFFREY, Rudski, **“What Does a “Superstitious” Person Believe? Impressions of Participants”**.

KRECH, D., & Crutchfield, R.S. **Sosyal Psikoloji**, 1970, (Çev. E. Güngör), 2. Baskı, İstanbul, İ.Ü.E.F. Yayınları No: 1154

KÖK, Zeynep, **Karaisali (Merkez) Halk Kültürü Araştırması**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana, 2006.

KÖKTAŞ Emin, **Türkiye’de Dini Hayat: İzmir Örneği**, İstanbul, İşaret Yayıncılık, 1993.

KÖSE, Ali/ AYTEN, Ali, **Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, 2009, IX, sayı: 3.

KUŞAT Ali, **Türk Toplumunda Nazar ve Psikolojik Bir Yaklaşım**, Kayseri, Laçın Yayıncılık, 2004.

Le Nouvel Observateur, 9-16 Aralık 2004; **Hürriyet Gazetesi (Hürriyet Pazar)**, 12 Aralık 2004, s. 24.

LEVI- Bruhl Lucien, **İlkel İnsanda Ruh Anlayışı** (Çev. O. Adanır), İstanbul, Doğu Batı Yayınları, 2006.

MANDALOĞLU, Mehmet, "İslamiyet'ten Önce Türklerde Toplantı Ve Törenler", **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 2012, s. 28.

ÖRNEK, Sedat Veyis , **Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Bâtil İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki**, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1966.

PELTZER K. & Renner, W., Superstition, Risk-Taking And Perception Of Accidents Among South African Taxi Drivers. **Accident Analysis And Prevention**, 2003.

RUDSKI, Jeffrey, "What Does a "Superstitious" Person Believe? Impressions of Participants", **The Journal of General Psychology**, 2003, 130 (4), s. 431-432.

SAENKO, I. V. "The Superstitions of Today's College Students", **Russian Education and Society**, 2005, 47 (12), s. 77-78.

SCHIPPERS, Michaéla - LANGE, Paul M. Von, "The Psychological Benefits of Superstitious Rituals in Top Sport: A Study Among Top Sportpersons", **Journal of Applied Social Psychology**, 2006, 36 (10), s. 10

SCHMIDT, W. **The Origin And Growth Of Religion**, New York, Cooper Square Publishers, 1971.

SELBERG, T., **Taking Superstitions Seriously**, Folklore, 2003.

SHERMER, Michael, "Why Smart People Believe Weird Things", **Skeptic**, 2003, 10 (2), s. 62.

TOK Gökhan, "Aklımızın En Sıradışı Oyunları", **Bilim ve Teknik**, Haziran 2006,
ns.

TURHAN, M.N., Batıl İtikatların Sosyal Yeri Ve Önemi, **Toplum Bilim**, 1992.

ÜNAL Kübra, "Popüler Dinin Düşünüş Biçimi Üzerindeki Etkisi", **Bilim Eğitim ve
Düşünce Dergisi**, 7 (1), 2007, s. 3.

VYSE ,Stuart A., **Believing in Magic: The Psychology of Superstition**, New York,
Oxford University Press, 1997

WISEMAN ,Richard –WATT, Caroline , "Measuring Superstitious Belief: Why
Lucky Charms Matter", **Personality and Individual Differences**, 37, 2004, s. 1533.

YEL, Ali Murat, "Hurafe", **DİA**, c. 18, s. 381.

Yaşayan Eski Türk İnanışları Bilgi Şöleni, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat
Araştırmaları Enstitüsü, 2007.

<http://www.helium.com/items/1309759pregnancy-superstition>

www.tirebolu.4t.com/kultur1.htm. 31

<http://turkish.cri.cn/chinaabc/chapter18/chapter180204.htm>

[http://evoire.com/page/chinese\)](http://evoire.com/page/chinese)

www.chineseculture.about.com/library/weekly

<http://www.sinoturkish.com/ckm>

<http://www.cinmacerasi.com>

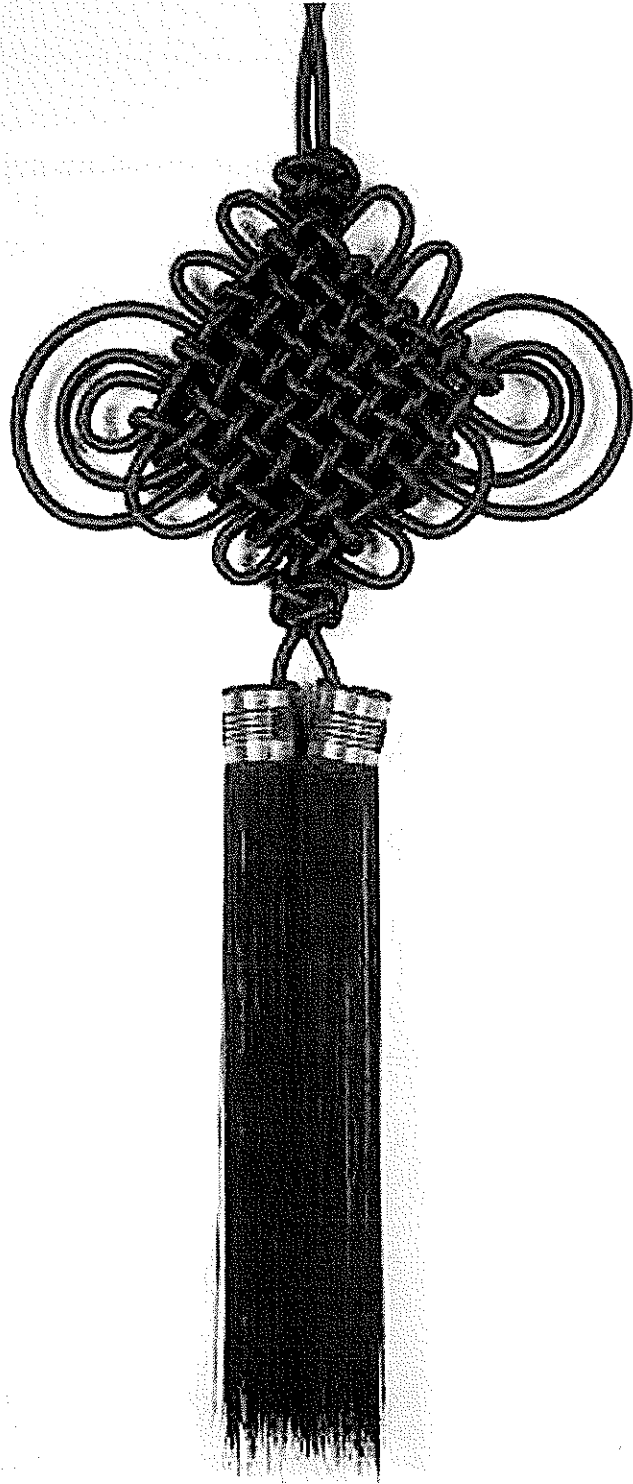
<http://www.funeralsandflowers.com>

<http://features.culturalchina.com/qixi/index02.html>

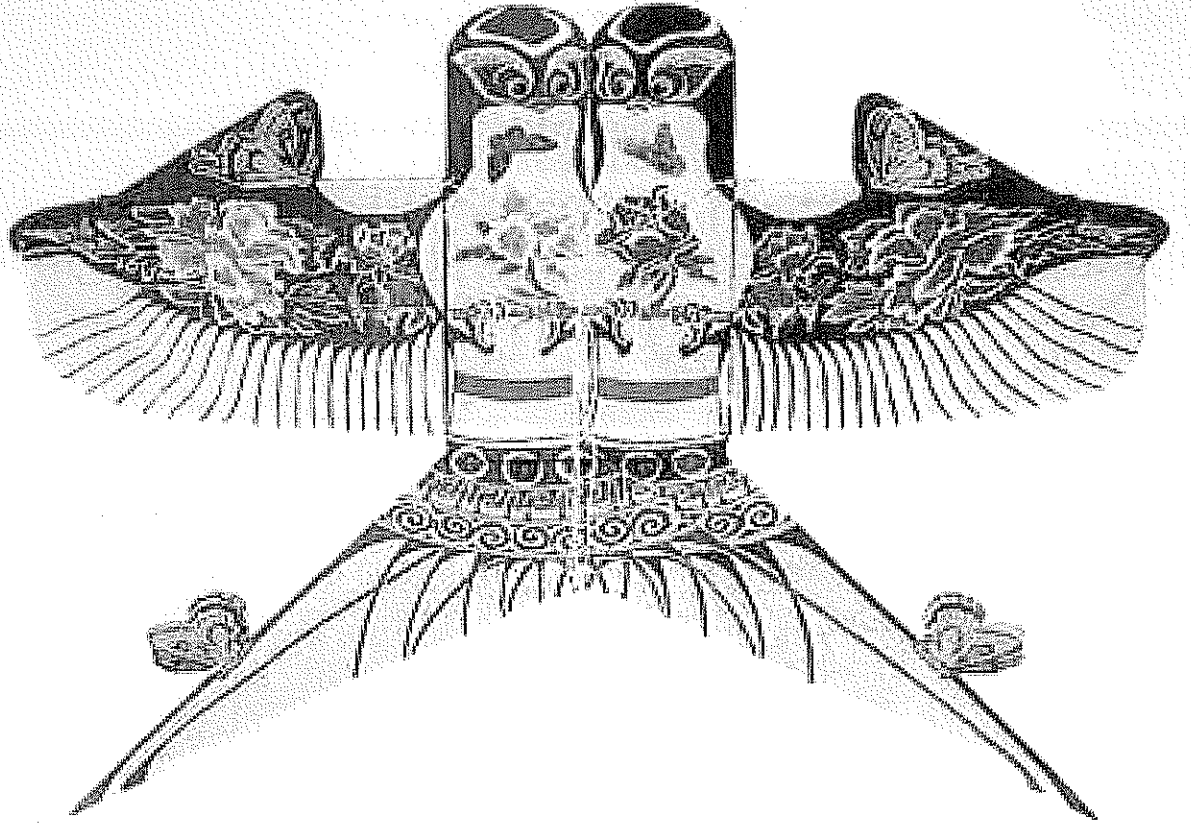
EKLER

Resim 1: Çin'de erkeklerde tırnak uzatma inancı

Resim 2: Çin düğümü

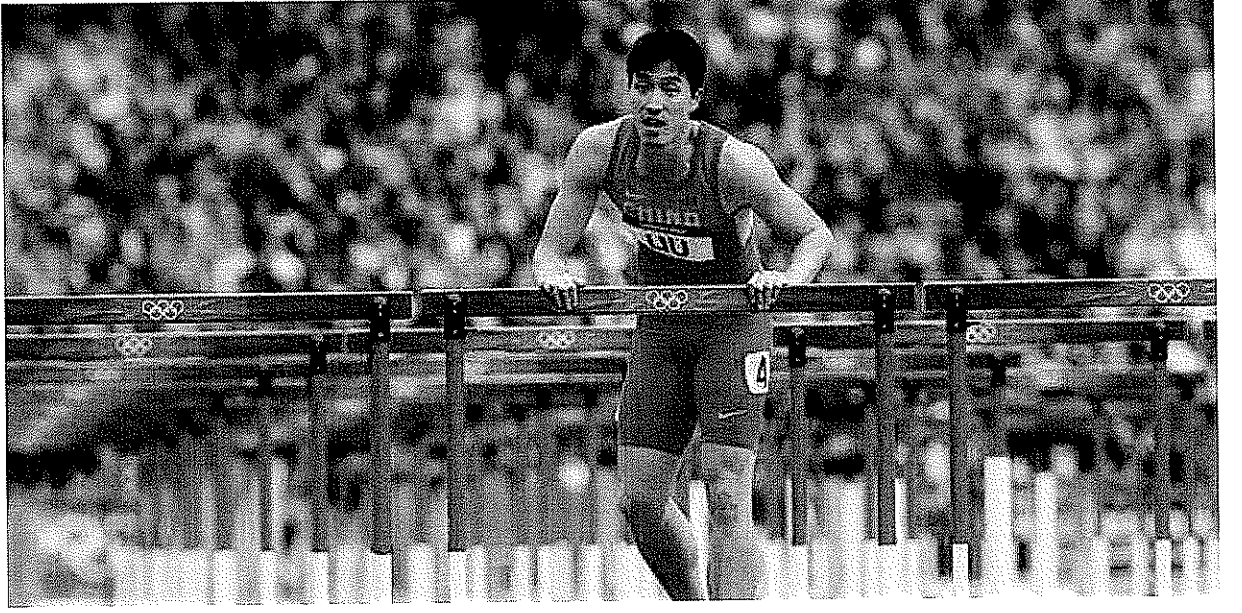
Resim 3: Çin uçurtması

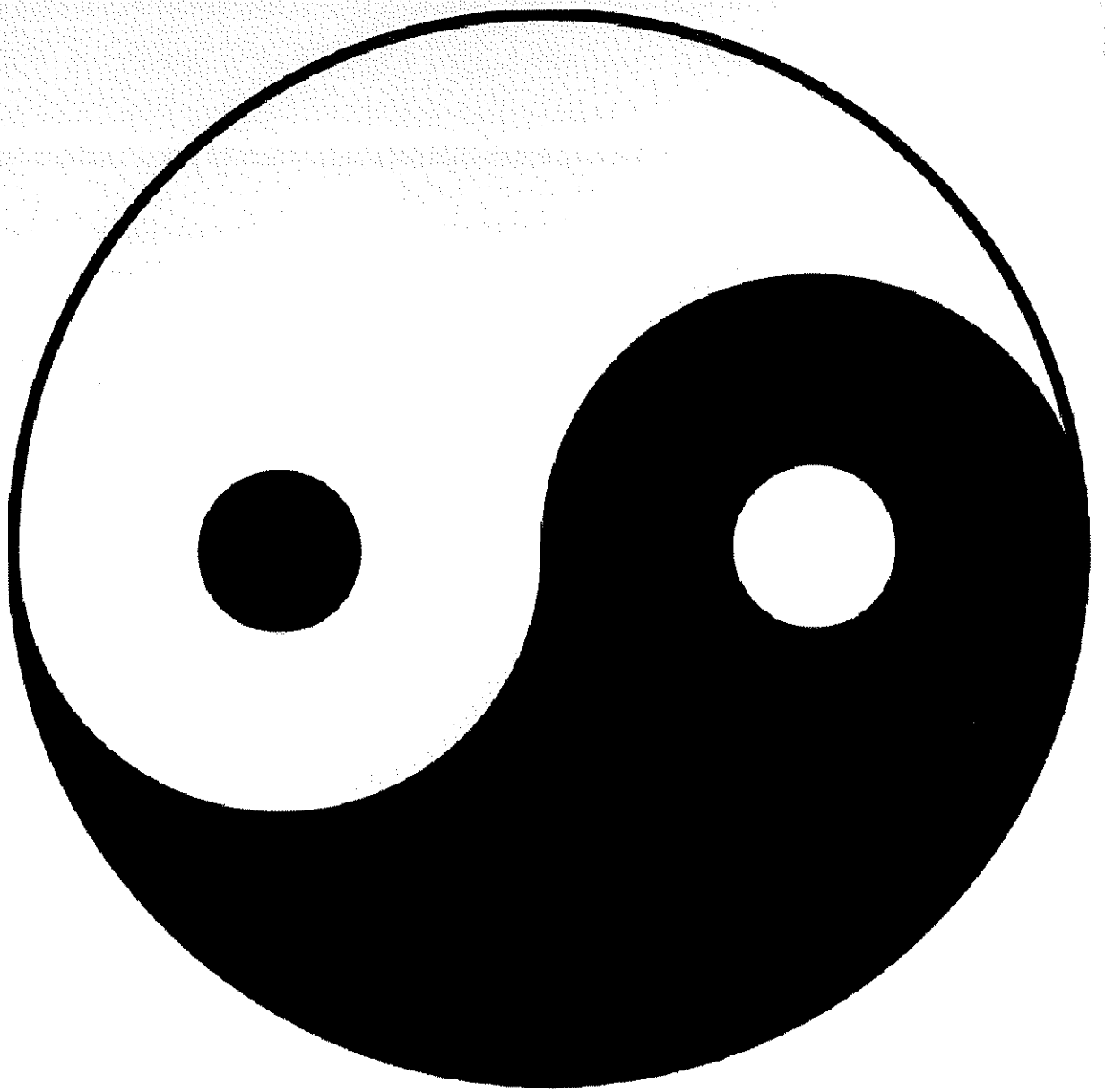
Resim 4: Çin'de çoğu asansörde uğursuz olduğu düşünölen 4 rakamının kullanılmaması

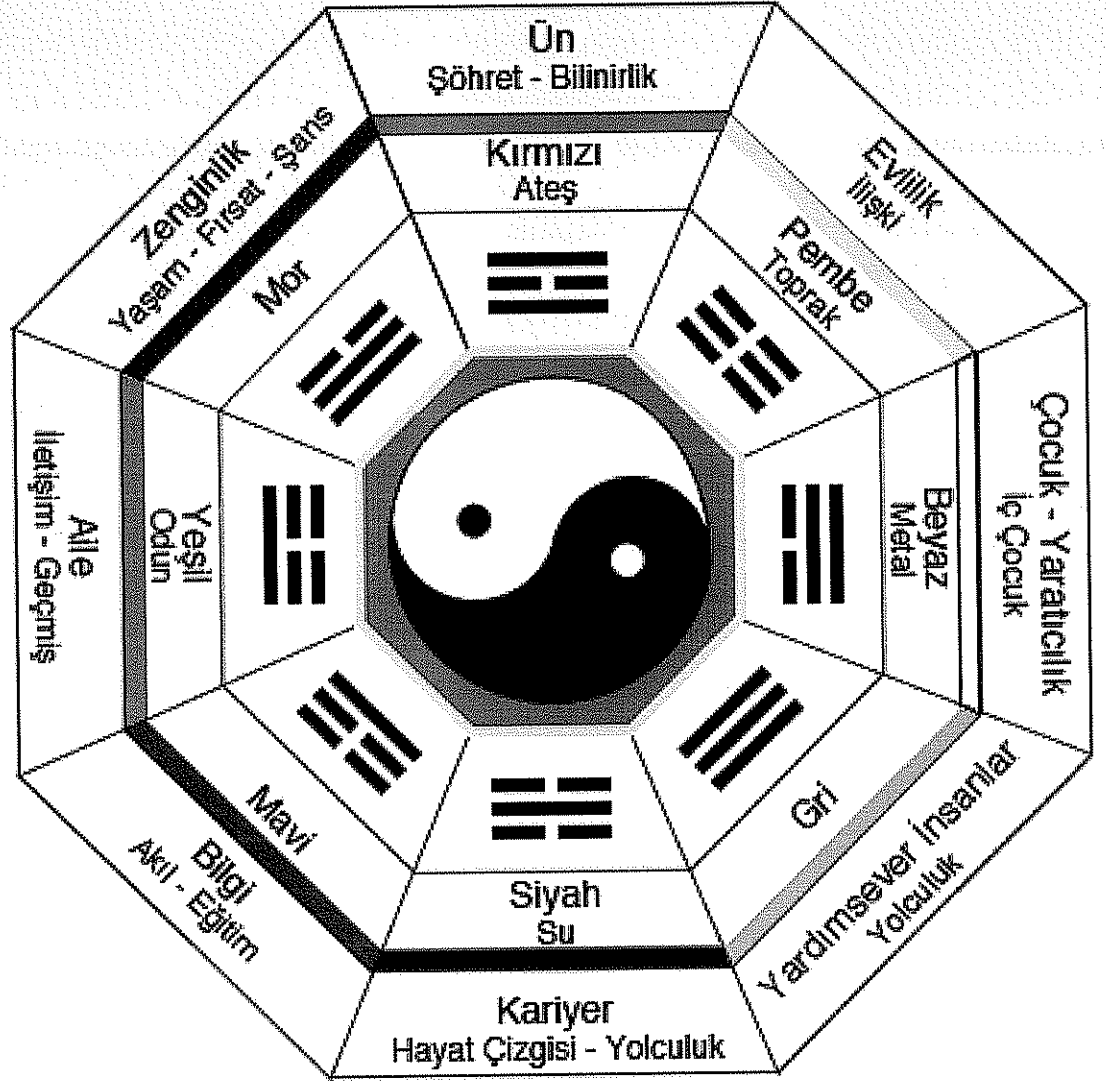
Resim 5: 4 rakamının uğursuzluğu

Resim 6: Liu Xiang'ın üniformasında taşıdığı 4 rakamından kaynaklandığına inanılan şansızlığı

Resim 7: Yin Yang

Resim 8: Feng Shui'in temel prensiplerinden Ba Gua haritası